

KADERNOTA

2025 - 2028

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
De inwoner op één	7
Programma 01 De Wolden een veilig thuis.....	9
Programma 02 Krachtig De Wolden	12
Programma 03 Wonen en Duurzaam.....	15
Programma 04 Samen vooruit	22
Programma 05 Solide basis voor De Wolden	27
Programma 06 Sportief met elkaar	29
Programma 07 Sociaal	34
Programma 08 Samen Verder	42
Programma 09 Cultuur.....	48
Overige financiële programma's	55
Bijlage	61
Notitie Investerings	61

Geachte leden van de gemeenteraad,

Hierbij presenteren wij u de Kadernota 2025-2028. In deze kadernota leest u de plannen voor de komende jaren. Jaren die voor ons als gemeente best wel spannend kunnen gaan worden. De afgelopen jaren komen er allerlei signalen op ons af dat we in financieel zwaar terecht komen, maar echte helderheid is er nog steeds niet.

We leven in een complexe tijd. De mondiale onrust (oorlogen en klimaatproblemen) en ook de verdere polarisering in Nederland raakt ook ons in De Wolden. Gelukkig is de kracht van De Wolden dat we hier samen veel voor elkaar krijgen. We zien om naar elkaar, waardoor de zelfredzaamheid groot is. Als lokale overheid kunnen we steunen op onze inwoners. We realiseren ons echter dat dit niet grenzeloos is. De samenleving verwacht de komende tijd ook politieke besluitvorming over een aantal grote onderwerpen. Dit vraagt een zorgvuldige afweging tussen het aansluiten bij de behoeften van onze inwoners en tegelijkertijd dat onze gemeente financieel in control blijft.

Ondanks deze onzekerheid en de mogelijk financieel zware jaren is het gelukt om de kadernota financieel sluitend te maken voor het jaar 2025. In deze kadernota borduren we voort op het Raads-breedprogramma en ons collegeprogramma. Deze hebben we verrijkt met de actualiteit van nu.

Hoogtepunten kadernota 2025-2028

Beleidsmatig zitten er noemenswaardige onderwerpen in waar we hier in de inleiding graag de aandacht op vestigen.

Ondermijning

Allereerst het onderwerp ondermijning. In 2024 stellen we als college een plan van aanpak ondermijning vast. We weten nu al dat dit onderwerp structureel extra aandacht behoeft. Helaas, zouden we haast zeggen. We kunnen echter onze ogen niet sluiten voor wat er in de wereld om ons heen gebeurt voor wat betreft ondermijnende en criminele activiteiten. Daarom stellen we via deze kadernota voor om structureel middelen voor de aanpak ondermijning vrij te maken.

Duurzaamheid

Natuurlijk is 'duurzaamheid' een onderwerp dat ook binnen deze kadernota veel aandacht krijgt. Dit is logisch gezien de uitgesproken ambities van de raad en college op dit onderwerp. Niet alleen binnen programma 03 Wonen en Duurzaam gaan we hierop in. We zien het ook terug in de programma's 05 Solide basis en 06 Sportief met elkaar. We hebben bijvoorbeeld speerpunten opgenomen over:

- De gebiedsontwikkeling de Wijk 20. Hier zijn we bezig met de voorbereidingen om een energiehub mogelijk te maken;
- Realisatie groen gas projecten. Passend bij onze groen gas ambitie, waarmee we vooroplopen, willen we samen met de initiatiefnemers ervoor zorgen dat projecten binnen onze gemeente een stap verder worden gebracht;
- Verduurzaming van onze sporthallen. Hier zijn we reeds enkele jaren geleden mee begonnen, maar hernieuwde inzichten zorgen ervoor dat we een extra stap kunnen maken in onze verduurzamingsdoelstelling. Dit past binnen ons uitgangspunt om als gemeente het goede voorbeeld te geven;
- Verduurzaming kleedaccommodaties. Naar aanleiding van de energiecrisis heeft u onder andere als raad in 2023 een budget van € 1,5 miljoen beschikbaar gesteld om kleedaccommodaties te verduurzamen. Vooruitlopend op een plan van aanpak verduurzaming. Dit plan van aanpak maken we in 2024 gereed en vraagt een investering boven op de reeds beschikbaar gestelde middelen;
- In 2024 starten we met het maken van een visie voor de dorpshuizen. Hierin nemen we onder andere op welke rol een dorpshuis heeft in de dorpen en hoe de gemeente dit ondersteunt. Belangrijk onderdeel hiervan wordt ook de verduurzaming van de dorpshuizen. Dit pakken we samen met de besturen van de dorpshuizen op.

Verkeersveiligheid

De verkeersveiligheid in De Wolden blijft een belangrijk thema. Dit zien we terug in investeringen in zowel fietspaden als (auto)wegen. Bovendien zijn we ook bezig met de ontsluiting van Blijdenstein. In 2023 heeft u ons richting meegegeven. In 2024 onderzoeken we het een en ander. Waarna we u een voorstel voorleggen en uw raad het benodigde krediet kan verstrekken. Naar verwachting starten we in 2025 met de aanleg van de ontsluitingsweg. In deze kadernota staat dit speerpunt vooralsnog op pm.

Integraal Huisvestingsplan (IHP)

In 2023 heeft u het Integraal Huisvestingsplan De Wolden 'Onderwijs in verbinding' inhoudelijk vastgesteld. Met het vaststellen van de begroting 2024 zijn vervolgens ook de benodigde middelen ter dekking van de kapitaallasten beschikbaar gesteld. We zijn verheugd te melden dat we in 2025 gaan starten met de uitvoering van ons IHP. Dat gaan we doen op onze scholen in Echten (Het Echtenest), Ruinerwold (De Wezeboom) en Droogteropslagen (De Klimtoren).

De inwoner op één

In De Wolden zetten wij onze inwoners op één. Dat beperkt zich niet tot mooie woorden: daar geven wij graag concreet uitvoering aan. Daarom hebben we ook in deze kadernota opnieuw speerpunten opgenomen die invulling geven aan het op één plaatsen van onze inwoners. Dit beperkt zich niet alleen tot de paragraaf De inwoner op één, maar zit verweven in alle programma's binnen deze kadernota. We lichten er een paar uit:

- We willen een gastvrije gemeente zijn waarin nieuwe inwoners zich welkom voelen. En daarbij willen we het contact tussen nieuwe inwoners en de lokale gemeenschap bevorderen. Daarom willen we geld beschikbaar stellen voor activiteiten en interactie;
- We willen aanvragers voor (bouw)activiteiten belonen wanneer de aanvraag juist en volledig wordt ingediend. In die situaties passen wij een korting toe op de te betalen leges;
- We hebben oog voor onze inwoners die, om welke reden dan ook, lastiger mee kunnen komen in onze Woldense samenleving. Daarom hebben we in de kadernota onder andere budget opgenomen voor de uitvoering van onze Lokale Inclusie Agenda en de extra ondersteuning aan de Stichting Onafhankelijke Cliëntondersteuning (OCO).

Financieel meerjarenperspectief 2025-2028

We schreven al eerder dat er geen echte helderheid is over de algehele financiële positie van de gemeenten voor de komende jaren. Landelijk was en is er veel overleg tussen het huidige demissionaire kabinet en de VNG over de financiën. Af en toe levert dit wat meer helderheid op. Zo ook recent in april 2024 toen de Voorjaarsnota van het Rijk verscheen. Er werd bekend dat het Rijk heeft besloten om de opschalingskorting, die vanaf 2026 ingevoerd zou worden, van de baan is.

Dit betekent landelijk een voordeel van € 750 miljoen structureel vanaf 2026 oplopend naar € 1 miljard in 2029. Dat dempt enigszins de ravijnjaren. Onderdeel van deze deal tussen het Rijk en VNG is echter ook dat het gemeentefonds eenmalig in 2025 wordt gekort met € 675 miljoen. Voor De Wolden betekent dit een nadeel van zo'n € 350.000 in 2025.

Echte financiële helderheid over de ravijnjaren verwachten we pas als er een nieuw kabinet zit.

MEERJAREN-PERSPECTIEF 2025 - 2028				
	2025	2026	2027	2028
Begrotingsruimte volgens begroting 2024	689.614	-2.708.895	-3.444.891	-3.444.891
Aanvullingen / correcties	2.095.079	3.072.743	3.764.110	3.432.768
Beschikbare begrotingsruimte	2.784.693	363.847	319.219	-12.123
<u>Speerpunten/aanpassingen:</u>				
1. De Wolden een veilig thuis	100.000	101.000	101.000	101.000
2. Krachtig De Wolden	77.261	111.675	199.034	130.272
3. Wonen en Duurzaam	7.000	50.000	0	0
4. Samen vooruit	101.326	55.326	55.326	55.326
5. Solide basis voor De Wolden	0	0	0	0
6. Sportief met elkaar	15.359	10.359	10.359	10.359
7. Sociaal	67.285	1.158.585	1.216.585	1.274.585
8. Samen verder	98.271	89.271	89.271	89.271
9. Cultuur	174.187	160.187	160.187	160.187
10. Overige fin aanpassingen	1.947.194	2.370.332	2.265.680	2.176.121
Totaal mutaties begrotingssaldo	2.587.883	4.106.735	4.097.442	3.997.121
Tussenstand exploitatieresultaten (+ = overschot / - = tekort)	196.810	-3.742.887	-3.778.223	-4.009.244

Financieel beeld 2025

Bij het opstellen van de kadernota zijn we terughoudend geweest in het toevoegen van nieuw structureel beleid en het voorstellen van nieuwe structurele uitzettingen. Dit is conform de kaders ombuigingen, zoals de raad die vastgesteld heeft in haar vergadering van 25 april 2024.

Na verwerking van de speerpunten in deze kadernota en ook de verwerking van het nadeel in de Voorjaarsnota van het Rijk zoals hierboven beschreven is de kadernota 2025 sluitend. We verwachten een overschot van € 196.000.

Dit overschot nemen we mee bij het opstellen van de meerjarenbegroting. We hebben daarmee een kleine buffer achter de hand voor het geval we opnieuw geconfronteerd worden met bijvoorbeeld een tegenvaller in het gemeentefonds. Daarnaast staan in deze kadernota nog enkele pm-posten die nog leiden tot grote uitzettingen in de meerjarenbegroting.

Het gaat in ieder geval om:

- ICT voorzieningen SWO;
- Herinrichting sportpark De Baete;
- Ontsluitingsweg Ruinerwold-Blijdenstein;
- Ontwikkeling visie en uitwerking dorpshuizen.

Ravijnjaren vanaf 2026

De financiële werkelijkheid in De Wolden ziet er vanaf 2026 een stuk somberder uit. Vanaf het 'ravijnjaar' 2026 zien we een structureel oplopend tekort naar uiteindelijk zo'n € 4 miljoen in 2028. We hebben, in lijn met de afgelopen jaren conform het advies van de VNG, de tekorten in beeld gebracht. Zonder daar nu direct met oplossingen voor te komen.

Dit is ook in overeenstemming met het besluit van de raad op 25 april 2024: de raad heeft het college de opdracht gegeven om eind 2024 een maatregelenpakket op te stellen. Hierin staan ombuigingsvoorstellen om vanaf 2026 een sluitende begroting te kunnen presenteren.

Tot slot

Met deze kadernota geven we invulling aan de ambities van de raad en het college. Ondanks de financiële onzekerheid die blijft bestaan. Wij zijn echter overtuigd van de weerbaarheid en wendbaarheid van onze samenleving. Dat biedt ons het vertrouwen dat we samen uitvoering kunnen geven aan de uitdagingen en opgaven waar we in de toekomst voor staan!

Het college van burgemeester en wethouders De Wolden.

De inwoner op één

Portefeuillehouder: Albert Haar

Inleiding

We werken aan passende dienstverlening vanuit de kernwaarden verbinden, vertrouwen en eigenaarschap. We optimaliseren onze dienstverlening aan de hand van vier sporen:

- Optimaal digitaal: we verleiden inwoners het digitale kanaal te gebruiken voor het aanvragen en afhandelen van standaardproducten.
- Verbinden en ontmoeten: we zorgen dat iedereen gemakkelijk gebruik kan maken van onze diensten en dat persoonlijke interactie tussen klant en gemeente vanzelfsprekend en soepel verloopt.
- Dienstverlening in ons DNA: we investeren in de ontwikkeling van klantgerichte vaardigheden en houding.
- Een betrouwbaar fundament: we zorgen voor een correcte, tijdige en transparante uitvoering van onze diensten.

Het zorgen voor passende dienstverlening geldt voor alle onderdelen; van het sociaal domein tot de fysieke leefomgeving tot publiekszaken. Want dienstverlening is van ons allemaal.

Trends en ontwikkelingen

Verwachtingen van de samenleving

Diverse technologische en maatschappelijke ontwikkelingen veranderen de dienstverlening en de omgang van inwoners en ondernemers met de gemeente. Inwoners verwachten van de gemeente hetzelfde serviceniveau als van commerciële bedrijven. Mensen willen meedenken over en invloed hebben op oplossingen voor hun eigen vraagstukken. Hierin verwachten ze een betrouwbare partner die samen met hen optrekt, hen begeleidt en zekerheid geeft. Daarnaast willen en kunnen ze meer vanuit eigen (online) regie zakendoen met de gemeente. Dit vraagt wat van de digitale oplossingen. Gevolg is dat er minder bezoek aan de balie komt en medewerkers hoeven minder op bezoek bij klanten. Tot slot kan de gemeente steeds beter data benutten bij het oplossen van vraagstukken van inwoners en ondernemers.

Sociaal domein

Het sociaal domein is volop in beweging. Met de hervormingsagenda jeugd proberen we gezinnen eerder te helpen. Met het Integraal Zorgakkoord (IZA) en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) zetten we in op zorg goed, toegankelijk en betaalbaar houden en een gezonde levensstijl te bevorderen. Ook in de inzet op bestaanszekerheid zien we een verschuiving naar vereenvoudiging, minder bureaucratie en inzet op het voorkomen van armoede.

Over deze thema's leest u meer in programma 5 Solide basis en programma 7 Sociaal. De dienstverlening in het sociaal domein vraagt om een uitstekende samenwerking met netwerkpartners.

Fysieke omgeving

Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden en dat heeft invloed op onze dienstverlening. Werkende weg proberen we de organisatie daarvoor optimaal in te richten, zodat we volgens de nieuwe wet- en regelgeving opereren. Daar bestaat geen blauwdruk voor en dat kan betekenen dat de dienstverlening af en toe iets minder zal zijn maar het streven is de nieuwe werkwijzen zo snel mogelijk onder de knie te hebben en daar duidelijk over te communiceren.

Effect arbeidskrachte op de dienstverlening

Op dit moment is er in ons land krapte op de arbeidsmarkt. Er is minder capaciteit beschikbaar voor het werk dat er is. Iedere werkgever lijkt hier mee te kampen. Dat geldt ook voor de SWO en het heeft gevolgen in de uitvoering van diensten. Want het niet kunnen beschikken over voldoende en/of gekwalificeerde medewerkers heeft effect op het niveau van onze dienstverlening. Bijvoorbeeld

op de snelheid van reageren en afhandelen van vragen, op de kwaliteit van diensten en op de bereikbaarheid van medewerkers.

Wat gaan we doen in 2025?

Dienstverlening

De SWO werkt vooral vanuit de pijlers Informatie en Processen en Persoonlijk Leiderschap aan passende dienstverlening. Dit doen we aan de hand van een uitvoeringsagenda. Concernbreed agenderen we hierop de volgende thema's:

In het spoor optimaal digitaal:

- Doorontwikkeling van de digitale dienstverlening:
 - Investeren in informatisering en processen. Vanuit deze optimalisatie hebben we aandacht voor de verbetering van de dienstverlening voor de inwoner en ondernemer.
 - Inzetten op webcare. Met behulp van een monitoringtool verzamelen we berichten over de dienstverlening op social media en anticiperen hierop. Webcare loopt vooruit op een Newsroom-concept dat we in een later stadium willen opstarten en waarin ook berichten met betrekking tot bestuur en besluiten worden geanalyseerd.

In het spoor *Verbinden en ontmoeten*:

- Inclusieve dienstverlening, zodat iedereen gemakkelijke toegang heeft tot en gebruik kan maken van onze diensten:
 - Oppakken van de aanbevelingen van ervaringsdeskundigen voor een betere fysieke toegang van de publieke ruimtes in onze gebouwen.
 - Diensten inrichten voor een samenleving waar iedereen kan meedoen, met of zonder beperking.

In het spoor *Dienstverlening in ons DNA*:

- Kernwaarden van de SWO laden vanuit het klantperspectief.
- Vergroten en op peil houden van de klantgerichte communicatieve vaardigheden van medewerkers SWO. Door bijvoorbeeld de pilots die we eerder op het gebied van klantgericht schrijven gestart zijn verder uit te breiden.

In het spoor *Betrouwbaar fundament*:

- Optimalisatie van veelvoorkomende klantprocessen met als doel dat het proces duidelijk en transparant is voor de klant;
- Doorontwikkeling klantonderzoek door het continu ophalen van klantervaringen over onze dienstverlening. Dit doen we vanuit transparantie en een positieve leer- en verbetergedachte.

Klant(tevredenheids)onderzoeken en inwonerspeilingen

In 2025 gaan we verder met het doorontwikkelen van (nieuwe vormen) van klantonderzoek. We willen beter inzicht in de verbeterpunten voor onze dienstverlening vanuit een positieve leercultuur. In navolging van de meer algemene 'waar staat je gemeente'-bewonerspeiling, zullen we een plan van aanpak opstellen met betrekking tot een inwonerspeiling gericht op de inwoners in De Wolden.

Website www.dewolden.nl

Onze hoofdwebsite www.dewolden.nl heeft momenteel toegankelijkheid status B. Dat betekent dat de website gedeeltelijk voldoet aan de toegankelijkheid. Wij willen dat de website status A krijgt. Om dit te bereiken zullen we met name op de onderdelen PDF's en aanvraagformulieren verbeteringen moeten doorvoeren. Ook moeten we onze video's op de website toegankelijker maken.

Programma 01 De Wolden een veilig thuis

Het programma 'De Wolden een veilig thuis' richt zich op een veilige leefomgeving. We willen dat onze inwoners en ondernemers zich zowel fysiek als sociaal veilig voelen in hun eigen huis, buurt en dorp.

Programmahouder: Inge Nieuwenhuizen

Het programma in beeld

Wat speelt er in De Wolden?

Ondermijning

Bij ondermijning gaat het over de schadelijke effecten van de georganiseerde criminaliteit op de samenleving. Er is hierbij verwevenheid tussen de (illegale) onder- en de (legale) bovenwereld. In onze gemeente hebben wij last van ondermijning. In de afgelopen jaren zijn verschillende drugslaboratoria opgerold en hebben wij te maken met milieuvervuiling door drugsafvaldumpingen in ons (natuur)gebied. Onze jongeren worden benaderd om ingezet te worden voor (drugs)klussen. Er zijn in onze gemeente signalen van zorgfraude, waarvan de meest kwetsbare personen uit onze samenleving de dupe zijn, omdat zij niet de zorg krijgen die ze nodig hebben en de fraudeurs het geld gebruiken voor financieel gewin. Ook ontstaat er door ondermijning oneerlijke concurrentie voor ondernemers, doordat geld wordt witgewassen of doordat arbeidskrachten te werk worden gesteld tegen een zeer lage betaling en zij hun werk moeten verrichten onder slechte omstandigheden.

Alcohol- en drugspreventie

In het Preventie- en Handhavingsplan alcohol en drugs De Wolden, activiteiten, ligt het zwaartepunt op Preventie. Daar valt de meeste winst te behalen m.b.t. bewustwording, gebruik en gevaren alcohol en drugs. Een speerpunt in de komende periode hierbij is de inzet van het IJslandse preventiemodel; het werken aan een omgeving die bijdraagt aan een gezond, kansrijk en veilig opgroeiende jeugd en helpt te voorkomen dat jongeren gaan drinken, roken of drugs gaan gebruiken. Het Preventie- en Handhavingsplan dient volgens de alcoholwet ook gelijktijdig te worden vastgesteld met de nota gemeentelijk gezondheidsbeleid.

Evenementen

De Wolden is een bruisende gemeente met veel evenementen (kleine en grote evenementen rond de 200 gemiddeld per jaar). Bij de totstandkoming van de evenementenverordening en beleidsregels in 2021 hebben we een evenwicht gezocht tussen levendigheid en leefbaarheid. Tot op heden is dat evenwicht in balans. Binnen kaders van de evenementenverordening blijven we inzetten op veilige en gezonde evenementen die een bijdrage leveren aan de levendigheid in de gemeente.

Inclusie en diversiteit

Het opstellen en uitvoeren van een lokale inclusie agenda is een wettelijke taak. De inclusieagenda van De Wolden loopt in 2025 af. We zullen in 2025 de huidige agenda evalueren en in samenwerking met de werkgroep De Wolden Gewoon Toegankelijk een nieuwe agenda opstellen. We gaan ook de subsidieregeling De Wolden Toegankelijk evalueren. De nieuwe inclusieagenda zal een inclusie en diversiteitsagenda worden, met oog voor lhbtq+-personen en etnische minderheden.

Speerpunten

1.2 - Openbare orde en veiligheid

Activiteit	Plan van aanpak 'ondermijning'.				
Gevolgen voor de inwoners	Wij werken aan een veilige gemeente.				
Middelen	2025	2026	2027	2028	I/S
	€ 14.000				Incidenteel
	€ 86.000	€ 86.000	€ 86.000	€ 86.000	Structureel

Toelichting:

Categorie: 3

Het college levert voor het zomerreces 2024 een plan van aanpak ondermijning op dat gebaseerd is op vijf pijlers (verhogen bewustwording, versterken informatiepositie, verscherpen beleid en regelgeving, ondersteunen integriteit en weerbaar bestuur en organisatie, bevorderen communicatie). Voor dit plan wordt in belangrijke mate gesteund op bestaande gemeentelijke taken en middelen. Voor een deel van het plan van aanpak zijn echter aparte middelen nodig. Vooruitlopend op het plan van aanpak ondermijning wordt daarom een voorlopig bedrag gereserveerd van € 100.000 (€ 86.000 structureel (salaris), € 14.000 incidenteel). Dit wordt voornamelijk gebruikt voor de uitvoering van extra Bibob-onderzoeken en voor de inzet van controles. Er wordt in de tussentijd onderzocht of deze kosten (gedeeltelijk) vergoed kunnen worden vanuit de Drentse Aanpak Ondermijning.

6.1 - Samenkracht en burgerparticipatie

Activiteit	Uitvoering Algemene Lokale Inclusieagenda inclusief subsidieregeling.				
Gevolgen voor de inwoners	Iedereen in de gemeente De Wolden kan meedoen, ongeacht beperking, achtergrond, (geloofs)overtuiging, gender of seksuele voorkeur.				
Middelen	2025	2026	2027	2028	I/S
					Incidenteel
		€ 15.000	€ 15.000	€ 15.000	Structureel

Toelichting:

Categorie: 1

De Algemene Lokale Inclusieagenda De Wolden gewoon toegankelijk loopt af in 2025. Tot en met 2025 hebben we middelen voor de uitvoering. We evalueren het effect van de werkgroep De Wolden Gewoon Toegankelijk en de subsidieregeling De Wolden Toegankelijk. We gaan samen met de werkgroepleden een nieuwe Inclusie en diversiteitsagenda opstellen, met daarbij aandacht voor minderheidsgroepen zoals lhbtq+-personen of etnische minderheden. Afhankelijk van de resultaten continueren we de subsidieregeling De Wolden toegankelijk. Het verwachte uitvoeringsbudget, inclusief de subsidieregeling, is gebaseerd op de ervaring van afgelopen jaren.

Financiële mutaties exploitatie

De volgende financiële mutaties zijn aangeleverd (inclusief speerpunten):

Product	2025	2026	2027	2028
Lasten	€	€	€	€
1.1 Brandweerkazerne - plaatsing warmtepomp		920	912	904
1.1 Brandweerkazerne - plaatsing warmtepomp - dekking kapitaallasten		-920	-912	-904
1.2 Plan van Aanpak 'ondermijning'	100.000	86.000	86.000	86.000
6.1 Uitv. alg. lokale Inclusieagenda		15.000	15.000	15.000
Totaal lasten	100.000	101.000	101.000	101.000
Baten	-	-	-	-
Totaal baten	-	-	-	-
Saldo (+ = nadeel en - = voordeel)	100.000	101.000	101.000	101.000

Toelichting lasten: (voor zover niet bij de afzonderlijk genoemde speerpunten benoemd):

Bij de brandweerkazerne in Ruinen wordt de bestaande CV-ketel vervangen. Dit wordt (duurzaam) uitgevoerd met een warmtepomp. Hiervoor wordt in 2025 een bedrag van € 12.000 begroot. Deze vervanging zit niet in het reguliere onderhoudsplan voor de brandweerkazernes. Op basis van een vervangingsduur van 15 jaar en 1% rente zijn de kapitaallasten in de bovenstaande tabel verwerkt. Deze kapitaallasten worden gedekt uit het jaarlijks beschikbare budget voor nieuwe investeringen van € 4 miljoen.

Toelichting baten: (voor zover niet bij de afzonderlijk genoemde speerpunten benoemd):

Investeringen

De investeringsplanning is geactualiseerd, in die zin dat het tempo en de omvang van de geplande investeringen is aangepast aan de laatste inzichten (o.a. opschuiving i.v.m. capaciteitsproblemen, wettelijke belemmeringen, subsidietoezeggingen, etc.).

Voorgenomen nieuwe investeringen programmabegroting 2025-2028

Omschrijving	Jaar	Investeringsbedrag	
Brandweerkazerne - warmtepomp	2025	€ 12.000	Gebruiksduur 15 jaar en 1%.

Programma 02 Krachtig De Wolden

Met dit programma stimuleren we de kracht van De Woldense samenleving en faciliteren we de realisatie van initiatieven in de dorpen en buurten. Dat doen we door met veel energie te werken aan de ontwikkeling van een vitale, lokale democratie, transparantie van ons bestuur en de samenwerking in onze netwerken. Dit doen we niet alleen, maar samen met inwoners, ondernemers en partnerorganisaties. Daarbij nodigen we iedereen uit om mee te doen, ook jongeren en nieuwe inwoners.

Programmahouder: Inge Nieuwenhuizen

Het programma in beeld

Wat speelt er in De Wolden?

Initiatiefrijck De Wolden

Met de subsidieregeling Initiatiefrijck De Wolden 2023-2026 kunnen inwonersinitiatieven financieel ondersteund worden. Tot en met 2026 is er jaarlijks € 200.000 beschikbaar gesteld om deze participatieve initiatieven te ondersteunen.

Het is wenselijk om in 2025 te bekijken hoe deze regeling vanaf 2027 wordt voortgezet. In 2025 wordt het 10-jarig bestaan van Initiatiefrijck De Wolden gevierd.

Inwoners betrekken bij onze democratie

Het blijft belangrijk om inwoners, jong en oud, te betrekken in onze gemeente. Nieuwe inwoners worden hiervoor actief benaderd. Samen met nieuwe inwoners zijn we plannen aan het ontwikkelen en uitvoeren gericht op meer verbinding, kennis over en betrokkenheid bij de lokale democratie en meedoen.

Speerpunten

6.1 Samenkracht en burgerparticipatie

Activiteit	Nieuwe inwoners.				
Gevolgen voor de inwoners	Meer dialoog tussen nieuwe inwoners en de lokale gemeenschap.				
Middelen	2025	2026	2027	2028	I/S
	€ 5.000				Incidenteel
					Structureel

Toelichting:

Categorie 3

De Wolden is een aantrekkelijke en veilige gemeente om te wonen. Mensen uit andere regio's komen hier naartoe. Hierdoor verandert de samenstelling van onze bevolking. Daarbij vinden we het belangrijk om een gastvrije gemeente te zijn en onze nieuwe inwoners een warm welkom te heten. Tevens willen we de dialoog stimuleren tussen nieuwe inwoners en de lokale gemeenschap. De ontwikkeling hiervan zal een budget vragen van € 5.000 voor 2025. Dit bedrag is bedoeld voor het organiseren van bijeenkomsten met nieuwe inwoners (representatiekosten) en activiteiten om de interactie met dorpsbewoners te versterken.

Financiële mutaties exploitatie

De volgende financiële mutaties zijn aangeleverd (inclusief speerpunten):

Product	2025	2026	2027	2028
Lasten	€	€	€	€
0.1 Raadsinformatiesysteem	34.048	34.048	34.048	34.048
0.1 Audit fee	61.460	61.460	61.460	61.460
0.2 Lagere afdracht rijksleges rijbewijzen	-9.437	-513	-6.624	-6.624
0.2 Kosten verkiezingen lager in 2025 + hoger in 2027	-68.762		68.762	
6.1 Nieuwe inwoners	5.000			
Totaal lasten	22.309	94.995	157.646	88.884
Baten				
0.2 Lagere rijksleges rijbewijzen	9.437	513	6.624	6.624
0.2 Verlaging opbrengst leges rijbewijzen	35.361	6.013	26.110	26.110
0.2 Inkomenoverdrachten van het Rijk (RDW)	-7.500	-7.500	-9.000	-9.000
0.2 Verlaging leges huwelijksvoltrekkingen	17.654	17.654	17.654	17.654
Totaal baten	54.952	16.680	41.388	41.388
Saldo (+ = nadeel en - = voordeel)	77.261	111.675	199.034	130.272

Toelichting lasten: (voor zover niet bij de afzonderlijk genoemde speerpunten benoemd):

Raadsinformatiesysteem

In het verleden werden de facturen voor het raadsinformatiesysteem deels betaald door de SWO. Dit bleek niet rechtmatig te zijn en is rechtgetrokken in de jaarrekening 2023. Nu moet dit ook juist worden opgenomen in programmabegroting voor de komende jaren.

Audit fee

De afgelopen jaren is de audit fee t.b.v. de accountantscontrole hoger uitgevallen dan geraamd. De optie voor controlejaar 2023 is inmiddels afgeroepen. Op basis van de werkelijke uitgaven is de audit fee bijgesteld, en is tevens een bijstelling van het budget in de actuele begroting noodzakelijk. Met de accountant zijn afspraken gemaakt over vooroverleg en de onderbouwing van eventueel meerwerk.

Lagere afdracht rijksleges rijbewijzen (= lagere rijksleges rijbewijzen)

De begrote af te dragen leges is te hoog geraamd. De opbrengst is afhankelijk van het aantal (verwachte) aanvragen op basis van informatie van de RDW.

Kosten verkiezingen

In verband met de vroegtijdige verkiezingen in 2023 van de leden van de Tweede Kamer vervallen de geplande verkiezingen in 2025. De volgende verkiezingen voor de leden van de Tweede Kamer vinden 4 jaar later weer plaats (2027).

Toelichting baten: (voor zover niet bij de afzonderlijk genoemde speerpunten benoemd):

Lagere rijksleges rijbewijzen (= lagere afdracht rijksleges rijbewijzen)

De begrote leges is te hoog geraamd. De opbrengst is afhankelijk van het aantal (verwachte) aanvragen op basis van informatie van de RDW.

Leges rijbewijzen

De begrote opbrengst leges is te hoog geraamd. De opbrengst is afhankelijk van het aantal (verwachte) aanvragen op basis van informatie van de RDW.

Inkomensoverdrachten van het Rijk (leges rijbewijzen)

De bijdragen van de RDW voor digitale aanvragen zijn niet begroot maar worden wel jaarlijks ontvangen.

Leges huwelijksvoltrekkingen

De begrote opbrengsten zijn al jaren te hoog begroot, daarom wordt de opbrengst nu jaarlijks met € 17.654 verlaagd. In 2018 en 2019 werden de opbrengsten al afgeraamd. Structurele bijstelling van de opbrengst is gelet op de het aantal huwelijken/registraties gewenst. In 2020-2021 waren er minder huwelijken/registraties als gevolg van coronamaatregelen; er waren omgangsbependingen (aantallen) en accommodaties waren periodes gesloten. Hierdoor is er in 2022 sprake geweest van meer huwelijken/registraties. In 2023 ligt dit aantal weer op het niveau voor corona.

In 2024 wordt onderzoek gedaan naar de kostendekkendheid op basis van het juridisch en financieel kader voor leges. We willen goed inzicht krijgen in de huidige kostendekkendheid van alle gemeentelijke leges en rechten, dus ook de leges huwelijksvoltrekkingen.

De raad kan op basis daarvan keuzes maken ten aanzien van de gewenste kostendekkendheid en dit vastleggen in de jaarlijks vast te stellen tarieven. Verwachting is dat bij de opmaak van de begroting 2026 inzage in de kostendekkendheid en een afwegingskader beschikbaar zal zijn.

Investeringsen

In deze kadernota hebben we voor dit programma geen nieuwe investeringen opgenomen.

Programma 03 Wonen en Duurzaam

Dit programma gaat over de fysieke leefomgeving. Het omvat de thema's ruimtelijke ontwikkeling, wonen en duurzaamheid.

Programmahouder: Gerrie Hempen-Prent

Het programma in beeld

Wat speelt er in De Wolden?

Wonen

In 2023 hebben wij een nieuwe woon(zorg)visie vastgesteld. Hierin staat welke ambities wij hebben op het gebied van wonen in De Wolden. In 2025 gaan we verder met het uitvoeren van deze visie. Onze belangrijkste aandachtspunten hierbij zijn nieuwbouw, betaalbaarheid, verduurzaming en de huisvesting van de verschillende aandachtsgroepen.

Nieuwbouw en woningbouwimpuls

In de woon(zorg)visie staat de ambitie om 750-1.000 woningen toe te voegen tot 2030. Dit is het dubbele van de jaren daarvoor. Om dat doel te halen stelden wij in 2023 het Programmaplan Woningbouwimpuls op. We hebben een woningbouwmonitor opgezet en we hebben de plancapaciteit uitgebreid van 800 woningen naar ruim 1.400 woningen. Hiermee hebben we voldoende locaties in beeld om het doel uit de woon(zorg)visie te halen. In 2025 ligt de focus op de snelle realisatie van deze plannen. We zetten daarbij in op:

- Verhelpen en voorkomen van knelpunten.
Dat doen wij door afspraken te maken met ontwikkelaars, projecten te prioriteren, subsidies optimaal te benutten en (waar nodig) externe expertise in te huren.

- Optimalisatie en versnelling van het woningbouwproces. Dat doen wij door de optimalisatie proces ruimtelijke initiatieven, het inzetten op tijdelijke woonruimten (flexwonen) en transformaties van bestaande gebouwen en het optimaliseren en wegnemen belemmerende regelgeving.

Huisvesting van aandachtsgroepen

Voor de huisvesting van aandachtsgroepen – onder andere statushouders, mensen die uitstromen uit beschermd wonen en maatschappelijke opvang, arbeidsmigranten en spoedzoekers – is in de komende jaren bijzondere aandacht nodig. Er is een tekort aan woningen en dat uit zich onder andere in het feit dat we in 2023 niet konden voldoen aan de taakstelling voor de huisvesting van statushouders.

Sinds het eerste halfjaar van 2024 hebben we extra aandacht voor het realiseren van voldoende huisvesting voor statushouders. We zoeken naar creatieve oplossingen naast de woningen die Actium beschikbaar stelt. Bij deze oplossingen richten we ons niet uitsluitend op de groep statushouders, maar houden we rekening met alle aandachtsgroepen en de overige doelgroepen die een sociale huurwoning zoeken.

Milieu en duurzaamheid

Klimaatgelden

Vanuit het Rijk worden de komende jaren gelden beschikbaar gesteld voor de uitvoering van het klimaatbeleid, via de regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid (CDOKE). Dit geld wordt ingezet om extra personeel aan te trekken, kennis te vergroten en expertise in huis te halen om invulling en uitvoering te geven aan de duurzaamheidsambities van onze gemeente.

Nationaal Isolatie Programma

Vanuit het Nationaal Isolatie Programma (NIP) krijgt de gemeente de komende jaren middelen waarmee we onze inwoners financieel kunnen ondersteunen met het verduurzamen van hun woning. Met deze middelen gaan we onder andere een doe-het-zelf isolatievoucherregeling voor onze inwoners beschikbaar stellen.

Invulling opgave Regionale Energie Strategieën (RES)

Binnen de RES hebben we als gemeente afgesproken om uiterlijk in 2030 0,1 TWh aan hernieuwbare elektriciteit op te wekken. Om hier verdere invulling aan te geven, komen we met een beleidskader, waarbij we voorwaarden stellen aan hernieuwbare-energieprojecten. Een belangrijk speerpunt daarin is het lokaal eigendom van wind- of zonneparken: minimaal 70%, maar idealiter 100%. Onderdeel van het beleidskader wordt de vraag hoe we onze ambities omtrent lokaal eigendom samen met onze inwoners gaan realiseren. Dit vraagt mogelijk een andere rol dan we op dit moment gewend zijn van ons als gemeente. Van het meer ondersteunen van energiecoöperaties naar het mogelijk risicodragend investeren in hernieuwbare-energieprojecten om samen met energiecoöperaties een project te realiseren. Afhankelijk van de keuzes die hierin worden gemaakt, zal dit in de toekomst mogelijk investeringen/opbrengsten met zich meebrengen.

Warmtetransitie

We streven naar 100% groen gas in het gasnetwerk in 2030. We zien op lokaal niveau veel initiatieven voor het produceren van groen gas. Dit vormt ook een belangrijk onderdeel van onze huidige Transitievisie Warmte. Vanuit het Rijk is aangegeven dat de huidige Transitievisie Warmte uiterlijk in 2026 moet zijn herijkt.

Drents Energieloket

Het aantal vragen dat door inwoners aan het Drents Energieloket wordt gesteld, is mede door de hoge energieprijzen de afgelopen jaren flink toegenomen. Om onze inwoners op de juiste manier te kunnen blijven ondersteunen op het gebied van energiebesparing, wordt er gezamenlijk gewerkt aan een doorontwikkeling van het Drents Energieloket. Het streven is om voor de zomer van 2024 met de implementatie van de doorontwikkeling te starten.

Ruimtelijke ontwikkeling

Implementatie Omgevingswet

Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. De doelen zijn een inzichtelijk omgevingsrecht waarbij de leefomgeving centraal staat, met snellere en betere procedures waarbij er ruimte voor maatwerk is.

De implementatie van de afgelopen jaren loopt door in de komende jaren. Diverse werkzaamheden vergen nog tijdelijke inhuur in 2025. Hiervoor zijn middelen nodig.

We krijgen ondertussen steeds beter in beeld wat we intern nog aan deskundigheid nodig hebben en maken dat steeds meer structureel via het aannemen van vaste medewerkers en het opleiden van medewerkers. Zo zal het voor de implementatie benodigde budget steeds lager worden.

Omgevingsplan

Het maken van het omgevingsplan is een langdurige en complexe aangelegenheid. De wetgever heeft uitgesproken dat het omgevingsplan in 2032 gereed moet zijn. Vanzelfsprekend zetten we alles op alles om het plan eerder afgerond te hebben.

In 2024 wordt de pilot afgerond en is er een strategie ontworpen om te komen tot het omgevingsplan. Ook hiervoor zijn de komende jaren middelen nodig. De ambitie van het college is om het omgevingsplan in 2030 klaar te hebben.

Wet Kwaliteitsborging Bouwen

Tegelijkertijd met de invoering van de Omgevingswet is ook de Wet Kwaliteitsborging voor het Bouwen (WKB) ingevoerd voor een deel van de bouwwerken. De WKB zorgt voor een verschuiving van werk en verantwoordelijkheid van de gemeente naar de markt. Dit heeft zowel intern als extern grote gevolgen. Diverse processen worden ten gevolge daarvan aangepast en geoptimaliseerd. De beschikbare rijksmiddelen worden daarvoor ingezet.

Programma Vitale Vakantieparken (VVP)

De Wolden heeft zich vanaf 2018 gecommitteerd aan het programma Vitale Vakantieparken dat Drenthe-breed wordt ondersteund door een Taskforce Vitale Vakantieparken. De raad heeft op 30 maart 2023 het programmaplan Vitale Vakantieparken De Wolden aangenomen. Een onderdeel van dit plan was het vormen van een bestemmingsreserve Vitale Vakantieparken.

Vóór de begrotingsbehandeling van november stelt het college de uitvoeringsagenda VVP 2025 vast en biedt deze ter kennisname aan de raad aan. In de begroting wordt dan de bijdrage voor 2025 definitief vastgesteld.

Speerpunten

7.4 - Milieu en Duurzaamheid

Activiteit	Gebiedsontwikkeling de Wijk 20.				
Gevolgen voor de inwoners	Naar aanleiding van de voorverkenning het ruimtelijk mogelijk maken van een energiehub en de uitbreiding van de zandwinning, samen met de omgeving.				
Middelen	2025	2026	2027	2028	I/S
	€ 50.000	€ 50.000			Incidenteel
					Structureel

Toelichting:

Categorie 3

In 2023 is gestart met een gebiedsproces in de Wijk 20 en omgeving waarbij de zandwinning mogelijk gaat uitbreiden en er samen met de omgeving gekeken wordt naar de mogelijkheden voor een energiehub. De mogelijke realisatie van een energiehub kan een belangrijke bijdrage leveren aan onze groengasambitie en onze RES-opgave. Op dit moment bevindt het gebiedsproces zich in een voorverkenning. Afhankelijk van de resultaten uit deze fase zal er extra budget nodig zijn voor het ruimtelijk mogelijk maken van de energiehub en de zandwinning. Voor onderzoeken verwachten we dat hiervoor in 2025 en in 2026 extra middelen nodig zijn.

De kosten voor de mogelijke ontwikkeling van de nieuwe zandwinning zijn voor rekening van de initiatiefnemer. De kosten voor de energie hub ontwikkeling zijn afhankelijk van de rol die we daar als gemeente in gaan spelen.

7.4 - Milieu en Duurzaamheid

Activiteit	Realisatie Groen gas projecten.				
Gevolgen voor de inwoners	Bewustwording realisatie Transitievisie Warmte.				
Middelen	2025	2026	2027	2028	I/S
	€ 70.000				Incidenteel
					Structureel

Toelichting:**Categorie 3**

In de Transitievisie Warmte van De Wolden wordt groen gas vooral in het landelijk gebied als oplossing benoemd om op termijn van het aardgas af te gaan. Hierbij loopt gemeente De Wolden voorop in de regio wat betreft de ontwikkeling van nieuwe projecten op kleine en grootschalige opwekkingslocaties. Als gemeente hebben we een grote groengasambitie. Om deze ambitie te realiseren, is het belangrijk dat de gemeente de ontwikkeling en implementatie van innovatieve oplossingen voor groengasproductie en -distributie, zoals biogasnetwerken, vergistingstechnologieën en opwerkingstechnologieën, ondersteunt. Om lopende projecten in de volgende fase te krijgen, is het noodzakelijk dat de gemeente een regisserende rol gaat vervullen op welke wijze en welke vorm, samen met de betrokken stakeholders, de productie van groen gas gerealiseerd gaat worden. Op dit moment is financiering van de projecten en de aanleg van de vereiste infrastructuur het grote knelpunt.

7.4 - Milieu en Duurzaamheid

Activiteit	Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid.				
Gevolgen voor de inwoners					
Middelen	2025	2026	2027	2028	I/S
	€ 484.000				Incidenteel
	- € 484.000				Rijksbijdrage
					Structureel

Toelichting:**Categorie 3**

Vanuit het Rijk komt er in 2025 geld voor de uitvoering van het klimaat- en energiebeleid. Dit geld kan bijvoorbeeld ingezet worden om extra personeel aan te trekken, kennis te vergroten en externe kennis in huis te halen. We zetten deels in op structurele extra capaciteit, waarvoor € 258.000 naar de SWO gaat. Het resterende bedrag van € 226.000 blijft beschikbaar voor onder andere de herziening van de Transitievisie Warmte, de actualisatie van het Actieplan Klimaat & Energie en het laten opstellen van een soortenmanagementplan.

8.1 - Ruimtelijke ordening

Activiteit	Implementatie Omgevingswet en maken omgevingsplan.				
Gevolgen voor de inwoners	In de transitiefase naar het nieuwe recht bedienen we onze inwoners en bedrijven via o.a. het vernieuwde werkproces.				
Middelen	2025	2026	2027	2028	I/S
	€ 236.500	PM	PM	PM	Incidenteel
	- € 236.500	PM	PM	PM	Rijksbijdrage
					Structureel

Toelichting:**Categorie 1**

Het bedrag voor 2025 van € 236.500 bestaat uit twee delen:

- een bedrag van € 186.500 voor de implementatie van de Omgevingswet en het omgevingsplan (externe inhuur) dat wordt overgeheveld naar de SWO, en

- een bedrag van € 50.000 voor de inhuur van het externe bureau dat betrokken is bij het maken van het omgevingsplan; dit bedrag blijft beschikbaar binnen de begroting van de gemeente.

De rijksmiddelen voor 2025, die we ontvangen bij de septembercirculaire 2024, begroten we nu op € 236.500. Deze middelen dienen ter dekking van onze te verwachten kosten.

8.1 - Ruimtelijke ordening

Activiteit	Programma Vitale Vakantieparken.				
Gevolgen voor de inwoners	Vitale recreatieparken en voorzieningen plus transformatie naar wonen op niet-vitale vakantieparken.				
Middelen Dekking uit bestemmings-reserve Vitale Vakantieparken	2025	2026	2027	2028	I/S
	€ 206.000	€ 140.000	€ 80.000		Incidenteel
	- € 206.000	- € 140.000	- € 80.000		Bestemmings-reserve Vitale Vakantieparken
					Structureel

Toelichting:

Categorie 3

Voor uitvoering van het programma Vitale Vakantieparken is incidenteel geld nodig in de periode tot en met 2027. De gemeenteraad heeft in november 2023 bepaald dat de incidentele bijdragen voor 2024 t/m 2027 integraal worden afgewogen in de begroting, na kennisneming van de uitvoeringsagenda van het daaropvolgend jaar.

8.1 - Ruimtelijke ordening

Activiteit	Kosten herinrichting van sportpark "de Baete".				
Gevolgen voor de inwoners	Een toekomstbestendig sportpark dat voldoet aan de behoeften van de inwoners en gebruikers.				
Middelen	2025	2026	2027	2028	I/S
	PM	PM	PM	PM	Incidenteel
					Structureel

Toelichting:

Categorie 3

In 2024 wordt gestart met het opstellen van een stedenbouwkundig plan met kostenraming voor de herinrichting van sportpark De Baete in Ruinen. In de eerste fase wordt een stedenbouwkundig plan opgesteld waarin de gebiedsvisie op basis van onderzoek en ruimtelijke analyse wordt uitgewerkt. Daarnaast wordt een kostenraming opgesteld waarin de realisatiekosten inzichtelijk worden gemaakt. Verwacht wordt dat deze fase doorloopt tot in 2025. Gedurende het proces waarin het stedenbouwkundig plan en de kostenraming worden opgesteld, wordt de gemeenteraad hierbij betrokken; bij de besluitvorming over de conceptvarianten voor het stedenbouwkundig plan met kostenraming en bij de vaststelling van het definitieve stedenbouwkundig plan met kostenraming.

In de vervolgfase wordt een omgevingsplan en een ontwerp voor de herinrichting opgesteld. Dit proces start naar verwachting in 2025. Hiervoor zal budget beschikbaar gesteld moeten worden. De hoogte van het benodigde budget is nog niet bekend. Gedurende het proces waarin het stedenbouwkundig plan en de kostenraming worden opgesteld, zullen de te verwachten kosten voor realisatie en vervolgproces verfijnd worden. Bij de besluitvorming over de vaststelling van het stedenbouwkundige plan en de kostenraming zal de gemeenteraad geadviseerd worden over het beschikbaar stellen van het benodigde budget voor het vervolg.

8.3 - Wonen en Bouwen

Activiteit	Korting op de leges bij ontvankelijke aanvraag.				
Gevolgen voor de inwoners	In één keer goed aangevraagde vergunning tegen voorspelbare lage leges.				
Middelen	2025	2026	2027	2028	I/S
	0	0			Incidenteel
					Structureel

Toelichting:**Categorie 3**

We zijn relatief veel tijd kwijt met de behandeling van onvolledige en verkeerd ingediende bouw-aanvragen. Met het proces complexe initiatieven en het conceptverzoek fase bieden we dienstverlening op maat aan. In het traject tot een ontvankelijke en vergunbare aanvraag trekken we samen op met de initiatiefnemer. Hiervoor worden leges in rekening gebracht. Leidt dit traject vervolgens tot een ontvankelijke aanvraag, dan willen we dit belonen met korting op de leges van de vergunningaanvraag. We trekken hiervoor eerst twee jaar uit om te bezien of dit leidt tot positieve resultaten. Eind 2026 zullen we, op basis van een evaluatie, bepalen of we deze korting structureel willen gaan inzetten. Hierbij sluiten we aan op het onderzoek kostendekkendheid leges, waarbij de gevolgen van de Omgevingswet in relatie tot de leges in beeld worden gebracht.

We verwachten dat de kosten voor de gemeente nihil zijn. Enerzijds ontvangen we meer leges door de conceptverzoeken. En anderzijds hebben we minder zaken met een negatief besluit, zoals een besluit niet ontvankelijk, welke minder opbrengen dan een positief besluit. De exacte uitwerking hiervan volgt in de legesverordening 2025.

8.3 - Wonen en Bouwen

Activiteit	Toepassen 'Ja, tenzij' principe op gebied van de leefomgeving.				
Gevolgen voor de inwoners	Maatwerk in de dienstverlening met betrekking tot de leefomgeving.				
Middelen	2025	2026	2027	2028	I/S
	- € 95.000				Incidenteel
					Structureel

Toelichting:**Categorie 3**

We zien steeds meer de behoefte aan maatwerk dienstverlening op het gebied van de fysieke leefomgeving. Dit komt tot uiting in het 'ja, tenzij' principe dat we hanteren conform het college-programma en de visie Dienstverlening. Met de implementatie van de Omgevingswet is hieraan invulling gegeven. We voeren in 2025 een impactanalyse uit die ons meer inzicht kan geven in de totaal benodigde personeelscapaciteit vanwege de invoering van de Omgevingswet en de Wkb. De resultaten daarvan nemen we mee in de Kadernota 2026-2029.

In de meerjarenbegroting stond nog een budget voor 2025. De benodigde personele capaciteit wordt vanuit de begroting van de Samenwerkingsorganisatie ingevuld. Met de invoering van de Omgevingswet verwachten we dat aanvullend budget voor De Wolden niet nodig is.

Financiële mutaties exploitatie

De volgende financiële mutaties zijn aangeleverd (inclusief speerpunten):

Product	Categorie	2025	2026	2027	2028
Lasten		€	€	€	€
7.4 Gebiedsontwikkeling de Wijk 20	3	50.000	50.000	0	0
7.4 Realisatie groen gas projecten	3	70.000	p.m.	0	0
7.4 Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energie-beleid	3	484.000	0	0	0
8.1 Implementatie omgevingswet	1	236.500	0	0	0
8.1 Programma vitale vakantieparken	3	206.000	140.000	80.000	0
8.3 Korting op de leges bij de ontvankelijke aanvraag	3	0	0	0	0
Totaal lasten		1.046.500	190.000	80.000	0
Baten		-	-	-	-
7.4 Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energie-beleid	3	-484.000	0	0	0
8.1 Indicatieve rijksbijdrage implementatie Omgevingswet	1	-236.500	pm	pm	pm
8.1 Programma vitale vakantieparken	3	-206.000	-140.000	-80.000	0
8.3 Indicatieve decentralisatie uitkering-Uitkering WKB	2	-18.000	0	0	0
8.3 Toepassen "ja, tenzij" principe	3	-95.000	0	0	0
Totaal baten		-1.039.500	-140.000	- 80.000	-
Saldo (+ = nadeel en - = voordeel)		7.000	50.000	0	0

Toelichting lasten: (voor zover niet bij de afzonderlijk genoemde speerpunten benoemd):

Toelichting baten: (voor zover niet bij de afzonderlijk genoemde speerpunten benoemd):

De definitief vast te stellen middelen in de septembercirculaire 2024 worden gereserveerd als dekking voor de benodigde middelen in 2025; het gaat daarbij nu om een verwachte rijksbijdrage implementatie Omgevingswet 2025 van € 236.657 en een indicatieve decentralisatie-uitkering Wet Kwaliteitsborging Bouwen van naar verwachting € 18.364 voor 2025.

Investeringsen

In deze kadernota hebben we voor dit programma geen nieuwe investeringen opgenomen.

Programma 04 Samen vooruit

Het programma Samen vooruit bestaat uit de beleidsonderwerpen economische zaken, landbouw, recreatie en toerisme, cultuurhistorie, groen en spelen.

Programmahouder: Gerrie Hempen-Prent

Het programma in beeld

Wat speelt er in De Wolden?

Economische zaken

Uitbreiding bedrijventerrein Zuidwolde en Koekange

In 2024 is gestart met een bedrijventerreinvisie en daarnaast onderzoeken we de haalbaarheid van het ontwikkelen van een uitbreiding bij het bedrijventerrein in Zuidwolde en het realiseren van een bedrijventerrein in Koekange. Indien blijkt dat het ontwikkelen van bedrijventerrein haalbaar is zal voor Zuidwolde en/ of Koekange een locatiestudie worden opgestart. Nieuwe bedrijventerreinen zullen worden ontwikkeld volgens de visie en ambities uiteengezet in de nog op te stellen bedrijventerreinvisie.

Vervolg toekomstbestendige bedrijventerreinen

Het proces van toekomstbestendige bedrijventerreinen is een langjarig proces. In het Economisch Actieplan 2023-2027 staat dit ook als doorlopend proces als actiepunt benoemd over de gehele termijn van het plan. In 2023-2024 wordt de pilot toekomstbestendige bedrijventerrein Hoge Akkers uitgevoerd. Het opgeleverde resultaat wordt een uitvoeringsplan waar de ondernemers samen met ons als gemeente de komende jaren willen gaan uitvoeren. Belangrijke thema's zijn de organisatiegraad, energievraagstuk en veiligheid. Om deze doelen te bereiken, vereist het ook een inzet van de gemeente. We hebben bewust gewacht met het zetten van vervolgstappen voor andere bedrijventerreinen om de opgedane kennis van de pilot volledig te benutten. Nu deze kennis aanwezig is starten we ook op de andere bedrijventerreinen in 2025.

Ondersteunen Ondernemersplatform

Het ondernemersplatform is in 2022 officieel geformaliseerd. Het platform brengt alle ondernemersverenigingen uit De Wolden samen, waarbij ze gezamenlijk de belangen van ondernemers behartigen. In samenwerking met de gemeente is een ondernemersakkoord gesloten. In 2024 hebben we gezamenlijk de gemeentelijke bijdrage geëvalueerd. Het platform heeft haar ambitie vergroot en streeft ernaar het komende jaar het platform verder te versterken door het organiseren van extra bijeenkomsten voor **alle** ondernemers in De Wolden. In de Kadernota leggen we daarom de structurele bijdrage aan het Ondernemersplatform vast.

Regiodeal Regio Zwolle

Het Rijk trekt € 30 miljoen uit voor een nieuwe Regio Deal met Regio Zwolle. De regionale partners investeren minimaal hetzelfde bedrag. Hiermee kunnen de opgaven in de regio versneld en met meer impact worden opgepakt om de 800.000 inwoners en 80.000 ondernemers een sterker toekomstperspectief te bieden. De Regiodeal richt zich op de thema's 'toekomstbepalende bedrijven' als drijvende kracht, 'de vitaliteit van kernen en gezonde buurten verspreid over de regio' en 'een omslag naar een natuurinclusieve en klimaatadaptieve regio'. Investeren op deze thema's draagt bij aan de brede welvaart van inwoners en ondernemers. In 2024 worden de afspraken tussen Rijk en regio concreet gemaakt en leveren we onze input aan vanuit De Wolden.

Landbouw

Er komt veel af op het platteland en op de agrarische sector. De opgaven voor natuur (inclusief stikstof), water en klimaat leiden ertoe dat het aantal veehouderijbedrijven zal afnemen. We zetten ons ervoor in dat er een toekomst is voor zoveel mogelijk bedrijven. We faciliteren doorontwikkeling, verduurzaming en verbreding. En ook, indien mogelijk, de toekomstplannen van eventuele stoppers. Dat doen we met de contactpersoon landbouw en het Transitiefonds Toekomstgerichte Landbouw. En door de samenwerking te zoeken met P10, Regio Zwolle, andere overheden en organisaties.

Het transitiefonds Toekomstgerichte Landbouw heeft voor 2024 en 2025 nog voldoende budget. Voor de kadernota 2026 komt er een evaluatie en voorstel voor het eventueel structureel maken van het transitiefonds.

Toerisme en recreatie

Herijking recreatiebeleid

In 2024 vindt er een herijking van het bestaande recreatiebeleid met betrekking tot verblijfsaccommodaties plaats. Er zal onderzoek plaatsvinden naar het huidige aanbod en naar mogelijkheden om nieuwe onderscheidende initiatieven te kunnen ontwikkelen. Eind 2024 begin 2025 zal dit beleid uitgerold worden.

Openbare ruimte

Integraal beleid openbare ruimte

In 2024 gaan we integraal beleid opstellen voor de openbare ruimte. Op het moment van schrijven zijn de (financiële) gevolgen daarvan nog niet concreet genoeg. Dit wordt daarom meegenomen in het vaststellingsproces van het Integraal Beleid Openbare Ruimte.

Speerpunten

3.1 - Economische ontwikkeling

Activiteit	Versterken ondernemersplatform.				
Gevolgen voor de inwoners	Sterk en krachtig netwerk voor en tussen ondernemers.				
Middelen	2025	2026	2027	2028	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 11.000	€ 11.000	€ 11.000	€ 11.000	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

Begin 2024 heeft de evaluatie met het platform plaatsgevonden over de financiële bijdrage. In het verleden heeft de gemeente alle kosten betaald voor het platform. In de afgelopen jaren tijdens de opstartfase heeft het platform een jaarlijkse bijdrage van € 6.000 ontvangen om de ambities die we gezamenlijk in het ondernemersakkoord hebben te realiseren. Daarnaast hebben we jaarlijks € 5.000 bijgedragen in de kosten van de ondernemersapp. Deze app wordt gebruikt om de ondernemers te voorzien van alle relevante informatie die speelt in de gemeente. Daarnaast is het een plek waar ondernemers elkaar in de app kunnen vinden en ondernemersactiviteiten kunnen worden gedeeld. De ondernemersapp is naar aanleiding van de evaluatie ondergebracht bij het platform. Uit de evaluatie bleek dat gemeentelijk toegezegde bijdrage van de afgelopen jaren realistisch is. De bijdrage aan het ondernemersplatform willen we nu naar aanleiding van de evaluatie structureel maken.

3.1 - Economische ontwikkeling

Activiteit	Toekomstbestendige bedrijventerreinen.				
Gevolgen voor de inwoners	Aantrekkelijke vestigingsplaats voor ondernemers en behoud/uitbreiding van werkgelegenheid.				
Middelen	2025	2026	2027	2028	I/S
	€ 25.000				Incidenteel
	-	-	-	-	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

Het proces van het toekomstbestendig maken van onze bedrijventerreinen wordt voortgezet in 2025. Na het uitvoeren van de pilot op Hoge Akkers en het proces in Zuidwolde, is er ook behoefte aan middelen voor procesbegeleiding bij de ontwikkeling van het bedrijventerrein in Ruinen (€ 20.000). Daarnaast hebben ook de bedrijventerreinen Hoge Akkers en Zuiderkerkes vervolgondersteuning nodig (€ 5.000) bij de uitvoering van de opgestelde meerjarige uitvoeringsplannen, met als doel te streven naar toekomstbestendige bedrijventerreinen.

5.7 – Openbaar groen en (openlucht)recreatie

Activiteit	Subsidie Landschapsbeheer.				
Gevolgen voor de inwoners	Het behouden en onderhouden van een vrijwilligersnetwerk voor het beheer van onder andere heideterreinen, bospercelen en overige landschapselementen.				
Middelen	2025	2026	2027	2028	I/S
	€ 6.000				Incidenteel
					Structureel

Toelichting:

Categorie 3

Landschapsbeheer voert al vele jaren met bewoners- en vrijwilligersgroepen werkzaamheden uit aan diverse landschapselementen. In de gemeente De Wolden zijn ruim 50 groepen actief. Hieruit blijkt dat de inwoners van De Wolden het belangrijk vinden dat landschapselementen blijven behouden. Wij willen deze groepen samen met de bijdrage van de provincie blijven ondersteunen.

In 2021 zijn vier nieuwe bewonersgroepen opgericht. Het reguliere budget is onvoldoende toereikend om de werkzaamheden uit de jaarplannen in de komende jaren verder uit te kunnen voeren. Vooruitlopend op de evaluatie (in 2024) van de werkzaamheden en het beschikbare budget van Landschapsbeheer nemen we alvast in deze kadernota incidenteel een extra budget op van € 6.000. Naar aanleiding van de evaluatie nemen we in onze begroting 2025-2028 de definitieve structurele uitzetting op.

Financiële mutaties exploitatie

De volgende financiële mutaties zijn aangeleverd (inclusief speerpunten):

Product	Categorie	2025	2026	2027	2028
Lasten		€	€	€	€
3.1 Versterken ondernemersplatform	3	11.000	11.000	11.000	11.000
3.1 Toekomstbestendige bedrijventerreinen	3	25.000	p.m.	p.m.	
5.7 Indexering onderhoudsbudgetten groen etc.	2	41.016	41.016	41.016	41.016
5.7 Hogere bijdrage aan Recreatieschap Drenthe	2	3.310	3.310	3.310	3.310
5.7 Energieverbruik markten en evenementen	2	15.000			
5.7 Subsidie Landschapsbeheer	3	6.000			
Totaal lasten		101.326	55.326	55.326	55.326
Baten		-	-	-	-
Totaal baten		-	-	-	-
Saldo (+ = nadeel en - = voordeel)		101.326	55.326	55.326	55.326

Toelichting lasten: (voor zover niet bij de afzonderlijk genoemde speerpunten benoemd):

5.7 - Openbaar groen en (openlucht)recreatie - *Op peil houden onderhoudsbudgetten 'openbaar groen en speeltuinen' door prijsstijgingen en indexeringen.*

Om het onderhoud, volgens het afgesproken kwaliteitsniveau te kunnen (blijven) uitvoeren, is het noodzakelijk dat de beschikbare budgetten op peil blijven. Aanpassing van de budgetten is daarom noodzakelijk en vindt plaats op basis van de Consumenten Prijs Index (CPI). Er is rekening gehouden met een prijsindex van 3,2% x € 1.281.741 (budgetten beheersprogramma groen € 1.115.375, uitvoeringsprogramma slotenonderhoud € 143.692 en budget speelruimtebeheerplan € 22.674).

5.7 - Openbaar groen en (openlucht)recreatie - *Recreatieschap Drenthe.*

Op basis van de Kadernota 2025 van het Recreatieschap Drenthe houden we rekening met een voorlopige stijging van de bijdrage aan het Recreatieschap met € 3.310 (betreft de bijdrage in de exploitatie en het Fonds Recreatie en Toerisme). Deze stijging is voornamelijk het gevolg van verwachte loon- en prijsontwikkeling 2025 volgens indexen CPB.

5.7 - Openbaar groen en (openlucht)recreatie - *Energieverbruik markten en evenementen.*

Op basis van de ontvangen voorschotfacturen in 2024 voor energieverbruik van onze marktkasten en evenementenkasten verhogen we, in afwachting van vaststellen van nieuw beleid over doorberekenen van kosten afname energie, het budget voor 2025 met € 15.000.

Toelichting baten: (voor zover niet bij de afzonderlijk genoemde speerpunten benoemd):

N.v.t.

Investerings

De investeringsplanning is geactualiseerd, in die zin dat het tempo en de omvang van de geplande investeringen is aangepast aan de laatste inzichten (o.a. opschuiving i.v.m. capaciteitsproblemen, wettelijke belemmeringen, subsidietoezeggingen, etc.).

Voorgenomen nieuwe investeringen programmabegroting 2025-2028

Omschrijving	Jaar	Investeringsbedrag	
Vervangen speelvoorzieningen *1 (dateert uit begroting 2021)	2025	€ 67.500	
Vervanging speelvoorzieningen (dateert uit begroting 2021)	2026	€ 67.500	
Vervanging speelvoorzieningen (dateert uit begroting 2021)	2027	€ 67.500	
Vervanging speelvoorzieningen (dateert uit begroting 2021)	2028	€ 67.500	

*1 Met 'dateert uit begroting 2021' wordt bedoeld dat de besluitvorming over dit onderwerp heeft plaatsgevonden in de begroting 2021 (speerpunt 2021).

Toelichting:

Op 29 oktober 2020 is door de raad, het plan van aanpak speelruimtebeleid De Wolden vastgesteld. Om hier uitvoering aan te geven hebben we in deze kadernota de jaarschijf 2028 toegevoegd.

Programma 05 Solide basis voor De Wolden

Het programma Solide basis bestaat uit de beleidsonderwerpen afval, financiële zelfredzaamheid en grondbeleid.

Programmahouder: Rudi Hooch Antink

Het programma in beeld

Wat speelt er in De Wolden?

Afval

Grondstoffenplan

Het grondstoffenplan 'Van Afval naar Grondstof' van gemeente De Wolden kent een looptijd tot eind 2025 en dient in de loop van volgend jaar geëvalueerd te worden. Mede op basis van de uitkomsten van deze evaluatie kan vervolgens een start worden gemaakt met de vormgeving van nieuw afvalbeleid gericht op de landelijke doelstelling (50% circulair) in 2030.

Inzameldienst

De (initiële) overeenkomst met de inzameldienst voor huishoudelijk afval (PreZero) loopt eveneens tot eind 2025. Weliswaar kent voornoemde overeenkomst een tweetal verlengingsopties (1 x 2 jaar en 1 x 1 jaar) maar hiervoor is wederzijdse instemming noodzakelijk. Begin 2025 zal overleg met PreZero plaatsvinden over deze optie(s).

Verwerking restafval

Het huidige financieel gunstige contract met Attero voor de verwerking van huishoudelijk restafval wordt dit jaar (waarschijnlijk) verlengd tot eind 2027. Daarna kent deze overeenkomst geen verlengingsmogelijkheden meer. Binnen de ambtelijke Drentse werkgroep Markerein is al een verkenning gestart voor de te volgen aanbestedingsstrategie. De resultaten van deze verkenning zullen mogelijk nog in 2024, maar anders waarschijnlijk in 2025 leiden tot vervolgstappen in een gezamenlijke Drentse aanbesteding van deze afvalfractie met als doel het sluiten van een contract voor een doelmatige en duurzame be- en/of verwerking.

Bestaanszekerheid

Vanuit het Rijk wordt de aanpak geldzorgen, armoede en schulden voortgezet. Door te werken aan harmonisatie en vereenvoudigde partner-, vermogens- en inkomensbegrippen moet het sociale stelsel eenvoudiger worden en tot minder bureaucratie leiden. Vereenvoudiging leidt tot maatschappelijke baten: het voorkomen van armoede, meer vertrouwen in de overheid, meer bestaanszekerheid en meer ruimte voor de menselijke maat.

Er wordt gewerkt aan eenvoud. Duidelijk is dat eenvoud in het verleden onvoldoende in de afwegingen is betrokken. De balans is daardoor de verkeerde kant opgeslagen, de inkomensondersteuning is nu te complex.

Lokaal zetten we onze inkomensondersteunende maatregelen en instrumenten in om de kwetsbaren in onze samenleving te ondersteunen. Dit doen we ook in 2025.

Schuldhelpverlening

We gaan bezig met het opstellen van de nieuwe beleidsnota Armoede- schuldhulpverlening. We verwachten dat we in 2025 deze nota ter vaststelling kunnen aanbieden aan de raad. Het huidige beleid is gedateerd en met het oog op de Wet Gemeentelijke Schuldhulpverlening toe aan actualisatie. We gaan de onderwerpen armoede en schuldhulpverlening combineren in één nota vanwege de overlap in deze beleidsterreinen.

Grondbeleid

De gemeente De Wolden heeft net als andere gemeentes een behoorlijke woningbouwopgave. Deze opgave staat weergegeven in de Woon(zorg)visie 2023-2027. In 2024 wordt een nieuwe nota grondbeleid vastgesteld. Hierin worden de instrumenten benoemd die onder andere ingezet kunnen worden ten behoeve van de woningbouwopgave. Er wordt ingestoken op een meer actief grondbeleid. Daar waar de markt het niet oppakt of waar we zelf kansen zien, zal de gemeente een actievere rol aannemen om zo de woningbouwopgave te kunnen realiseren.

Deze actievere rol kan betekenen dat de gemeente De Wolden in de toekomst gronden gaat verwerven. Hiervoor zijn dan te zijner tijd financiële middelen benodigd.

Speerpunten

In deze kadernota hebben we voor dit programma geen speerpunten opgenomen.

Financiële mutaties exploitatie

In deze kadernota hebben we voor dit programma geen financiële mutaties exploitatie opgenomen.

Investeringsen

In deze kadernota hebben we voor dit programma geen nieuwe investeringen opgenomen.

Programma 06 Sportief met elkaar

Het programma in beeld

De Wolden is een sportieve gemeente. Op het gebied van sport- en bewegen gebeurt er veel. De vele en onmisbare vrijwilligers maken dit mede mogelijk.

Voor elk dorp is het belangrijk dat er een ontmoetingsplek is. De dorpshuizen vervullen daarin een zeer belangrijke rol. De aanwezigheid van een dorpshuis stimuleert niet alleen het verenigingsleven, maar ook de sociale vitaliteit in een dorp.

Programmahouder: Rudi Hooch Antink

Het programma in beeld

Wat speelt er in De Wolden?

Sport

Ontwikkeling zwembaden

Een aantal jaren geleden zijn de drie zwembaden in De Wolden geprivatiseerd. Het gaat om De Waterlelie in Zuidwolde, De Slenken in de Wijk en Zwembad Ruinen. Sindsdien ontvangen deze zwembaden jaarlijks een (exploitatie)subsidie en een subsidie voor het schoolzwemmen.

Per 1 januari 2024 is de nieuwe Zwemwaterwet van kracht geworden. Deze wet legt de zwembaden de verplichting op om aan eindoelen te voldoen om hygiënisch en betrouwbaar zwemwater aan te bieden. Er moet een uitgebreider beeld van de waterkwaliteit worden aangetoond wat tot hogere kosten leidt. Vorig jaar zijn de subsidies voor het eerst eenmalig geïndexeerd. Maar met o.a. de invoering van de Zwemwaterwet blijven de kosten stijgen. De huidige subsidie blijkt voor alle drie de zwembaden ontoereikend te zijn.

Gezien de uitdagingen waarmee de zwembaden de komende jaren worden geconfronteerd, is het van belang om een doorkijk te bieden voor de komende 10 jaar. Daarom komt het college in 2024 met een raadsvoorstel voor het instellen van een extern onderzoek om deze visie te verwezenlijken. De gemeente zal een besluit moeten nemen over de uitkomst van dit onderzoek waarbij financiële consequenties verwerkt moeten worden in de meerjarenbegroting.

Verduurzaming kleedaccommodaties

We hebben onderzoek laten plaatsvinden naar het verduurzamen van onze gemeentelijke kleedaccommodaties. Daarbij zijn ook de financiële consequenties in kaart gebracht. Hiervoor is binnen dit programma een speerpunt opgenomen.

Vervanging kunstgrasveld ZZVV/ VV Zuidwolde

Het in 2014 aangelegde kunstgrasveld van ZZVV en VV Zuidwolde is toe aan vervanging. De afgelopen jaren zijn er tijdens keuringen al verschillende gebreken verholpen. De levensduur van het veld nadert zijn einde.

Onderzoek naar behoefte gebruik robotmaaier

In een motie die werd aangenomen op 15 juni 2023, heeft de gemeenteraad het college verzocht te onderzoeken of er behoefte is onder de sportverenigingen om een robotmaaier in te zetten. De sportverenigingen ontvangen jaarlijks een beheersvergoeding voor het beheer en (klein)onderhoud van de sportvelden. Bij 8 van de 10 verenigingen worden we als gemeente ingehuurd om de sportvelden te maaien. Dit omvat niet alleen de velden zelf, maar ook de grasstroken langs bosranden, tegelpaden en sloten. Enkele verenigingen, waarvan de gemeente de velden maait, hebben aangegeven bereid te zijn om een pilot te starten met het gebruik van een robotmaaier. De andere twee verenigingen organiseren het maaien zelf. Van deze twee verenigingen zal er in 2024 één starten met de aanschaf van een robotmaaier.

Dorpshuizen

Door de coronacrisis en de hoge energielasten vanaf 2022 zijn dorpshuizen in problemen gekomen. Om te voorkomen dat dorpshuizen hierdoor zouden omvallen heeft gemeente De Wolden een tijdelijk noodfonds energielasten maatschappelijke organisaties opgericht. Particuliere dorpshuizen kunnen gebruik maken van een ondersteuning van de provincie Drenthe. Deze ondersteuning is bedoeld om dorpshuizen te helpen in afwachting van de effecten van een structurele oplossing. Een structurele oplossing betekent uitvoering van energiebesparende maatregelen. Hiervoor dient een verduurzamingsplan aan ten grondslag te liggen. Een aantal dorpshuizen heeft hiervoor al gebruik gemaakt van de ondersteuning van de provincie Drenthe, het Programma Verduurzaming Maatschappelijk Vastgoed. We willen in afstemming met de provincie Drenthe komen tot een verduurzamingsplan voor alle dorpshuizen in de gemeente De Wolden. Daaraan gekoppeld gaan we in 2024 starten met het opstellen van een visie dorpshuizen. Voor eventuele financiële ondersteuning naar aanleiding van de visie en de verduurzaming zal een nadere afweging volgen. Dit zal een meerjarig financieel effect hebben.

Speerpunten

5.1 Sportbeleid en activering

Activiteit	Indexatie exploitatie- en schoolzwemmen subsidie zwembaden.				
Gevolgen voor de inwoners	Behoud van zwembaden.				
Middelen	2025	2026	2027	2028	I/S
					Incidenteel
	€ 10.359	€ 10.359	€ 10.359	€ 10.359	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

De raad heeft voor het jaar 2024 besloten om de subsidie aan de zwembaden eenmalig te indexeren. De zwembaden geven aan dat de kosten ten opzichte van de inkomsten blijven stijgen. Ook in 2025. Uit de jaarstukken en gesprekken met de zwembaden komt naar voren dat de eenmalige indexatie 2024 de bestaande en toekomstige tekorten niet zal oplossen. In afwachting van het mogelijke externe onderzoek, zoals beschreven bij Wat speelt er in De Wolden, willen we de exploitatie(subsidie) en subsidie voor het geven van schoolzwemmen nogmaals eenmalig indexeren. Afhankelijk van de

uitkomsten van het externe onderzoek en de afwegingen die gemaakt gaan worden rondom het maatregelenpakket met betrekking tot ombuigingen, komen we voor 2026 met een structurele oplossing.

5.2 Sportaccommodaties

Activiteit	Vervanging kunstgrasveld ZZVV / VV Zuidwolde.				
Gevolgen voor de inwoners	Goed bespeelbaar veld om sport te kunnen beoefenen.				
Middelen Dekking uit het budget voor kapitaallasten investeringsruimte € 4 miljoen	2025	2026	2027	2028	I/S
	-				Incidenteel
	-	€ 55.000 - € 55.000	€ 54.500 - € 54.500	€ 54.000 - € 54.000	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

Het kunstgrasveld nadert het einde van zijn levensduur en is toe aan vervanging. Zodat deze weer voldoet aan de vereiste sporttechnische kwaliteit en de voetbalsport gecontinueerd kan worden. Naar verwachting wordt de toplaag in 2025 vervangen. Op basis van de huidige inzichten zal dit een investering worden van € 500.000. Bij het opstellen van de begroting is het definitieve investeringsbedrag bekend. De kapitaallasten zijn in de bovenstaande tabel opgenomen. Hierbij is uitgegaan van een vervangingsduur van 10 jaar en 1% rente.

5.2 Sportaccommodaties

Activiteit	Pilot robotmaaier.				
Gevolgen voor de inwoners	Duurzaam en kwalitatief goed onderhouden velden.				
Middelen	2025	2026	2027	2028	I/S
	€ 5.000	-	-	-	Incidenteel
	-	-	-	-	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

Op grond van de aangenomen motie zijn we bezig met het uitwerken van een pilot voor inzet van een robotmaaier. Het streven is dat we voor de begroting inzichtelijk hebben in waar en bij welke verenigingen we de pilot kunnen starten. Dit vereist nog verdere uitwerking.

5.2 Sportaccommodaties

Activiteit	Verduurzaming sporthallen.				
Gevolgen voor de inwoners	Toekomstbestendige sporthallen.				
Middelen Dekking uit het budget voor kapitaallasten investeringsruimte € 4 miljoen	2025	2026	2027	2028	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	-	€ 51.244 - € 51.244	€ 50.778 - € 50.778	€ 50.312 - € 50.312	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

Voor investeringen verduurzaming Sporthal de Buddingehof en Sporthal de Marse te Ruinen zal het budget omhoog moeten voor 2024/2025.

Reden hiervoor zijn de gestegen prijzen van materialen, montagekosten en een gewijzigd inzicht van type installatie. Voor sporthal de Buddingehof een verhoging van € 200.000 excl. btw, voor sporthal de Marse € 150.000 excl. btw en voor sporthal de Slenken een verhoging van € 35.000 excl. btw.

De kapitaallasten zijn in de tabel hierboven vermeld. Er is uitgegaan van een totale investering van € 465.850 en een vervangingsduur van 10 jaar en 1% rente.

5.2 Sportaccommodaties

Activiteit	Verduurzaming kleedaccommodaties fase 1,2 en 3.				
Gevolgen voor de inwoners	Toekomstbestendige kleedaccommodaties.				
Middelen	2025	2026	2027	2028	I/S
Dekking uit het budget voor kapitaallasten investeringruimte € 4 miljoen	-	-	-	-	Incidenteel
	-	€ 22.453	€ 22.292	€ 36.540	Structureel
	-	- € 22.453	- € 22.292	- € 36.540	

Toelichting:

Categorie 3

Voor investeringen verduurzaming kleedaccommodaties zijn extra middelen nodig. We maken hierbij gebruik van een reeds eerder door de raad beschikbaar gesteld krediet voor Verduurzaming van gemeentelijk vastgoed. Dit krediet bedraagt € 1.500.000.

De fasering van deze werkzaamheden is hieronder bij de investeringen genoemd.

6.1 Samenkracht en burgerparticipatie

Activiteit	Ontwikkeling visie dorpshuizen.				
Gevolgen voor de inwoners	Zorgdragen voor toekomstbestendige dorpshuizen in de gemeente.				
Middelen	2025	2026	2027	2028	I/S
	PM	PM	PM	PM	Incidenteel
	-	-	-	-	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

We gaan in 2024 starten met het opstellen van een visie dorpshuizen. Voor eventuele financiële ondersteuning naar aanleiding van de visie en de verduurzaming zal een nadere afweging volgen en zal een meerjarig financieel effect hebben.

Financiële mutaties exploitatie

De volgende financiële mutaties zijn aangeleverd (inclusief speerpunten):

Product	2025	2026	2027	2028
Lasten	€	€	€	€
5.1 Indexatie exploitatie sport en schoolzwemmen	10.359	10.359	10.359	10.359
5.2 Vervanging kunstgrasveld	-	55.000	54.500	54.000
5.2 Dekking stelpost kapitaallasten	-	-55.000	- 54.500	-54.000
5.2 Pilot robotmaaier	5.000	-	-	-
5.2 Kapitaallasten verduurzaming sporthallen	-	51.244	50.778	50.312
5.2 Dekking stelpost kapitaallasten	-	-51.244	-50.778	-50.312
5.2 Kapitaallasten verduurzaming kleedaccommodaties	-	22.453	22.292	36.540
5.2 Dekking stelpost kapitaallasten	-	-22.453	-22.292	-36.540
Totaal lasten	15.359	10.359	10.359	10.359

Product	2025	2026	2027	2028
Baten	-	-	-	-
	-	-	-	-
Totaal baten	-	-	-	-
Saldo (+ = nadeel en - = voordeel)	€ 15.359	€10.359	€10.359	€ 10.359

Toelichting lasten: (voor zover niet bij de afzonderlijk genoemde speerpunten benoemd):

Toelichting baten: (voor zover niet bij de afzonderlijk genoemde speerpunten benoemd):

Investerings

De investeringsplanning is geactualiseerd, in die zin dat het tempo en de omvang van de geplande investeringen is aangepast aan de laatste inzichten (o.a. opschuiving i.v.m. capaciteitsproblemen, wettelijke belemmeringen, subsidietoezeggingen, etc.).

Voorgenomen nieuwe investeringen programmabegroting 2025-2028

Omschrijving	Jaar	Investeringsbedrag	
Verduurzaming sporthallen	2025	€ 465.850	Dit betreft de investeringsbedragen van 3 sporthallen inclusief btw.
Verduurzaming gemeentelijke kleedaccommodaties fase 1 2024-2026	2025	€ 641.500	(reeds aanwezig krediet is € 1.493.000 Verduurzaming maatschappelijk vastgoed) (budget bedraagt € 2.134.500 - € 1.493.000).
Verduurzaming gemeentelijke kleedaccommodaties fase 2 2026-2028	2027	€ 411.654	
Verduurzaming gemeentelijke kleedaccommodaties fase 3 2028- en verder	2028 en verder	€ 309.310	
Vervanging kunstgrasveld (toplaag) ZZVV VV Zuidwolde	2025	€ 500.000	

Programma 07 Sociaal

Het programma Sociaal gaat over de beleidsterreinen werk, zorg (o.a. Wmo), jeugdzorg, onderwijs en volksgezondheid.

Programmahouder: Mark Turksma

Het programma in beeld

Wat speelt er in De Wolden?

Jeugdhulp

Hervormingsagenda Jeugd

De hervormingsagenda Jeugd van het Rijk bevat een groot pakket aan maatregelen om de kwaliteit en effectiviteit van de jeugdzorg structureel te verbeteren en financieel houdbaar te krijgen. Dit moet lokaal vormgegeven worden. Het versterken van de sociale basis is hierin een belangrijke pijler. De nota 'Kansrijk opgroeien in De Wolden' en de evaluatie van deze nota, biedt een mooie basis om de hervormingsagenda uit te werken.

Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming

Hierin nemen we ook de uitwerking van het toekomstscenario kind- en gezinsbescherming mee. Het toekomstscenario kind- en gezinsbescherming van het Rijk biedt perspectief hoe de jeugdbeschermingsketen er in de toekomst slimmer en effectiever uit kan zien. In de komende vijf tot tien jaar zal dit worden geïmplementeerd. Voor de gemeente De Wolden betekent dit bijvoorbeeld een transformatie van de samenwerking met Veilig Thuis Drenthe.

Transformatie Veilig Thuis Drenthe

Veilig Thuis Drenthe is onderdeel van GGD Drenthe en vervult in Drenthe een aantal wettelijke taken in de jeugd- en gezinsbeschermingsketen. Veilig Thuis Drenthe dient, samen met de gemeenten en jeugdhulporganisaties, een transformatie door te maken tot een expertisecentrum gericht op kind- en gezinsbescherming. Veilig Thuis Drenthe heeft een plan ingediend bij de twaalf Drentse gemeenten. Medio april 2024 gaat GGD Drenthe meer inzicht bieden over 2025 en verder.

Hier gaat een begroting mee gepaard. Over het al dan niet toekennen van extra middelen vanaf 2025 en verder moet nog besluitvorming plaatsvinden.

Nu Niet Zwanger

Nu Niet Zwanger is een additionele taak, ingekocht bij GGD Drenthe. We betaalden dit programma uit het werkbudget van Centrum voor Jeugd en Gezin De Wolden. Voor 2024 is afgesproken om deze taak regulier mee te nemen in de additionele begroting GGD Drenthe. Echter, de kosten van Nu Niet Zwanger stijgen ieder jaar. Er zijn momenteel gesprekken met GGD Drenthe hierover. De voortgang van Nu Niet Zwanger in 2025 is daarom nog onzeker.

Jeugdhulpregio Drenthe

De hervormingsagenda en het wetstraject, 'Wet verbetering beschikbaarheid zorg voor jeugdigen', stelt dat de jeugdhulpregio's voldoende robuust dienen te zijn om de specialistische jeugdhulp regionaal goed te kunnen organiseren. Er is een kwartiermaker aangesteld om binnen de jeugdhulpregio Drenthe (JHRD) te komen tot de daadwerkelijke invulling van de inrichting en governance van de jeugdhulp richting één aparte organisatie op Drents niveau (inclusief de inkoop). Onderzocht wordt hoe deze samenwerking tussen de Drentse gemeenten juridisch wordt vastgelegd.

Terugdringen gevolgen van complexe echtscheidingssituaties

Uit een inventariserend onderzoek in 2022 onder medewerkers van het Centrum Jeugd en Gezin De Wolden Hogeveen is gebleken dat zij vastlopen in de begeleiding en hulpverlening aan gezinnen die verwickeld zijn in een complexe scheiding. Om deze reden hebben we een aandachtsfunctionaris scheiden aangenomen. We verwachten als college dat we in 2024 een besluit nemen over een meerjarige aanpak hoe we hiermee om kunnen gaan binnen de bestaande middelen die we hebben.

Onderwijs

Sluitend aanbod onderwijs, zorg & re-integratie

Samen met onze partners in de regio werken we aan een plan van aanpak voor het realiseren van sluitend onderwijs-zorg-re-integratie aanbod in ons deel van regio Zuidwest Drenthe.

Voor- en vroegschoolse educatie

We willen dat kinderen al vanaf jonge leeftijd gelijke kansen krijgen om op te groeien vanuit een sterke en veilige basis voor hun verdere (school)loopbaan en maatschappelijke participatie. Daarom wordt het beleidsplan voor- en vroegschoolse educatie (vve) op dit moment vernieuwd. De inhoud van het nieuwe beleidsplan VVE wordt vertaald naar financiën.

Onderwijs- jeugd agenda De Wolden

Samen met onze partners rondom kinderopvang, onderwijs en jeugd werken we aan een startnotitie voor het ontwikkelen van een Onderwijs – Jeugd Agenda. Dit zal bijdragen aan een gezamenlijke visie en concrete acties. We vergroten en bundelen daarmee de inzet vanuit kinderopvang, onderwijs, welzijn, gemeente en onze andere maatschappelijke partners. Dit sluit aan bij de lokale ontwikkelingen bijvoorbeeld rondom de Nota Jeugdhulp, voor- en vroegschoolse educatie en ontwikkelingen vanuit IZA/GALA.

Doorstroompunt

De Wolden maakt deel uit van het Doorstroompunt Zuidwest-Drenthe (voorheen Regionaal Meld- en Coördinatiepunt - RMC), met de gemeenten Hogeveen, Meppel en Westerveld. Het Doorstroompunt voert de wettelijke opdracht van gemeenten uit om jongeren die voortijdig de school verlaten in beeld te brengen en, indien nodig, te begeleiden. Doel is het behalen van een startkwalificatie en het voorkomen van maatschappelijke uitval door een passende opleiding en/of baan te vinden voor iedere jongere.

Per 1 augustus 2025 wordt de 'Wet van school naar duurzaam werk' van kracht. Deze wet brengt de nodige veranderingen met zich mee voor het Doorstroompunt, het MBO en afdeling Werk en Re-integratie van de gemeenten. De doelgroep van het Doorstroompunt wordt verbreed tot 27 jaar in plaats van 23 jaar. De financiële stroom wordt vanwege de wetwijziging op een nieuwe manier berekend door het ministerie. Omdat de wetwijziging later in werking treedt dan vooraf werd verwacht is er eenmalig extra budget nodig in de periode van 1 januari 2025 tot en met 1 augustus 2025. De vier betrokken gemeenten hebben toegezegd hier een bijdrage in te doen om te zorgen dat personeel kan worden behouden en om gestegen personeelskosten op te kunnen vangen. Voor De Wolden gaat het om een eenmalig bedrag van € 13.700. Dit hebben we als speerpunt opgenomen in deze kadernota.

Kinderwerk en onderwijs/jeugdakkoord

De komende tijd worden er verschillende gesprekken gevoerd tussen jeugd(zorg), kinderopvang, onderwijs, welzijn, gemeente en andere partners.

Het doel is om opgaven te identificeren, gezamenlijke ambities te formuleren en een agenda op te stellen om in de komende jaren uitvoering te geven aan deze ambities.

Hier wordt onder andere onderzocht op welke wijze een aanbod van naschoolse activiteiten/kinderwerk in het kader van een verlengde schooldag bij kan dragen aan de brede maatschappelijke ontwikkeling en talent(h)erkenning van de (basisschool)jeugd.

Werk

Regionaal Werkcentrum

Per 1 januari 2026 moet iedere arbeidsmarktregio een Regionaal Werkcentrum (RWC) hebben ingericht. Dit houdt in dat er één herkenbaar loket moet komen waar alle werkzoekenden en werkgevers terecht kunnen voor de ondersteuning en begeleiding. Het werkcentrum is een samenwerking tussen gemeenten en diverse andere partijen die actief zijn op de arbeidsmarkt binnen één loket. De Arbeidsmarktregio Drenthe, waar wij onderdeel van uitmaken, zal zich in 2024 en 2025 richten op het vormgeven van een Regionaal Werkcentrum binnen de eigen regio.

Uitbreiding re-integratie instrumenten

De gemeente zal gedurende 2024 onderzoeken of een uitbreiding van het re-integratie instrumentarium gewenst is. De gemeente De Wolden kent een relatief laag bijstandsperscentage dat zowel onder het provinciaal als ook het landelijke gemiddelde ligt. De doelgroep die overblijft bestaat uit uitkeringsgerechtigden die vaak problematiek hebben op één of meerdere leefdoelgebieden. Dit leidt ertoe dat deze inwoners vaak langdurig in de bijstand blijven hangen. De inzet van nieuwe instrumenten kan deze inwoners mogelijk activeren richting betaald werk. De gemeente zal met oog op deze uitbreiding nadrukkelijk kijken naar de instrumenten Basisbaan en Bijverdienpremie. Een en ander wordt de raad voorgelegd in een aangepaste re-integratieverordening.

Toekomstvisie Stark

Eind 2023 zijn de drie eigenaren van Stark (De Wolden, Hoogeveen en Midden-Drenthe) gestart met een visietraject om te komen tot een nieuwe toekomstvisie op de GR Stark. De Wsw doelgroep, die van oudsher bij Stark geplaatst wordt, krimpt in aantal en verouderd. Instroom vanuit de Participatiewet (Beschut Werk, reguliere bijstand, statushouders en een indicatie banenafspraken) is onvoldoende om deze krimp tegen te gaan. Om die reden willen de gemeenten in kaart brengen welke dienstverlening zij voor inwoners met een afstand tot de reguliere arbeidsmarkt richting de toekomst verwachten van Stark. Het traject dient uiterlijk in 2024 afgerond te zijn.

Toename doelgroepen

Over de afgelopen jaren is er een structurele toename zichtbaar van bepaalde doelgroepen in ons bijstandsbestand. De verwachting is dat deze ontwikkeling zich de aankomende jaren zal blijven doorzetten. In het bijzonder gaat het om de volgende drie doelgroepen:

- Jongeren. We zien niet alleen een stijging in het aantal jongeren, maar ook in de complexiteit van problematiek.
- Statushouders. We zien een stijgend aantal te huisvesten statushouders.
- BAB'ers. Dit zijn inwoners met een arbeidsbeperking die een indicatie banenafspraken hebben.

De toename van deze doelgroepen als deel van het totale bijstandsbestand leidt tot een grotere belasting van de werkcoaches. Om uitvoering te geven aan deze groeiende opgave is een uitbreiding van FTE noodzakelijk.

Inburgering

In ons uitvoeringsplan inburgering hebben we aangegeven dat er na twee jaar een evaluatie plaatsvindt. Dat gaat in 2025 gebeuren. De evaluatie zal kunnen leiden tot aanpassingen aan het uitvoeringsplan.

Er is sprake van een landelijk tekort aan NT2-docenten. Vanwege de relatief hoge instroom van statushouders en inburgeringsplichtigen, verwachten wij hierin geen verbetering in 2025. Taalaanbieder IVIO voert voor ons de taaltrajecten in het kader van inburgering uit. In 2025 moeten we een beslissing nemen over de contractperiode 2026 en 2027.

Gezondheid

Integraal Zorgakkoord (IZA)

In 2022 hebben het ministerie van VWS, koepelorganisaties van zorgaanbieders, artsen, ziekenhuizen, zorgverzekeraars, patiënten en de VNG het Integraal Zorgakkoord (IZA): "Samen werken aan gezonde zorg" ondertekend. Het IZA heeft als doel de zorg voor de toekomst goed, toegankelijk en betaalbaar te houden. De landelijke ambities zijn in Drenthe omgezet in een Regioplan Integraal Zorgakkoord Drenthe 'Gezonde Marke'.

In 2024 wordt er voor de zomer een werkagenda vastgesteld waarin duidelijk wordt wat we op korte termijn concreet gaan doen en wat dit vraagt van de gemeente De Wolden. Daarnaast is er aandacht voor de samenwerking en het financieel perspectief.

Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA)

Het GALA is een akkoord tussen het Rijk, de zorgverzekeraars, gemeenten en GGD GHOR Nederland. Het GALA is gericht op het terugdringen van gezondheidsachterstanden, het bevorderen van een gezonde leefstijl, het versterken van de mentale gezondheid, het realiseren van een gezonde fysieke leefomgeving en het versterken van de sociale basis en domeinoverstijgend samenwerken. Het GALA bevat niet vrijblijvende afspraken voor gemeenten.

In 2023 is het programmaplan Gezond en Actief Leven De Wolden vastgesteld en hebben we akkoord gekregen vanuit het Rijk op het plan. Vanuit 6 opgaven werken we aan de ambitie dat iedereen mee kan doen in goede gezondheid. De opgaven zijn:

1. meer kinderen hebben een kansrijke start;
2. inwoners ervaren een betere mentale gezondheid;
3. meer inwoners hebben een gezond gewicht;
4. meer inwoners gaan verantwoord om met alcohol;
5. meer vitale senioren die minder kwetsbaar zijn;
6. samenwerking met inwoners.

Wmo

Inkoop begeleiding Wmo

In 2025 wordt er een inkoopprocedure gestart voor inkoop begeleiding Wmo. Onder begeleiding vallen producten als dagbesteding en begeleiding.

Domeinoverstijgende samenwerking (DOS)

In 2023 heeft De Wolden ingestemd met de verkenning of de DOS-werkwijze in De Wolden kan worden geïmplementeerd. Bij de DOS-systematiek wordt de zorg over een andere boeg georganiseerd. Doen wat nodig is voor een inwoner en werken aan een goede samenwerking tussen inwoners, gemeente en zorgkantoor/zorgverzekeraar in de ondersteuning van dorps- of wijkgenoten. Het gaat over omzien naar elkaar en elkaar helpen. Waar nodig, wordt dit aangevuld met de inzet van en de samenwerking met de professionele zorg. Vanuit het Rijk zijn middelen beschikbaar gesteld om werkwijze DOS uit te werken.

Sociale kaart

In het rapport van de Rekenkamercommissie De Wolden staat de aanbeveling om te zorgen voor een inzichtelijk en actueel overzicht van het aanbod in het voorliggend veld dat openstaat voor inwoners, vrijwilligers en professionals. In 2024 komen we met een raadsvoorstel om hier al dan niet invulling aan te geven.

Buurtteams

In 2024 gaan we de Buurtteams evalueren en de verwachting is dat we in 2025 de Buurtteams verder doorontwikkelen met name gericht op het thema "vroegsignalering".

We zien in de afgelopen jaren dat er veel casussen worden behandeld in de buurtteams. Per jaar circa 150 casussen en meldingen, onder andere (buren)overlastsituaties, straatproblematiek, jeugdoverlast, eenzaamheid, zorgen over de gezondheidssituatie van buurtbewoners. Door een goede samenwerking in de Buurtteams kan in veel gevallen voorkomen worden dat er opgeschaald moet worden naar duurdere zorg in de 1^e en 2^e lijn. De Buurtteams willen meer bekendheid en zichtbaar zijn in de dorpen.

We willen beter kunnen inspelen op de ontwikkelingen in de dorpen en naast de persoonlijke gesprekken met inwoners, meer data gedreven werken. Op deze manier kunnen we beter maat-

werk bieden aan de verschillende dorpen, wijken en straten. We gaan nog meer werken aan communicatie, aanwezig zijn in de gebieden en richten een monitor (tableau) in. Om deze doorontwikkeling goed te kunnen invullen zal er meer formatie nodig zijn. In de begroting 2025 zal dit nader worden geduid.

Speerpunten

4.3 - Onderwijsbeleid en leerlingzaken

Activiteit	Opvangen financieel gat Doorstroompunt.				
Gevolgen voor de inwoners	Het Doorstroompunt zet vooruitlopend op de komende wetwijziging van 1 augustus 2025 in op het uitbreiden van de doelgroep van 23 naar 27 jaar.				
Middelen	2025	2026	2027	2028	I/S
	€ 13.700				Incidenteel
					Structureel

Toelichting:

Categorie 1

Op 1 augustus 2025 wordt de nieuwe 'Wet van school naar duurzaam werk' van kracht. Voor die periode is al ingezet op het aantrekken van personeel. Omdat de wetwijziging later in werking treedt dan verwacht, ontstaat er eenmalig een financieel gat die gemeenten uit de regio gezamenlijk opvangen.

6.2 - Wijkteams

Activiteit	Onafhankelijke cliëntondersteuning De Wolden.				
Gevolgen voor de inwoners	Door middel van goede, bereikbare en onafhankelijke cliëntondersteuning vindt de inwoner eerder de weg naar de juiste ondersteuning, begeleiding of zorg.				
Middelen	2025	2026	2027	2028	I/S
	€ 25.000				Incidenteel
					Structureel

Toelichting:

Categorie 3

Stichting Onafhankelijke Cliëntondersteuning De Wolden vraagt € 25.000 meer subsidie. De stijging van de kosten van Stichting OCO wordt veroorzaakt doordat zij meer (korte) vragen krijgen en de complexiteit van casussen toeneemt. We nemen deze verhoging nu eerst incidenteel op.

Financiële mutaties exploitatie

De volgende financiële mutaties zijn aangeleverd (inclusief speerpunten):

Product	Categorie	2025	2026	2027	2028
Lasten		€	€	€	€
430 Leerlingenvervoer	1	80.000	80.000	80.000	80.000
430 Opvang financieel gat Doorstroompunt	1	13.700			
430 Logopedie	1	5.000	5.000	5.000	5.000
430 Vervoer schoolzwemmen	1	5.000	5.000	5.000	5.000
610 Indexatie Stichting Welzijn De Wolden	1	69.000	69.000	69.000	69.000
610 Adviesraad Sociaal Domein (ASD)	2	-40.000	-40.000	-40.000	-40.000
610 Aanvulling subsidie Slachtofferhulp	3	4.585	4.585	4.585	4.585
620 Adviesraad Sociaal Domein (ASD)	2	40.000	40.000	40.000	40.000

Product	Categorie	2025	2026	2027	2028
620 Onafhankelijke cliëntondersteuning De Wolden	3	25.000			
620 Veilig Thuis Drenthe	1	-38.000	22.000	36.000	51.000
620 Indexatie Stichting Welzijn De Wolden	1	17.000	17.000	17.000	17.000
650 Indexatie Stichting Welzijn De Wolden	1	9.000	9.000	9.000	9.000
660 Wmo-vervoer	1	10.000	10.000	10.000	10.000
671a Indexatie Wmo Hulp bij huishouden	1	158.000	164.000	164.000	164.000
671b Indexatie Wmo Begeleiding	1	53.000	56.000	56.000	56.000
671c Indexatie Wmo dagbesteding	1	27.000	28.000	28.000	28.000
672 Indexatie Jeugdhulp	1	228.000	207.000	207.000	207.000
672 Jeugdhulp - verhoging obv realisatie voorgaande jaren	2	500.000	500.000	500.000	500.000
682 Indexatie jeugdhulp (jeugdbescherm./reclass.)	1	12.000	12.000	12.000	12.000
710 GGD - Drenthe	1	-18.000	-15.000	29.000	72.000
Totaal lasten		1.160.285	1.173.585	1.231.585	1.289.585
Baten					
6.10 Samenkracht en Burgerparticipatie (Oekraïne)	3	500.000			
671a Eigen bijdrage Wmo	1	15.000	15.000	15.000	15.000
681 Geëscaleerde Zorg (beschermd wonen)	3	578.000			
Totaal baten		1.093.000	15.000	15.000	15.000
Saldo (+ = nadeel en - = voordeel)		67.285	1.158.585	1.216.585	1.274.585

Toelichting lasten: (voor zover niet bij de afzonderlijk genoemde speerpunten benoemd):

430 Leerlingenvervoer

Op basis van de realisatie cijfers 2023, gecombineerd met een NEA-indexatie van 3,4% moet het budget voor leerlingenvervoer structureel met € 80.000 worden opgehoogd. Reden hiervoor is niet zozeer een volumestijging, maar een toename van kinderen met een aangepaste vervoersbehoefte waardoor de kosten hoger zijn. Dit gaat bijvoorbeeld om kinderen die vanwege gezondheidsredenen individueel vervoerd moeten worden, kinderen met een medisch begeleider en ook om kinderen met canulezorg.

430 Logopedie

De kosten voor logopedie zijn in de loop der jaren gestegen. Het budget voor logopedie is daardoor niet meer toereikend. Dit vraagt om een bijstelling van € 5.000.

430 Vervoer schoolzwemmen

De kosten voor vervoer schoolzwemmen zijn in de loop der jaren gestegen door voornamelijk hogere brandstofprijzen. Het budget voor vervoer schoolzwemmen is daardoor niet meer toereikend. Dit vraagt om een bijstelling van € 5.000.

610 Stichting Welzijn De Wolden

Op basis van de verwachte kostenstijgingen en cao-loonstijgingen voor 2025 en verdere jaren houden we rekening met een stijgingspercentage van 4% voor dit budget. Dit komt neer op een verhoging van € 69.000 voor 2025 - 2028 op het taakveld 610 'Samenkracht en Burgerparticipatie'.

610 Adviesraad Sociaal Domein (ASD)

Na een evaluatie is besloten om de structuur van de ASD te wijzigen. Er is een brede Adviesraad waarbij werkgroepen kunnen worden ingezet ter voorbereiding van o.a. adviezen. De kosten voor de ASD bedragen in totaal € 45.000. Deze kosten kunnen worden gedekt uit de bestaande middelen binnen de begroting. Echter voor een juiste verantwoording dient er een budgetneutrale begrotingswijziging plaats te vinden van € 40.000 van taakveld 6.1 naar 6.2.

610 Slachtofferhulp

Slachtofferhulp Nederland (SHN) heeft een aanvraag ingediend voor hun activiteiten welke in het verleden niet volledig werd gehonoreerd. Hierdoor verhogen we de begroting vanaf 2025 met € 4.585 naar € 10.000.

620 Adviesraad Sociaal Domein (ASD)

Zie toelichting bij '610 AdviesRaad Sociaal Domein (ASD)'.

620 Indexatie Veilig Thuis Drenthe (VTD)

Op basis van de begroting 2025 van de GGD kunnen we onze bijdrage voor 2025 met € 38.000 naar beneden bijstellen. Deze begroting laat een verhoging zien voor de jaren 2026 tot en met 2028.

620 Indexatie Stichting Welzijn De Wolden

Op basis van de verwachte kostenstijgingen en cao-loonstijgingen voor 2025 en verdere jaren houden we rekening met een stijgingspercentage van 4% voor dit budget. Dit komt neer op een verhoging van € 17.000 voor 2025 - 2028 op het taakveld 620 'Toegang en eerstelijnsvoorzieningen'.

650 Indexatie Stichting Welzijn De Wolden

Op basis van de verwachte kostenstijgingen en cao-loonstijgingen voor 2025 en verdere jaren houden we rekening met een stijgingspercentage van 4% voor dit budget. Dit komt neer op een verhoging van € 9.000 voor 2025 - 2028 op het taakveld 650 'Arbeidsparticipatie'.

660 Wmo vervoer

Binnen Publiek Vervoer is de afspraak gemaakt om een NEA-indexatie toe te passen van 3,4% (peiljaar 2024). Op basis hiervan moet het budget structureel worden verhoogd. Omdat voor de indexatie nu gebruik is gemaakt van het peiljaar 2024 zal ten tijde van de begroting nog worden beoordeeld of het budget moet worden bijgesteld. Dit leidt in 2025 en verder tot een toename in kosten van € 10.000.

671a Indexatie Wmo hulp bij huishouden

De kosten voor Wmo hulp bij huishouden zijn afhankelijk van de indexatie en de ontwikkeling van de vraag. Binnen de Wmo hebben we te maken met de Algemene Maatregel van Bestuur Reële prijzen Wmo. We moeten als opdrachtgever reële prijzen betalen voor de producten die we inkopen. Voor de Wmo-producten hebben we afspraken gemaakt over indexaties. Deze zijn op advies van de VNG gekoppeld aan het landelijk vastgestelde OVA-percentage (voorlopig 4,94% voor 2024). Deze inschatting kan worden bijgesteld in de begroting. Dit leidt in 2025 tot een bijstelling van het budget van € 159.000.

671b Indexatie Wmo begeleiding

Voor de mutatie bij Wmo begeleiding verwijzen wij u naar de tekst bij 671a Wmo hulp bij huishouden. We hebben deze op dezelfde wijze benaderd. Ook deze mutatie kan worden bijgesteld ten tijde van de begroting. Vooralsnog hanteren we het OVA-percentage 2024 van 4,94%. Dit leidt in 2025 tot een bijstelling van het budget van € 53.000.

671c Indexatie Wmo dagbesteding

Voor de mutatie bij Wmo dagbesteding verwijzen wij u naar de tekst bij 671a Wmo hulp bij huishouden. We hebben deze op dezelfde wijze benaderd. Ook deze mutatie kan worden bijgesteld ten tijde van de begroting. Vooralsnog hanteren we het OVA-percentage 2024 van 4,94%. Dit leidt in 2025 tot een bijstelling van het budget van € 27.000.

672 Indexatie jeugdhulp

Voor de indexatie van de jeugdhulpbudgetten wordt gebruik gemaakt van het OVA-percentage. Het voorlopige OVA-percentage voor 2025 is ten tijde van het opstellen van de kadernota nog niet bekend. Dit voorlopige percentage wordt in de periode tussen de kadernota en de begroting bekend gemaakt. Om met de kadernota wel alvast een percentage mee te nemen wordt gebruik

gemaakt van het OVA-percentage van 2024. Deze bedraagt 4,94%. Dit percentage afgezet tegen de jeugdhulpbudgetten zorgt voor een uitzetting van € 228.000 in 2025 en € 207.000 in 2026 e.v.

672 Jeugdhulp - verhoging o.b.v. realisatie voorgaande jaren

Op basis van de realisatiecijfers 2023 zien we in de gemeente een structurele toename in de kosten jeugdhulp van € 500.000. Het aantal zorgvragers stijgt, de complexiteit van zorg groeit en de inzet van specialistische behandelingen in de ggz en gezinsbehandeling neemt toe. De toename van het aantal zorgvragers en de stijgende zorgzwaarte is in lijn met regionale en landelijke ontwikkelingen.

682 Indexatie jeugdhulp (jeugdbescherming/-reclassering)

Voor de indexatie van de jeugdhulp-budgetten jeugdbescherming en jeugdreclassering wordt gebruik gemaakt van het OVA-percentage. Het voorlopige OVA-percentage voor 2025 is ten tijde van het opstellen van de kadernota nog niet bekend. Dit voorlopige percentage wordt in de periode tussen de kadernota en de begroting bekend gemaakt. Om met de kadernota wel alvast een percentage mee te nemen wordt gebruik gemaakt van het OVA-percentage van 2024. Deze bedraagt 4,94%. Dit percentage afgezet tegen de jeugdhulpbudgetten zorgt voor een uitzetting van € 12.000 in 2025 e.v.

710 Indexatie Jeugdgezondheidszorg GGD Drenthe

Voor 2025 e.v. is rekening gehouden met een indexatie van de tarieven van GGD Drenthe. Op basis van de ontwerpbegroting 2025 van GGD Drenthe is de meerjarenbegroting van de gemeente aangepast. Voor de jaren 2026-2028 worden deze op basis van de (ontwerp)meerjarenbegroting van GGD Drenthe ook geïndexeerd.

Toelichting baten: (voor zover niet bij de afzonderlijk genoemde speerpunten benoemd):

6.10 Samenkracht en Burgerparticipatie (Oekraïne)

De huidige regeling voor opvang van Oekraïners loopt tot en met 4 maart 2025. Op basis van de huidige regeling en ervaringscijfers van de afgelopen twee jaar verwachten we in 2025 in ieder geval een voordeel van € 500.000.

Hoe de regeling wordt voortgezet is onbekend, want mogelijk wordt er per gemeente afgerekend op basis van werkelijke kosten.

6.71a Eigen bijdrage Wmo

Vanaf 2024 is het abonnementstarief voor de eigen bijdrage Wmo verhoogd van € 19,00 naar € 20,60. Hierdoor zullen de verwachte inkomsten in 2025 e.v. stijgen met € 15.000.

6.81 Geëscaleerde Zorg (beschermd wonen)

Eind maart 2024 is besloten dat de invoering van het woonplaatsbeginsel en het daarbij behorende nieuwe verdeelmodel beschermd wonen niet ingevoerd zal worden per 1 januari 2025 maar uitgesteld wordt naar 1 januari 2026. Dit betekent dat onze gemeente ook in 2025 een voordeel zal ontvangen voor beschermd wonen vanuit de centrumgemeente Assen. Enige risico dat hierbij benoemd moet worden is dat er een kans bestaat dat het rijk de integratie uitkering landelijk verlaagt. We houden voor nu rekening met een voordeel van € 578.000.

Investeringsen

In deze kadernota hebben we voor dit programma geen nieuwe investeringen opgenomen.

Programma 08 Samen Verder

Het programma Samen Verder bestaat uit de beleidsonderwerpen verkeer en vervoer, openbaar vervoer en riolering.

Programmahouder: Mark Turksma

Het programma in beeld

Wat speelt er in De Wolden?

Openbare ruimte

Integraal beleid openbare ruimte

In 2024 gaan we integraal beleid opstellen voor de openbare ruimte.

De aanleiding is dat we op dit moment de samenhang missen tussen de verschillende beleidsterreinen. We zien binnen de Omgevingswet de opgave om integraal te werken.

Het omvat onder andere de thema's wegen/verkeer, kunstwerken, openbare verlichting, water, groen en biodiversiteit, spelen, toegankelijkheid en inclusie. Het beleid zal de basis zijn voor de verdere uitwerking van de beheerplannen. Of er financiële gevolgen verbonden zijn de uitvoering van dit beleid, is nog niet bekend.

Fietsnota

De realisatie van de maatregelen uit de fietsnota 2021-2026 is in volle gang. Eén van de maatregelen is het wegnemen van ontbrekende schakels in het fietsverkeer. Om veilig te kunnen fietsen, is het van belang dat fietsverbindingen aaneengesloten zijn en dat de fietser zich niet hoeft te mengen met het overig verkeer. Eén van de lopende uitwerkingen is de verbetering van de fietsontsluiting van het dorp Echten naar Nijstad. De fietsverbinding is gemeentegrens overschrijdend en wordt in samenwerking met de gemeente Hoogeveen gerealiseerd. We zetten de bijdrage uit de Brede Doel Uitkering (BDU) in voor de bekostiging van het fietspad.

Een eerste onderzoek in samenwerking met de Provincie naar de mogelijkheden van fietssnelwegen (doorfietsroutes) is afgerond. Deze quickscan vraagt om een nadere verkenning op haalbaarheid en kosten.

Speerpunten**2.1 – Verkeer en vervoer**

Activiteit	Ontsluiting Ruinerwold-Blijdenstein.				
Gevolgen voor de inwoners	Realiseren van een verkeersveilige rondweg.				
Middelen	2025	2026	2027	2028	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	-	PM	PM	PM	Structureel

Toelichting:**Categorie 3**

Gezien de toekomstige ontwikkelingen in Ruinerwold (uitbreiding bedrijventerrein en uitbreiding woningen Kerkweg-Zuid) is een goede ontsluiting belangrijk. De raad heeft in 2022 besloten dat de verkeerssituatie Blijdenstein als speerpunt mee moet in de kaderbrief en de begroting van 2023. In 2023 is € 50.000 beschikbaar gesteld voor onderzoek en planstudie. In 2023 heeft de raad aangegeven welke richting we daarvoor uit kunnen gaan werken. In 2024 zal er nog het nodige moeten worden onderzocht. We komen in 2024 met een concreet voorstel met een bijbehorend investeringskrediet.

2.1 – Verkeer en vervoer

Activiteit	Vorbereiding herinrichting Dorpsstraat in Koekange.				
Gevolgen voor de inwoners	Veilige en toegankelijke leefomgeving.				
Middelen Dekking uit het budget voor kapitaallasten investeringsruimte € 4 miljoen	2025	2026	2027	2028	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	-	€ 2.700 - € 2.700	€ 2.678 -€ 2.678	€ 2.655 - € 2.655	Structureel

Toelichting:**Categorie 3**

De Dorpsstraat is de belangrijkste verkeersader door het dorp en is een belangrijke bewoningsas van het lintdorp. De verkeerssituatie in de Dorpsstraat wordt door veel inwoners als onveilig ervaren en daarbij is de kwaliteit van de openbare ruimte (groen, parkeren en trottoirs) matig en gedateerd. In de dorpsvisie Koekange 2021-2030 die is opgesteld door de Belangenvereniging Koekange e.o., is de aanpak van de Dorpsstraat één van de belangrijkste thema's. Met dit voorbereidingskrediet van € 45.000 zal via een participatief proces met de inwoners en belanghebbenden een plan worden gemaakt om de Dorpsstraat veilig en aantrekkelijk te maken. Deze investering wordt met ingang van 2026 in 20 jaar afgeschreven. Bij het bepalen van de kapitaallasten is uitgegaan van 1% rente. De dekking van deze kapitaallasten vindt plaats via de investeringsruimte van € 4 miljoen.

2.1 – Verkeer en vervoer

Activiteit	Voorbereiding reconstructie Wold Aaweg in Ruinerwold en Drogrteropslagen in Drogrteropslagen.				
Gevolgen voor de inwoners	Veilige en toegankelijke leefomgeving.				
Middelen Dekking uit het budget voor kapitaallasten investeringsruimte € 4 miljoen	2025	2026	2027	2028	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	-	€ 3.000 - € 3.000	€ 2.975 - € 2.975	€ 2.950 - € 2.950	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

Vanwege het ontbreken van ondergrondse voorzieningen bij aanwezige bomen, langs de Wold Aaweg in Ruinerwold en Drogrteropslagen te Drogrteropslagen, blijft het opdrukken van het asfalt een continu proces. Het uitvoeren van een reconstructie waarbij de wegconstructie opnieuw wordt opgebouwd en er ondergrondse voorzieningen kunnen worden getroffen om boomwortelopdruk in de toekomst te voorkomen is dan ook gewenst. Daarnaast kent de Wold Aaweg verzakking over langere afstand door droogte. De weg ligt vrij direct naast waterlossing de Wold Aa. De huidige fundering is ontoereikend voor het dragen van het huidige en toekomstige verkeer in combinatie met de gevolgen van de klimaatverandering. Het opnieuw opbouwen van de weg geeft ook de mogelijkheid om een betere fundering aan te brengen die voorkomt dat deze weg verder verzakt. In 2025 gaan we de reconstructies voorbereiden zodat we de juiste benodigde middelen bij de begroting 2026-2029 aan kunnen geven. De uitvoering zal in 2026 moeten gaan plaatsvinden. Om de reconstructies voor te bereiden nemen we € 50.000 op. Dit bedrag wordt in 20 jaar afgeschreven. Bij het bepalen van de kapitaallasten is uitgegaan van 1% rente. De dekking van deze kapitaallasten vindt plaats via de investeringsruimte van € 4 miljoen.

2.5 – Openbaar vervoer

Activiteit	Bijdrage Publiek Vervoer.				
Gevolgen voor de inwoners	Goed en kwalitatief doelgroepenvervoer.				
Middelen	2025	2026	2027	2028	I/S
	€ 9.000	-	-	-	Incidenteel
	-	-	-	-	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

Medio 2023 is Publiek Vervoer gestart met de voorbereiding voor de aanbesteding van de nieuwe vervoerscontracten. Samen met onze deelnemers en Publiek Vervoer is er een projectgroep geformeerd. Deelnemende gemeenten leveren capaciteit. Ondanks de huidige toezegging voor ondersteuning van de deelnemers, wordt er voor een bedrag van € 520.000 aan aanvullende kosten verwacht. In 2024 verwacht publiek vervoer € 270.000 aan kosten en het restant ad € 250.000 in 2025, daarom wordt een incidentele extra bijdrage van € 9.000 aan Publiek Vervoer verwacht in 2025.

Financiële mutaties exploitatie

De volgende financiële mutaties zijn aangeleverd (inclusief speerpunten):

Product	Categorie	2025	2026	2027	2028
Lasten		€	€	€	€
2.1 Indexering onderhoudsbudgetten wegen etc.	2	71.271	71.271	71.271	71.271
2.1 Energieverbruik Openbare verlichting	2	18.000	18.000	18.000	18.000
2.1 Kapitaallasten herinrichting Dorpsstraat Koekange	3	-	2.700	2.678	2.655

Product	Categorie	2025	2026	2027	2028
2.1 - Dekking stelpost kapitaallasten	3	-	-2.700	-2.678	-2.655
2.1 Kapitaallasten reconstructie Wold Aaweg en Drogeropslagen	3	-	3.000	2.975	2.950
2.1 - Dekking stelpost kapitaallasten	3	-	-3.000	-2.975	-2.950
2.5 Bijdrage publiek vervoer	3	9.000	-	-	-
Totaal lasten		98.271	89.271	89.271	89.271
Baten					
		-	-	-	-
Totaal baten		-	-	-	-
Saldo (+ = nadeel en - = voordeel)		98.271	€ 89.271	€ 89.271	€ 89.271

Toelichting lasten: (voor zover niet bij de afzonderlijk genoemde speerpunten benoemd):

2.1 - Verkeer en vervoer - *Op peil houden onderhoudsbudgetten 'grijs' door prijsstijgingen en indexeringen.*

De raad heeft bij elk vastgesteld plan een kwaliteitsniveau afgesproken voor het onderhoud. Om het onderhoud op het afgesproken kwaliteitsniveau te houden, is het noodzakelijk dat de beschikbare budgetten op peil blijven. Aanpassing van de budgetten vindt plaats op basis van de Consumenten Prijs Index (CPI). Er is rekening gehouden met een prijsindex van 3,2% x € 2.227.214 (budget wegenbeheersprogramma € 2.012.371, budget beheersprogramma openbare verlichting € 121.650 en budget beheersprogramma bruggen € 93.193).

2.1 - Verkeer en vervoer - *Energieverbruik openbare verlichting.*

Op basis van de ontvangen voorschotfacturen in 2024 voor energieverbruik openbare verlichting verhogen we het budget met € 18.000.

Toelichting baten: (voor zover niet bij de afzonderlijk genoemde speerpunten benoemd):
N.v.t.

Investerings

De investeringsplanning is geactualiseerd, in die zin dat het tempo en de omvang van de geplande investeringen is aangepast aan de laatste inzichten (o.a. opschuiving i.v.m. capaciteitsproblemen, wettelijke belemmeringen, subsidietoezeggingen, etc.).

Voorgenomen nieuwe investeringen programmabegroting 2025-2028

Omschrijving	Jaar	Investeringsbedrag	
Vervanging kunstwerken (bruggen)	2025	€ 160.000	
Vervanging voetpaden	2025	€ 165.000	
Realiseren fietspaden uit de fietsnota	2025	€ 431.000	
Klimaatadaptieve maatregelen (geen RWP)	2025	€ 165.000	Taakveld 7.4 - Klimaatadaptatie
Vorbereiding herinrichting Dorpstraat in Koekange	2025	€ 45.000	Zie speerpunt
Vorbereiding reconstructie Wold Aaweg en Drogeropslagen	2025	€ 50.000	Zie speerpunt
Vervanging voetpaden	2026	€ 165.000	

Omschrijving	Jaar	Investeringsbedrag	
Klimaatadaptieve maatregelen (geen RWP)	2026	€ 165.000	Taakveld 7.4 - Klimaatadaptatie
Vervanging voetpaden	2027	€ 165.000	
Klimaatadaptieve maatregelen (geen RWP)	2027	€ 165.000	Taakveld 7.4 - Klimaatadaptatie
Vervanging voetpaden	2028	€ 165.000	
Klimaatadaptieve maatregelen (geen RWP)	2028	€ 165.000	Taakveld 7.4 - Klimaatadaptatie

Toelichting:*Klimaatadaptieve maatregelen (geen RWP)*

Op 28 september 2023 is door de raad, voor de planperiode 2023-2028, de Lokale adaptatiestrategie (LAS) en uitvoeringsagenda (LUA) vastgesteld. Om hier uitvoering aan te geven hebben we in deze kadernota jaarschijf 2028 toegevoegd.

Vervanging voetpaden

Om hier uitvoering aan te geven hebben we in deze kadernota jaarschijf 2028 toegevoegd.

Voorgenomen nieuwe investeringen riolering programmabegroting 2025-2028

Omschrijving	Jaar	Investeringsbedrag	
Vervanging/afkoppelen riolering	2025	€ 556.427	
Vervanging gemalen el.m/pompen/schakelkasten etc.	2025	€ 642.176	
Vervanging IBA's	2025	€ 105.000	
Maatregelen klimaatadaptatie (uit RWP)	2025	€ 100.000	
Vervanging/afkoppelen riolering	2026	€ 484.000	
Vervanging gemalen el.m/pompen/schakelkasten etc.	2026	€ 642.176	
Vervanging IBA's	2026	€ 105.000	
Maatregelen klimaatadaptatie (uit RWP)	2026	€ 100.000	
Vervanging/afkoppelen riolering	2027	€ 484.000	
Vervanging gemalen el.m/pompen/schakelkasten etc.	2027	€ 642.176	
Vervanging IBA's	2027	€ 75.000	
Maatregelen klimaatadaptatie (uit RWP)	2027	€ 100.000	
Vervanging/afkoppelen riolering	2028	€ 484.000	
Vervanging gemalen el.m/pompen/schakelkasten etc.	2028	€ 642.176	
Vervanging IBA's	2028	€ 75.000	
Maatregelen klimaatadaptatie (uit RWP)	2028	€ 100.000	

Toelichting:

Investerings riolering

De raad heeft op 22 december 2022 het Riolering en Water Programma De Wolden 2023-2028 vastgesteld. Om deze ambities en doelstellingen te halen, gaan we de komende jaren met verschillende activiteiten en maatregelen aan de slag. In deze kadernota is jaarschijf 2028 toegevoegd.

Programma 09 Cultuur

Dit programma bestaat de beleidsonderwerpen cultuur, laaggeletterdheid, onderwijshuisvesting en begraafplaatsen en crematoria. Daarnaast valt de GR RUD ook onder dit programma.

Programmahouder: Albert Haar

Het programma in beeld

Wat speelt er in De Wolden?

Cultuur

Bibliotheken

Voor 2024 heeft stichting Biblionet, verantwoordelijk voor de uitvoering van het bibliotheekwerk in De Wolden, een nieuwe subsidiesystematiek gepresenteerd: de activiteitencatalogus. Hierin wordt een onderscheid gemaakt tussen basisproducten en plusproducten. Met de afname van de basisproducten voldoet de gemeente De Wolden aan alle vijf onderdelen van de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorziening. Naast de basisproducten, adviseert de bibliotheek om 'plusproducten' af te nemen die in voorgaande jaren ook al werden aangeboden.

In de afgelopen jaren is de gemeentelijke subsidie voor het bibliotheekwerk achtergebleven bij de uitvoering van de basistaken, mede door het niet indexeren van de gemeentelijke subsidie en door gemeentelijke bezuinigingen op het bibliotheekwerk in 2021. Door het werken met de activiteiten-catalogus wil Biblionet de bibliotheektaken weer in balans brengen met de gemeentelijke bijdrage en het bibliotheekwerk in de gemeente toekomstbestendig maken.

Naar verwachting volgt vanaf 2026 een wettelijke zorgplicht voor gemeenten. Dat betekent dat gemeenten en provincies vanaf 2026 moeten zorgen voor voldoende en volwaardige bibliotheken. Het Rijk investeert naar verwachting structureel € 3 per inwoner. Uit de activiteiten-catalogus 2025 blijkt dat er een hogere financiële bijdrage nodig is vanuit de gemeente om de huidige dienstverlening in stand te houden. De huidige dienstverlening gaat over zowel het aanbieden van de basisproducten als een deel van de plusproducten. Het college komt in 2024 met een voorstel.

Spreidingsgelden Bibliotheek

De provincie Drenthe stelt van 2021 tot en met 2024 jaarlijks € 100.000 subsidie beschikbaar aan elke Drentse gemeente t.b.v. de spreiding en toegankelijkheid van bibliotheken in Drenthe. Voor 2023 en 2024 werd deze bijdrage geïndexeerd. De gemeente maakt deze subsidie rechtstreeks over naar Biblionet. Vanuit de provincie Drenthe krijgen we binnenkort meer informatie over de subsidiegelden vanaf 2025. De provincie wil deze gelden in stand houden, maar het is nog onbekend of en met welk percentage er wordt geïndexeerd.

Indexatie culturele organisaties

Tot op heden krijgen culturele organisaties die structureel gesubsidieerd worden dezelfde subsidie van de gemeente voor haar activiteiten. De raad heeft in 2023 besloten om de subsidies in 2024 eenmalig te indexeren. Vanwege de inflatie lopen de kosten op voor deze organisaties, terwijl inkomsten niet op dezelfde manier kunnen stijgen. Omdat we belang hechten aan de toekomst van de culturele organisaties gaan wij de jaarlijkse subsidies nogmaals eenmalig indexeren. Momenteel ontvangen zij ongeveer gezamenlijk € 275.000 subsidie. Dit is exclusief de subsidie aan Biblionet.

Nieuwe cultuurnota

Gemeente De Wolden werkt vanaf 2019 met de Agenda 'Cultuur blijft belangrijk in De Wolden'. Het doel van de agenda is de culturele infrastructuur voor onze inwoners te verstevigen en met cultuur een positieve bijdrage te leveren aan de aantrekkelijkheid van De Wolden. Na het einde van Wiede Wold in de zomer van 2024 willen we niet alleen Wiede Wold gaan evalueren, maar hierin ook de Agenda meenemen in de evaluatie. Daarna willen we een nieuwe cultuurnota opstellen. Hierin nemen we streektaal mee als belangrijke cultuuruiting. We verwachten het beleid in 2025 ter vaststelling aan te bieden aan de raad.

Nieuwe cultuurnota provincie Drenthe

De provincie Drenthe stelt momenteel een nieuwe cultuurnota op die per 2025 in werking zal treden. De samenwerking met gemeenten wil de provincie anders inrichten, namelijk met een Naoberschapsfonds voor lokale initiatieven. Later in 2024 wordt concreter wat dit betekent voor gemeenten. Daarom nemen we in deze kadernota een pm-post op.

Middelen voor nieuwe culturele activiteiten

Jaarlijks worden er vele culturele activiteiten georganiseerd. Vanwege de culturele impuls van Wiede Wold verwachten we nog meer activiteiten. De huidige cultuurbudgetten laten weinig ruimte over voor het ondersteunen van deze nieuwe cultuurprojecten waardoor deze activiteiten dikwijls geen structureel vervolg kunnen krijgen. De druk op de beschikbare budgetten wordt nog groter als gevolg van het verdwijnen van de provinciale impulsmiddelen die de provincie voorheen beschikbaar stelde aan alle 12 Drentse gemeenten. Om culturele activiteiten die van, voor en door Woldenaren worden ontwikkeld en bijdragen aan de culturele ambities te kunnen stimuleren en bestendigen zijn extra financiële middelen nodig voor 2025.

Pilot Cultuurcarrousel

In het schooljaar 2023-2024 is gestart met de pilot Cultuurcarrousel. Naar aanleiding van de vraag van de scholen is gekozen voor een cultuur- en erfgoedmenu voor de scholen. De pilot start in schooljaar 2023-2024 en eindigt in het schooljaar 2024-2025. De pilot moet tenminste twee jaar duren voordat er enig effect gemeten kan worden. Voor het schooljaar 2025-2026 willen we echter weer een subsidie beschikbaar stellen, omdat er nog niet halverwege de pilot geëvalueerd kan worden. Ook scholen betalen mee aan de pilot. Aan het einde van het schooljaar 2024-2025 evalueren we de pilot en komen we tot de conclusie of we de Cultuurcarrousel structureel willen blijven financieren.

Laaggeletterdheid

Om ervoor te zorgen dat iedereen naar vermogen mee kan doen in onze gemeente is het van belang dat onze inwoners de Nederlandse taal goed kunnen spreken, lezen en schrijven. Dit zorgt ervoor dat onze inwoners beter in staat zijn regie te voeren op hun eigen leven en het vergroot de kansen op educatie voor volwassenen. Onze inzet op het terugdringen van laaggeletterdheid blijft groot. We doen dit door het verbeteren van de zichtbaarheid van de Taalpunten in De Wolden en het versterken van de taalsamenwerking.

De verwachte wijzigingen rondom een verschuiving voor taken en verantwoordelijkheden op gemeentelijk gebied voor laaggeletterdheid blijft uit. Wel loopt het Werkplan Aanpak op Laaggeletterdheid van de Arbeidsmarkt regio Drenthe (AMRD) eind 2024 af. Dit jaar wordt deze geëvalueerd en volgt er een nieuw regionaal beleidsplan. Voor De Wolden is een Jaarplan voor 2024 opgesteld met onze lokale doelen en aanpak. In navolging op het nieuwe Regioplan van de AMRD maken we een lokaal (meerjaren)plan van aanpak voor De Wolden.

Onderwijshuisvesting

Het Integraal Huisvestingsplan De Wolden "Onderwijs in verbinding" (IHP) dient als leidraad voor de vervangende nieuwbouw of vernieuwbouw van de scholen binnen de gemeente. In het IHP is een planning opgenomen in welke volgorde dit zal geschieden. De projecten zijn binnen de begroting gedekt doordat de raad heeft besloten een jaarlijkse uitzetting te hanteren van € 80.000 waaruit de investeringen kunnen worden gedekt. De volgorde is niet in beton gegoten. In overleg met de schoolbesturen kunnen er wijzigingen worden aangebracht. Een van deze wijzigingen is het uitstellen van de uitbreiding van De Rozebottel die in 2025 zou starten. Mede naar aanleiding van de dorpsvisie Koekange zal worden onderzocht of een samenvoeging van beide scholen in Koekange, in welke vorm dan ook, eventueel in combinatie met andere maatschappelijke voorzieningen mogelijk is.

Volgens planning wordt er wel gestart met de projecten: Het Echtenest, De Wezeboom en De Klimtoren door het beschikbaar stellen van voorbereidings- en investeringskredieten in deze Kadernota.

Begraafplaatsen

In 2024 is de verkennende fase naar de mogelijkheid voor een natuurbegraafplaats inclusief arboretum afgerond en is een vervolgonderzoek naar de haalbaarheid gestart. Mocht uit het haalbaarheidsonderzoek blijken dat een en ander gewenst is dan zal de financiële consequentie worden opgenomen in de kadernota 2026.

In 2024 zal naar verwachting het nieuwe begraafbeleid ter besluitvorming aan de raad worden voorgelegd. Mogelijk leidt vaststelling van dit nieuwe beleid tot financiële consequenties.

Speerpunten

4.2 Onderwijshuisvesting

Activiteit	Uitvoeren Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP).				
Gevolgen voor de inwoners	Goede huisvesting voor onderwijs.				
Middelen Dekking uit het budget IHP	2025	2026	2027	2028	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 91.582	€ 147.831	€ 238.396	€ -238.396	Structureel
€ -91.582	€ -147.831				

Toelichting:

Categorie 3

De gemeenteraad heeft het Integraal Huisvestingsplan De Wolden "Onderwijs in verbinding" (IHP) inhoudelijk vastgesteld in april 2023. Er is in het IHP een planning opgenomen in welke volgorde de gebouwen of vervangende nieuwbouw krijgen of vernieuwbouw (volledige renovatie) krijgen. Om dit IHP te kunnen uitvoeren zijn in de begroting 2024 middelen beschikbaar gesteld om de kapitaallasten te dekken.

Beschikbaar gesteld is:

2024:	2025:	2026:	2027:	2028:
€ 80.000	€ 160.000	€ 240.000	€ 320.000	€ 400.000

We starten met de projecten voor Het Echtenest, De Wezeboom en De Klimtoren.

5.3 Cultuurpresentatie/5.4 Musea/5.6 Media

Activiteit	Indexatie culturele instellingen die jaarlijks een subsidie ontvangen.				
Gevolgen voor de inwoners	Met het indexeren van culturele instellingen houden we het culturele aanbod in stand.				
Middelen	2025	2026	2027	2028	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 8.811	€ 8.811	€ 8.811	€ 8.811	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

Momenteel ontvangen de culturele instellingen, exclusief Biblionet, ongeveer gezamenlijk € 275.000 subsidie. Uitgaande van een indexatie in 2025 van 3,2% betekent dit een extra bijdrage van € 8.811. Dit heeft een structureel effect. Afhankelijk van de afwegingen die gemaakt gaan worden rondom het maatregelenpakket met betrekking tot ombuigingen, komen we voor 2026 met een structurele oplossing.

5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie

Activiteit	Middelen voor nieuwe culturele activiteiten.				
Gevolgen voor de inwoners	Meer culturele activiteiten mogelijk maken door middel van cofinanciering van het provinciale Naoberfonds.				
Middelen	2025	2026	2027	2028	I/S
	PM	-	-	-	Incidenteel
	-	-	-	-	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

In de nieuwe cultuurnota van de provincie Drenthe wordt waarschijnlijk het Naoberfonds ingesteld. Culturele initiatieven uit De Wolden kunnen hier gebruik van maken wanneer er gemeentelijke cofinanciering wordt geregeld. Omdat het nog niet zeker is dat dit fonds er komt, nemen we voor nu een pm-post op. Bij het opstellen van de begroting gaan we ervan uit dat we hier concrete invulling aan kunnen geven.

5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie

Activiteit	Pilot Cultuurcarrousel.				
Gevolgen voor de inwoners	Naar aanleiding van de vraag van de scholen is gekozen voor een cultuur-en erfgoedmenu voor de scholen in de vorm van een pilot Cultuurcarrousel. Hiermee dragen we bij aan een hoogwaardig cultuureducatie-aanbod.				
Middelen	2025	2026	2027	2028	I/S
	€ 14.000	-	-	-	Incidenteel
	-	-	-	-	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

Voor het schooljaar 2025-2026 wordt een subsidie beschikbaar gesteld voor de pilot. De coördinatiekosten hiervoor begroten we op € 14.000 uitgaande van de werkelijke ureninzet.

5.6 Media

Activiteit	Bibliotheekwerk.				
Gevolgen voor de inwoners	Met deze investering houden we de huidige dienstverlening in stand.				
Middelen	2025	2026	2027	2028	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	PM	PM	PM	PM	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

In 2021 heeft de Bibliotheek moeten bezuinigen en is de gemeentelijke subsidie niet geïndexeerd waardoor Biblionet heeft moeten interen op de eigen reserves. In 2023 was de reserve zodanig geslonken dat Biblionet een aanvullende subsidie heeft gevraagd voor het in standhouden van het bibliotheekwerk in De Wolden. De raad heeft daarop in 2023 een incidentele subsidie verleend. We komen in 2024 met een voorstel waarin we aangeven hoe we om kunnen gaan met het verzoek tot een structureel hogere bijdrage aan Biblionet.

7.4 - Milieubeheer

Activiteit	Bijdrage aan de Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUD).				
Gevolgen voor de inwoners	Samenwerken om de vergunningverlening, het toezicht en de handhaving van milieu gerelateerde uitvoeringstaken op een kwalitatief goede en efficiënte wijze uit te voeren met als doel een schone en veilige woon- en leefomgeving				
Middelen	2025	2026	2027	2028	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 145.000	€ 145.000	€ 145.000	€ 145.000	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

In de begrotingswijziging 2024 zijn de afspraken op basis van de inzichten en effecten, zoals beschreven in de recentelijk opgestelde Impactanalyse Omgevingswet, verwerkt. Voorzien werden meerjarige kostenoprijvende factoren tot wel 18%. De impact van invoering van de Omgevingswet leidde ertoe dat ten tijde van de ontwerpbegroting 2024 is besloten om niet langer budget-neutraal maar zekerheidshalve 7% extra budget op te nemen. De zienswijzen in de zomer van 2023 gaven aanleiding om "een reservering in de begroting van de individuele deelnemers op te nemen". Het voorstel was toen om de daadwerkelijke keuzes en besluiten op een later moment te verwerken tot een begrotingswijziging 2024.

Dat keuzemoment is nu aangebroken. Als bestuurlijk uitgangspunt is nu gekozen voor een structurele uitzetting van 9% vanaf de begroting 2025. In de begrotingswijziging 2024 hanteren we 5% uitzetting omdat nog niet alle vacatures kunnen worden ingevuld.

Ook de uitgangspunten zoals deze recent zijn opgenomen in het Jaarprogramma 2024 zijn financieel doorgerekend en leiden tot aanpassing van enkele posten in de initiële Begroting 2024. De opgave bleek daarbij groter dan de RUD kon realiseren. Daarom is in het Jaarprogramma afgeschaald op de basisbijdrage. Verder is het toegepaste inflatiepercentage (4,5%) aangevuld met bijstellingen per begrotingsonderdeel.

De groei van de organisatie van de RUD vraagt om ondersteunende functies. De overhead wordt daarom versneld opgeschaald. De salariskosten voor overhead bedragen in de nieuwe raming 26,4% (primitief begroot 24,3%) van de totale salariskosten. Dit percentage ligt onder het gemiddelde van de andere noordelijke omgevingsdiensten. Recent zijn cao-loonstijgingen overeengekomen. Ook dit is verwerkt (4,74% per 1 januari 2024 en 1,25% per 1 oktober 2024).

Financiële mutaties exploitatie

De volgende financiële mutaties zijn aangeleverd (inclusief speerpunten):

Product	Categorie	2025	2026	2027	2028
Lasten		€	€	€	€
4.2 Onderwijshuisvesting	3	0	91.582	147.831	238.396
4.2 Onderwijshuisvesting - dekking budget IHP	3	0	-91.582	-147.831	-238.396
5.3 Pilot Cultuurcarrousel	3	14.000			
5.3 Indexatie cultuurinstellingen	3	8.811	8.811	8.811	8.811
7.4 Milieubeheer	1	145.000	145.000	145.000	145.000
7.5 Indexering onderhoudsbudgetten begraven	2	2.376	2.376	2.376	2.376
7.5 Afvoeren restafval begraafplaatsen	2	4.000	4.000	4.000	4.000
Totaal lasten		174.187	160.187	160.187	160.187
Baten		-	-	-	-
		-	-	-	-
Totaal baten		-	-	-	-
Saldo (+ = nadeel en - = voordeel)		174.187	160.187	160.187	160.187

Toelichting lasten: (voor zover niet bij de afzonderlijk genoemde speerpunten benoemd):

7.5 Begraafplaatsen en crematoria - Indexering onderhoudsbudgetten begraven.

Om het onderhoud volgens het met de raad afgesproken kwaliteitsniveau te blijven uitvoeren, en het openen en sluiten van graven, is het noodzakelijk dat de beschikbare budgetten op peil blijven. Aanpassing van de budgetten is daarom noodzakelijk en vindt plaats op basis van de Consumenten Prijs Index (CPI). Er is rekening gehouden met een prijsindex van 3,2% x € 74.258 (budgetten uitbestede werkzaamheden begraafplaatsen).

7.5 Begraafplaatsen en crematoria - Afvoeren restafval.

De jaarlijkse kosten voor het ledigen van de containers op de begraafplaatsen zijn hoger dan de raming die in de begroting is opgenomen. We verhogen het budget daarom structureel met € 4.000.

Toelichting baten: (voor zover niet bij de afzonderlijk genoemde speerpunten benoemd):

N.v.t.

Investerings

De investeringsplanning is geactualiseerd, in die zin dat het tempo en de omvang van de geplande investeringen is aangepast aan de laatste inzichten (o.a. opschuiving i.v.m. capaciteitsproblemen, wettelijke belemmeringen, subsidietoezeggingen, etc.).

Voorgenomen nieuwe investeringen programmabegroting 2025-2028

Omschrijving	Jaar	Investeringsbedrag	
Vorbereidingskrediet Het Echtenest	2025	180.645	
Vorbereidingskrediet De Wezeboom	2025	221.762	
Vorbereidingskrediet De Klimtoren	2025	218.362	

Omschrijving	Jaar	Investeringsbedrag	
Investeringskrediet Het Echtenest	2026	1.625.809	
Investeringskrediet De Wezeboom	2026	1.995.861	
Investeringskrediet De Klimtoren	2027	1.965.255	
Investeringskrediet De Rozebottel	2027	426.527	
Vorbereidingskrediet Johan Friso	2027	226.090	
Totaal investeringen		6.860.311	

De kapitaallasten van deze investeringen zijn vermeld in het hoofdstuk speerpunten in dit programma.

Overige financiële programma's

Exploitatie

0.3 Beheer overige gebouwen en gronden

Activiteit	Actueel beeld kosten instandhouding gemeentelijke gebouwen.				
Middelen	2025	2026	2027	2028	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 119.000	€ 119.000	€ 119.000	€ 119.000	Structureel

Toelichting:

Categorie 3

Het gemeentelijk beleid ten aanzien van onderhoud aan gebouwen geeft aan dat er 4-jaarlijks een nieuwe onderhoudsinspectie wordt uitgevoerd. In 2022 is de vorige onderhoudsinspectie uitgevoerd. Uit de inspectie blijkt dat het 10-jarig gemiddelde voor het onderhoud hoger is dan wat in de begroting beschikbaar is. Dit wordt vooral veroorzaakt door het toevoegen van de nieuwe jaarschijf 2033. In dit jaar is veel onderhoud gepland. Dit zorgt daarom voor structureel hogere lasten van € 119.000.

0.4 - Overhead

Activiteit	Hogere bijdrage aan de SWO op basis van vastgestelde begroting SWO.				
Middelen	2025	2026	2027	2028	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	€ 1.876.344	€ 2.303.582	€ 2.202.930	€ 2.252.371	Structureel

Toelichting:

Categorie 1

De bijdrage aan de Samenwerkingsorganisatie De Wolden Hoogeveen, wordt verhoogd met afgerond € 1.900.000.

De oorzaak is:

		2025	2026	2027	2028
Cao 2024	€	398.302	394.627	391.454	391.454
Cao 2025	€	909.113	1.219.761	1.216.748	1.216.748
Periodieken + HR21	€	234.764	233.043	232.467	232.467
Indexatie, overige + afronding	€	157.821	152.569	159.331	159.331
Aanpassing op basis van vastgestelde begroting SWO	€	176.344	303.582	202.930	252.371
Totaal	€	1.876.344	2.303.582	2.202.930	2.252.371

0.4 - Overhead

Activiteit	Hogere bijdrage aan de SWO als gevolg van ontwikkelingen op gebied van (digitale) dienstverlening.				
Middelen	2025	2026	2027	2028	I/S
	PM	PM	PM	PM	Incidenteel
	PM	PM	PM	PM	Structureel

Toelichting:**Categorie 3**

Maatschappelijke en technische (digitale) ontwikkelingen volgen elkaar snel op. Dit heeft impact op de wijze waarop de dienstverlening van de gemeenten wordt vormgegeven en de manier van (samen)werken binnen de organisatie en met ketenpartners. Om deze ambities te realiseren, moet de slagkracht van de SWO flink worden vergroot. Het is noodzakelijk om de IV-processen en governance (sturing) te moderniseren om deze ambities te kunnen realiseren. Om te bepalen waar de organisatie staat voor wat betreft digitale transformatie en de digitaliseringsopgave wordt een extern onderzoek uitgevoerd. De uitkomsten worden in de loop van 2024 gepresenteerd aan het SWO-bestuur. De uitkomsten van dit onderzoek en de mogelijke financiële effecten zijn daarom nog niet verwerkt in de SWO- begroting 2025 en kunnen daarmee ook nog niet vertaald worden in deze kadernota. Dit wordt met een afzonderlijk voorstel geagendeerd.

0.61/0.62 – OZB (niet) woningen

Activiteit	(Extra) verhoging van de onroerendezaakbelastingen.				
Gevolgen voor de inwoners	Instandhouding voorzieningen met daar tegenover hogere woonlasten.				
Middelen	2025	2026	2027	2028	I/S
	-	-	-	-	Incidenteel
	PM	PM	PM	- € 135.000 V	Structureel

Toelichting:**Categorie 1**

Bij voorgaande begrotingen is besloten met een regulier stijgende opbrengst van de OZB te rekenen. Deze jaarlijkse stijging bedraagt 2,5%. Deze is gebaseerd op 1,5% trend en 1% areaaluitbreiding. Aangezien de oude meerjarenbegroting eindigde in 2027, is voor 2028 deze gedragslijn door getrokken. Daarvoor is het noodzakelijk om de opbrengst voor 2028 met € 135.000 te verhogen.

De volgende financiële mutaties zijn aangeleverd (inclusief speerpunten):

Product	2025	2026	2027	2028
Financiële mutaties exploitatie	€	€	€	€
Lasten				
0.3 Beheer overige gronden en gebouwen	0	119.000	119.000	119.000
0.4 Bijdrage aan de SWO	1.700.000	2.000.000	2.000.000	2.000.000
0.4 Bijdrage aan de SWO	176.344	303.582	202.930	252.371
Totaal lasten	1.876.344	2.422.582	2.321.930	2.371.371
Baten				
0.61 OZB				- 135.000
0.7 Algemene uitkering gemeentefonds	- 1.700.000	- 1.700.000	- 1.700.000	- 1.700.000
0.7 Algemene uitkering gemeentefonds, reeds meegenomen bij bepaling beschikbare ruimte	1.700.000	1.700.000	1.700.000	1.700.000
3.4 Toeristenbelasting	-40.250	-40.250	-40.250	-40.250
3.4 Forensenbelasting	-7.900	-12.000	-16.000	-20.000
Totaal baten	-48.150	-52.250	-56.250	-195.250
Saldo (+ = nadeel en - = voordeel)	1.828.194	2.370.332	2.265.680	2.176.121

Toelichting lasten:

N.v.t.

Toelichting baten:*070 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds*

In de meerjarenraming 2025-2028 was nog geen rekening gehouden met inflatie c.q. loon- en prijsstijging aan de lastenkant. In deze kadernota wordt de lasten- en batenkant van het jaar 2025 voor de eerste keer op basis van deze inflatie en loon- en prijsstijging verwerkt. De uitkering uit het gemeentefonds wordt daarom met € 1.700.000 verhoogd.

340 Economische promotie - Toeristenbelasting

De gemeenteraad heeft bij de begrotingsvergadering van 2 november 2023 een motie aangenomen dat het college met een voorstel moet komen voor de verhoging van de toeristenbelasting en de forensenbelasting. Het voorstel voor de toeristenbelasting is om deze te verhogen van € 1,21 naar € 1,30 in 2025. Tevens zien we een stijgend aantal overnachtingen. Dit tezamen leidt tot een structurele meeropbrengst van € 40.250.

We kiezen ervoor om in eerste instantie een verhoging te doen met € 0,09. Daarmee sluiten we aan op de trendmatige indexering van de leges met inhaalslag op het niet aangepaste tarief van de afgelopen jaren. We stellen voor het bedrag voor één jaar vast te stellen en om tijdens de ombuigingsbesprekingen over het ravijnjaar over het meerjarige tarief een integraal besluit te nemen. Een basistarief op dat moment voor een langere periode vastleggen, geeft voor zowel gemeente als het Recreatieschap duidelijkheid voor de lange termijn. Dit helpt ondernemers bij het tijdig communiceren en vastleggen van boekingen voor een volgend seizoen.

340 Economische promotie - Forensenbelasting

Naar aanleiding van bovengenoemde motie stelt het college voor om de forensenbelasting te indexeren met de CPI-index (voor 2025 3,2%). Dit leidt tot een meeropbrengst van € 7.900 in 2025 oplopend tot € 20.000 in 2028.

Investeringsen

Bij de vaststelling van de begroting 2023-2026 is besloten om ook na 2023 gedurende een aantal jaren € 4 miljoen jaarlijks vrij te maken voor investeringen voor het verbeteren van het woon-, werk- en leefklimaat in de gemeente. Jaarlijks is daarom tot en met 2028, € 220.000 per jaar (cumulatief) beschikbaar om dit mogelijk te maken. In deze Kadernota zijn de onderstaande investeringen ten laste van dit budget gebracht.

Programma	Taakveld	Betreft	2025	2026	2027	2028
			€	€	€	€
1. De Wolden een Veilig thuis	1.1 Crisisbeheersing en brandweer	warmtepomp		920	912	904
6. Sportief met elkaar	5.2 sportaccommodaties	vervanging kunstgrasveld		55.000	54.500	54.000
	5.2 sportaccommodaties	sporthal Buddingehof		26.620	26.378	26.136
	5.2 sportaccommodaties	sporthal de Marse		19.965	19.784	19.602
	5.2 sportaccommodaties	sporthal de Slenken		4.659	4.616	4.574
	5.2 sportaccommodaties	verduurzaming kleedaccommodaties		22.453	22.292	36.540
8. Samen verder	2.1 Verkeer en Vervoer	Voorbereiden herinrichting Dorpsstraat Koekange		2.700	2.678	2.655
	2.1 Verkeer en Vervoer	Voorbereiding reconstructie Wold Aa weg in Ruinerwold en Drogteropslagen in Drogteropslagen		3.000	2.975	2.950
	TOTAAL		0	135.317	134.134	147.361

Reserve en Voorzieningen

De hoogte en samenstelling van de reserves en voorzieningen is van belang voor de beoordeling van de vermogenspositie van de gemeente. Op dit moment is die positie goed. Dit willen wij ook graag zo houden voor de komende jaren. Daarom kiezen we nu voor een zo minimaal mogelijke inzet van de algemene reserve.

De omvang van de reserves en voorzieningen per 31 december 2023 staat hieronder.

1.	Algemene reserves	€	27.957
2.	Bestemmingsreserves	€	21.591
3.	Voorzieningen	€	4.450
Totaal		€	53.998

Hier is geen rekening gehouden met het resultaat van de jaarrekening 2023. Een positief rekening-resultaat zal, afhankelijk van de besluitvorming over de bestemming van het resultaat, worden toegevoegd aan de algemene reserve.

Budget voor Onvoorziene uitgaven

De totale post voor onvoorziene uitgaven in de primitieve begroting omvat een budget van afge- rond € 30.000. Een deel van deze post ter grootte van € 10.000 is afgezonderd voor incidentele startsubsidies. Voor een beroep op dit budget gaat het in principe om het doen van incidentele uitgaven van maximaal € 5.000 per situatie en leggen we er altijd achteraf verantwoording af. Het restant van de post is bedoeld ter invulling door het college.

Ondanks dat de post onvoorziene uitgaven structureel in de begroting is opgenomen, heeft deze raming een incidenteel karakter. Voor 2025 is deze post als volgt opgebouwd:

1		Onvoorziene lasten incidentele startsubsidies	€	10.000
2		Onvoorziene uitgaven college van B&W	€	20.000
Totaal			€	30.000

Overige financiële (technische) zaken

Jaarlijks hanteert het college voor het opstellen van de ramingen voor de nieuwe begroting een aantal financiële kaders en richtlijnen. Hieronder staan deze uitgangspunten voor het opstellen van de (meerjaren)begroting 2024 – 2027.

De **subsidies en bijdragen derden** nemen we in de begroting mee op basis van bestaande regelingen en overeenkomsten (vast bedrag of rekening houdende met indexatiemogelijkheden).

Heffingen en tarieven

Voor de heffingen en tarieven worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Bij het samenstellen van de begroting 2025 worden de tarieven van de gemeentelijke belastingen zoals die bij de begroting 2024 zijn vastgesteld, gehanteerd. Wel betrekken we de mutatie van het inwonersaantal en het aantal woningen bij de raming.
- De raad heeft in het verleden o.a. ten aanzien van de onroerendezaakbelastingen besloten, naast een 1% verhoging wegens areaaluitbreiding ook rekening te houden met een jaarlijkse trendmatige stijging van de opbrengst met 1,5%, dus in totaal 2,5%. Indien er daarnaast of om andere redenen een extra verhoging van de OZB noodzakelijk is, dan is het gewenst inzicht te hebben wat 1% verhoging dan doet met de totaalopbrengst. Uitgaande van de geraamde opbrengst 2024 betekent dit een bedrag van afgerond € 50.000.
- Naast de algemene uitkering heeft de gemeente andere inkomsten zoals **leges, retributies, heffingen, huren en pachten e.d.** Wij verhogen deze inkomsten jaarlijks met 'consumenten-prijsindexcijfer (CPI) voor alle huishoudens'.

- Ten aanzien van de **begraafrechten** heeft de raad besloten dat toekomstige tariefsverhogingen zoveel mogelijk beperkt blijven tot een jaarlijkse indexering op basis van het 'consumenten-prijsindexcijfer (CPI) voor alle huishoudens'. Dit prijsindexcijfer passen we ook toe bij de aanpassing van de **huren**.
- Met betrekking tot de **leges burgerzaken** etc. is in de meerjarenraming rekening gehouden met een trendmatige stijging ter grootte van de inflatiecorrectie en de ontwikkelingen betreffende de ontvangsten van de reisdocumenten. Wettelijk voorgeschreven tarieven rekenen we door naar de klant.
- Bij zowel de **afvalstoffenheffing** als de **rioolheffing** kent onze gemeente een nagenoeg 100% kostendekkend tarief.
- De lasten en de baten in de begroting ramen we zo realistisch mogelijk.

Bijlage

Notitie Investeringsen

Inventarisatie kadernota 2024-2028

Inhoudsopgave

Notitie investeringen.....	61
Inhoudsopgave	62
1. Inleiding	63
1.1 Aanleiding	63
1.2 Doel	63
1.3 Afbakening.....	64
2. Beleidskaders	65
2.1 Visie.....	65
2.2 Toepassing.....	65
2.3 Financiële kaders	65
2.4 BBV.....	65
2.5 Methode	66
2.6 Uitgangspositie	66
3. Voortgang bestaande investeringen	68
06 Sportief met elkaar	68
4. Stand van zaken investeringen meerjarenbegroting 2024-2027	69
04 Samen vooruit.....	69
08 Samen verder.....	69
Voorgenomen nieuwe investeringen riolering programmabegroting 2024-2027	70
Totaalbeeld investeringen MJB 2024-2027	71
5. Reguliere investeringen nieuwe jaarschijf 2028	72
6. Ontwikkelingen nieuwe investeringen	74
01 De Wolden een veilig thuis	74
06 Sportief met elkaar	74
08 Samen verder.....	75
09 Cultuur	75
Totaalbeeld nieuwe investeringen	76
7. Totaalbeeld investeringen.....	77
8. Advies	78
8.1 Prioriteit	78
8.2 Nadere uitwerking.....	78
Bijlagen	79

1. Inleiding

Om een goed inzicht te krijgen in het verloop van de investeringen hebben wij dit jaar voor het eerst een Notitie Investerings opgesteld. In deze notitie staan de beleidskaders rondom investeringen. Deze notitie bestaat ook uit een actualisatie van de bestaande investeringen en een doorblik naar de nog te verwachten investeringen.

De lasten van de investeringen vormen een groot deel van de totale lasten van de begroting. Aangezien we in de komende jaren worden geconfronteerd met nadelig begrotingssaldi als gevolg van dalende inkomsten worden de uitkomsten van deze notitie ook gebruikt om een mogelijk begrotingstekort in die jaren te verminderen.

1.1 Aanleiding

De aanleiding voor deze notitie is het verhogen van het inzicht in het verloop van de investeringen, zowel van de huidige als ook voor de nog te verwachten investeringen.

Daarnaast vormen de ravijnjaren 2026 en 2027 e.v. waarin we worden geconfronteerd met dalende inkomsten uit het gemeentefonds ook een goede reden om deze notitie op te stellen. Het college heeft, ook op basis van vragen uit de raad, toegezegd om een plan van aanpak te maken waarin wordt geschetst hoe we omgaan met deze ravijnjaren.

In dit plan van aanpak worden de uitkomsten van deze notitie verwerkt. Dit zal uiteindelijk resulteren in een "draaiboek bezuinigingen ravijnjaar" dat kan worden gebruikt voor de kadernota 2026. Op dat moment is er ook meer duidelijkheid over de hoogte van de tekorten.

1.2 Doel

Het inzichtelijk maken van de ontwikkelingen met betrekking tot investeringen geeft de gemeenteraad de ruimte om vooraf en tijdig keuzes te maken. Hiermee kunnen inhoudelijke keuzes gemaakt worden die bijdragen aan de realisatie van de gestelde beleidsdoelen. Daarnaast draagt het bij aan de beheersing en grip op de gemeentelijke financiën. De keuzes moeten ervoor zorgen dat er een investeringsbegroting ontstaat die financieel haalbaar is en die uitvoerbaar is.

Deze notitie geeft inzicht in de stand van zaken van reeds begrote investeringen. Er wordt een actueel beeld gegeven of de planning wordt gehaald en de begrote investering nog klopt. Vervolgens worden ontwikkelingen voor nieuwe investeringen geschetst. Dit kan ook gaan over het vervangen van bestaande voorzieningen of nieuwe ontwikkelingen.

Onderstaand de actualisatie-overzichten van de investeringen:

Investerings in 2024-2028		<i>Bedrag</i>	<i>Bedrag</i>	<i>Bedrag</i>	<i>Bedrag</i>	<i>Bedrag</i>
<i>Programma</i>	<i>Omschrijving</i>	<i>2024</i>	<i>2025</i>	<i>2026</i>	<i>2027</i>	<i>2028</i>
6 Sportief met Elkaar	Verduurzaming sporthal Buddinghehof Ruinerwold	242.000				
6 Sportief met Elkaar	Verduurzaming sporthal de Marse Ruinen	181.500				
6 Sportief met Elkaar	Verduurzaming sporthal de Slenken de Wijk	42.350				
4. Samen vooruit	Vervanging speelvoorzieningen	67.500	67.500	67.500	67.500	67.500
8. Samen Verder	Uitvoeringsmaatregelen GVP (aanleg voetpaden, gedragscampagne, bereikbaarheid monitoring vrachtverkeer etc.) (dateert uit begroting 2022)	94.000				
8. Samen Verder	Vervanging kunstwerken (bruggen)	277.000	160.000			
8. Samen Verder	Vervanging voetpaden	165.000	165.000	165.000	165.000	165.000
8. Samen Verder	Klimaatadaptatie (geen RWP)	165.000	165.000	165.000	165.000	165.000
8. Samen Verder	Realiseren fietspaden uit fietsnota		431.000			
8. Samen Verder	Vervanging/afkoppelen riolering	803.786	556.427	484.000	484.000	484.000
8. Samen Verder	Vervanging gemalen el.m/pompen/schakelkasten etc.	642.176	642.176	642.176	642.176	642.176
8. Samen Verder	Vervanging IBA's / electromechanisch	75.000	75.000	75.000	75.000	75.000
8. Samen Verder	Vervanging IBA's / complete voorziening	30.000	30.000	30.000		
8. Samen Verder	Maatregelen klimaatadaptatie (uit RWP)	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000
1. De Wolden een veilig	warmtepomp brandweerkazerne		12.000			
6 Sportief met Elkaar	Verduurzaming gemeentelijke kleedaccommodaties		641.500		411.654	309.310
6 Sportief met Elkaar	vervanging kunstgrasveld (toplaag) ZZVV VV Zuidwolde		500.000			
8. Samen Verder	Voorbereiding herinrichting Dorpsstraat Koekange		45.000			
8. Samen Verder	Voorbereiding reconstructie Wold Aaweg in Ruinerwold en Drogreropslagen in Drogreropslagen		50.000			
Totaal		2.885.312	3.640.603	1.728.676	2.110.330	2.007.986

Investerings onderwijshuisvesting in 2024-2028						
<i>Programma</i>	<i>Omschrijving</i>	<i>Bedrag 2024</i>	<i>Bedrag 2025</i>	<i>Bedrag 2026</i>	<i>Bedrag 2027</i>	<i>Bedrag 2028</i>
9. Cultuur	Vorbereidingskrediet Het Echtenest		180.645			
9. Cultuur	Investeringskrediet Het Echtenest			1.625.809		
9. Cultuur	Vorbereidingskrediet De Wezeboom		221.762			
9. Cultuur	Investeringskrediet De Wezeboom		1.995.861			
9. Cultuur	Vorbereidingskrediet De Klimtoren		218.362			
9. Cultuur	Investeringskrediet De Klimtoren			1.965.255		
9. Cultuur	Investeringskrediet De Rozebottel			426.527		
9. Cultuur	Vorbereidingskrediet Johan Friso			226.090		
Totaal		✔ - ✔	2.616.630 ✔	4.243.681 ✔	- ✔	-

1.3 Afbakening

Bij het samenstellen van deze notitie is een aantal uitgangspunten toegepast, deze zijn hieronder vermeld.

Onderhoud kapitaalgoederen

Voorzieningen zoals wegen/bruggen worden ook structureel onderhouden. Hiervoor zijn in de begroting ook middelen opgenomen. Het onderhoud voorziet in de instandhouding van de voorziening. Het onderhoud van kapitaalgoederen is niet meegenomen in deze notitie. Wel wordt in hoofdstuk 2 aangegeven wanneer een voorziening in aanmerking komt voor een investering en wanneer er sprake is van onderhoud.

Riolering, materiaal, tractie, bedrijfsmiddelen automatisering en inventaris

De kosten voor riolering, inclusief de kapitaallasten voor investeringen, worden 100% gedekt uit de rioolheffing.

Daarnaast bestaan er nog investeringen in materiaal, tractie, bedrijfsmiddelen inventaris en automatisering die zijn onder gebracht in de SWO. Investeringen in deze voorzieningen vallen onder de begroting van de SWO en zijn daarom ook niet meegenomen in deze notitie. De gebouwen zijn in eigendom van de gemeenten, staan dus wel op de balans van de gemeente, en behoren dus wel tot de vervangingsinvesteringen.

Besluitvorming investeringen

Het uitgangspunt dat gehanteerd wordt voor het opnemen van investeringen in de meerjarenbegroting is dat over de betreffende investering door het college een afzonderlijk besluit is genomen. Voor vervangingsinvesteringen betekent dit dat er tenminste een beheerplan aanwezig is waaruit blijkt, op basis van vastgestelde kaders, dat een voorziening vervangen moet worden. Met deze notitie worden er geen nieuwe kredieten door de raad verleend aan het college.

2. Beleidskaders

In de financiële verordening zijn de financiële beleidskaders van de gemeente De Wolden vastgelegd. De kaders zijn ook van toepassing op de investeringen. Dit hoofdstuk geeft een aantal kaders met betrekking tot de investeringen weer.

2.1 Visie

Alle voorzieningen die binnen de gemeente aanwezig zijn dragen bij aan de kwaliteit van de woon-, leef-, leer- en werkomgeving. Voorzieningen raken daarbij de kernwaarden zoals economie, bereikbaarheid, veiligheid, imago, wet- en regelgeving, kwaliteit leefomgeving, milieu/gezondheid en weerbaarheid. Het op orde houden, en daarmee tijdig vervangen en vernieuwen, van voorzieningen zorgen voor het in stand houden van de kernwaarden.

2.2 Toepassing

Voorzieningen komen in aanmerking voor een vervangingsinvestering als er sprake is van:

1. Er moet worden voldaan aan wet- en regelgeving.
2. Veroudering, slijtage en de staat van het onderhoud vervanging noodzakelijk maakt om de voorziening te behouden. Hierbij geldt dat de noodzaak aantoont dat regulier onderhoud niet meer kan voorzien in de levensduurverlenging of de kosten van onderhoud niet meer opwegen tegen de waarde van de voorziening afgewogen tegen de kosten voor vervanging.
3. Er sprake is van een significante kwaliteitsverbetering (waardevermeerdering).
4. Er een directe relatie met eerdere bestuurlijke besluitvorming is.

Naast vervangingsinvesteringen kunnen er ook investeringen worden gedaan in nieuwe voorzieningen. Ook hier geldt dat alvorens een investering wordt begroot, er wel een raadsbesluit genomen moet zijn.

2.3 Financiële kaders

Alle gemeentelijke financiële kaders, inclusief hoe om te gaan met investeringen zijn verankerd in de financiële verordening.

Afschrijvingsbeleid

In de financiële verordening is per soort investering geregeld wat de afschrijvingstermijn is. Zo is de afschrijvingstermijn van het bouwkundige gedeelte van gebouwen op 40 jaar gezet en van installaties op 15 jaar. Benadrukt wordt dat dit financiële afschrijvingstermijnen zijn. In de praktijk zal altijd beoordeeld moeten worden of een actief technisch gezien ook daadwerkelijk is afgeschreven. Periodieke inspecties en actualisaties van beheerplannen is hiervoor een vereiste. Op dit moment wordt de Notitie Kapitaalgoederen herzien. Dit kan leiden tot de aanpassing van de afschrijvingstermijnen.

2.4 BBV

In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) zijn regels opgenomen over activeren. Ook wordt aandacht besteed aan het onderscheid tussen onderhoud en investeren.

Activeren

Het BBV schrijft voor dat er sprake is van een investering wanneer vermogen wordt vastgelegd in objecten waarvan het nut zich over meerdere jaren uitstrekt. Uitgaven in voorzieningen moeten op de balans opgenomen worden wanneer er sprake is van:

- investeringen met een economisch nut (verhandelbaar zijn, waar markt voor is);
- investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven;
- investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut.

Investeren versus onderhoud

Het is van belang om bij voorzieningen het onderscheid te maken wanneer er sprake is van onderhoud en investeringen. Het BBV bepaalt dat klein en groot onderhoud een object in goede, oorspronkelijke staat brengt of houdt en dat dit onderhoud dus niet van invloed is op de bepaalde gebruiksduur (afschrijvingstermijn) van het object. Daarom mag dit onderhoud niet worden geactiveerd.

Wanneer uitgaven worden gedaan ten behoeve van het behoud van de oorspronkelijke kwaliteit en levensduur van een actief, dan is er sprake van onderhoud. Bij een bestaand actief is sprake van een investering indien de uitgaven:

- leiden tot een significante kwaliteitsverbetering; en/of
- leiden tot een levensduurverlenging; en/of
- aanpassingen betreffen om te voldoen aan wet- en regelgeving (bijv. investeringen in een gebouw om te voldoen aan veiligheidsvoorschriften die invloed hebben op de waarde en de levensduur).

Waarderen activa - personeelslasten

Bij het waarderen gaat het om de waardebepaling van activa en de regels die daarvoor gelden. In het kort kunnen deze regels als volgt worden weergegeven:

- Het toerekening beginsel moet in acht worden genomen.
- Activa worden gewaardeerd op basis van de verkrijgings- of vervaardigingsprijs.
- Reserves in mindering brengen op de boekwaarde van een investering is niet toegestaan. Reserves mogen wel worden gebruikt ter dekking van de jaarlijkse kapitaallasten.
- Bijdragen van derden, die in directe relatie staan tot het actief, moeten in mindering worden gebracht op de investering.
- Bijdragen uit een voorziening op grond van artikel 44, lid 1d BBV (dat wil zeggen in de heffing begrepen gespaarde bijdragen voor toekomstige vervangingsinvesteringen) moeten in mindering worden gebracht op de investering.
- Bij de waardering van de vaste activa met economisch nut wordt rekening gehouden met waardevermindering, indien deze vermindering naar verwachting duurzaam is.
- Een actief dat buiten gebruik wordt gesteld wordt afgewaardeerd op het moment van buiten-gebruikstelling indien de restwaarde lager is dan de op dat moment aanwezige boekwaarde.

De salariskosten die direct aan een actief zijn toe te rekenen moeten worden geactiveerd.

De indirecte salariskosten die behoren tot de toe te rekenen overhead kunnen worden geactiveerd en worden meegenomen in de vervaardigingsprijs.

Waarderen activa - verkrijgingsprijs of de vervaardigingsprijs

Aangeschafte materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs of de vervaardigingsprijs.

De verkrijgingsprijs omvat de inkoopprijs en de bijkomende kosten. De vervaardigingsprijs omvat de aanschafkosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten, die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend.

In de vervaardigingsprijs kunnen voorts een redelijk deel van de indirecte kosten worden opgenomen en de rente over het tijdvak dat aan de vervaardiging van het actief kan worden toegerekend. In de toelichting wordt dan opgenomen dat deze rente is geactiveerd.

2.5 Methode

De hiervoor geschetste kaders bepalen wanneer er sprake is van een vervangingsinvestering.

Er moet ook aandacht worden besteed aan het beheer van de vervangingsinvesteringen.

Allereerst dient er voor iedere groep (vervangings)investeringen een beheerplan aanwezig te zijn.

Beheerplannen op basis waarvan onderhoud, groot onderhoud en vervangingsinvesteringen worden bepaald, zijn niet ouder dan 5 jaar. In beheerplannen komen de volgen aspecten terug:

- Leeftijd
- Levensduur
- Huidige onderhoudsstaat op basis van vastgestelde kwaliteitsniveau en wettelijke normen
- Onderhoudskosten
- Vervangingskosten

2.6 Uitgangspositie

Bij de vaststelling van de begroting 2023-2026 is besloten om ook na 2023 (tot en met 2028)

€ 4 miljoen jaarlijks vrij te maken voor investeringen voor het verbeteren van het woon-, werk- en leefklimaat in de gemeente.

Verder zijn in de onvoorziene uitgaven ook de stelposten voor bedrijfsmatige investeringen verwerkt en de budgetten voor de kapitaallasten voor nieuw beleid.

	2024	2025	2026	2027
Stelpost o.a. voor bedrijfsmatige investeringen	475.959	426.944	379.638	362.630
Stelpost kapitaallasten nieuwe investeringen	220.000	440.000	660.000	880.000
Totaal	695.959	866.944	1.039.638	1.242.630

In de Kadernota 2025 hebben wij voor de jaren 2025-2027 een deel van het beschikbare bedrag ingezet voor de dekking van het structurele tekort. Het resterende budget kan worden ingezet voor nieuwe investeringen.

Saldo stelpost nieuwe investeringen	866.944	904.322	1.108.496	1.315.269
Dekking investeringen 2026	0	220.000	220.000	220.000
Dekking investeringen 2027			220.000	220.000
Dekking investeringen 2028				220.000
Totaal nodig	0	220.000	440.000	660.000
VRIJVAL	866.944	684.322	668.496	655.269

Bedrijfsmatige investeringen

In het budget voor onvoorziene uitgaven ook een stelpost aanwezig voor bedrijfsmatige investeringen. Deze is bestemd voor dekking van de kapitaallasten voorgenomen (nieuwe) bedrijfsmatige investeringen o.a. in de gemeentelijke gebouwen.

Kapitaallasten nieuw beleid

In de meerjarige cijfers t/m 2027 per is per jaar een stelpost van € 220.000 voor kapitaallasten nieuwe investeringen geraamd. Hiermee wordt het mogelijk gemaakt om per jaar circa € 4 miljoen nieuw te kunnen investeren. Dit bedrag is gebaseerd op een gemiddelde looptijd (afschrijvings-termijn) van 25 jaar en een rente van 1%.

3. Voortgang bestaande investeringen

In de begroting 2023 (en eerdere jaren) zijn voor het kunnen doen van investeringen, kredieten verleend door de raad. In de Bestuursrapportage 2023 is een rapportage over de voortgang van deze investeringen opgenomen. Indien het beschikbaar gestelde bedrag voor deze bestaande, reeds in gang gezette, investeringen niet toereikend is, of anderszins moet worden aangepast, kan dat in dit hoofdstuk worden, per programma, worden aangegeven.

06 Sportief met elkaar

De hieronder vermelde bestaande investeringen worden aangepast:

Omschrijving	2024	2025	2026	2027
Verduurzaming sporthal Buddingehof Ruinerwold		242.000		
Verduurzaming sporthal de Marse Ruinen		181.500		
Verduurzaming sporthal de Slenken de Wijk		42.350		
Totaal investeringen		465.850		

Toelichting:

De genoemde investering is inclusief btw.

Voor investeringen verduurzaming sporthal Buddingehof en sporthal de Marse te Ruinen zal het budget omhoog moeten voor 2024/2025. Dit komt nog boven op de investering die we in de Berap hebben vermeld. Reden hiervoor zijn de gestegen prijzen van materialen, montagekosten en een gewijzigd inzicht van type installatie.

Net zoals bij de sporthal Zandmeer is het plan om te gaan verwarmen met een luchtbehandelingskast voor de sporthal Buddingehof en de sporthal de Marse. Dit komt voort uit nieuwe inzichten die we de afgelopen jaren tijdens corona hebben opgedaan waarbij goede ventilatie een pré is en waarmee in het collegevoorstel van 2019 geen rekening mee is gehouden. Eén van de inzichten luidt dat ventilatie erg belangrijk is. Met deze inzichten in het achterhoofd is gekozen voor een luchtbehandelingskast met verwarming en ventilatie met warmteterugwinning.

Voor beide sporthallen hebben wij het gevraagde elektra vermogen grotendeels gekregen van de netbeheerder, waarbij als kanttekening gesteld moet worden, dat sporthal Buddingehof op bepaalde tijden het vermogen niet beschikbaar krijgt. Deze situatie is vrij uniek, waarbij wij als gemeente een oplossing gaan zoeken middels accu's om het vermogen in de perioden waar het niet beschikbaar is, te kunnen overbruggen. Ook hiervoor is extra budget nodig.

Voor de sporthal de Slenken is het budget afgeroomd voor Zandmeer. Maar wat nog over is gaat ook in waarde terug en voldoet dan ook niet meer. Hiervoor wordt extra budget aangevraagd.

4. Stand van zaken investeringen meerjarenbegroting 2024-2027

In de meerjarenbegroting 2024-2027 staan de nieuwe investeringen vanaf 2024 tot en met 2027. Hieronder staat per programma wat de huidige stand van zaken is per investering. Indien het beschikbaar gestelde bedrag niet toereikend is, of anderszins moet worden aangepast, is dat vermeld.

De investeringsplanning is geactualiseerd, in die zin dat het tempo en de omvang van de geplande investeringen is aangepast aan de laatste inzichten (o.a. opschuiving i.v.m. capaciteitsproblemen, wettelijke belemmeringen, subsidietoezeggingen, etc.).

04 Samen vooruit

Voorgenomen nieuwe investeringen programmabegroting 2024-2027

Omschrijving	2024	2025	2026	2027
Vervanging speelvoorzieningen	67.500	67.500	67.500	67.500
Totaal investeringen	67.500	67.500	67.500	67.500

Toelichting:

Op 29 oktober 2020 is door de raad, het plan van aanpak speelruimtebeleid De Wolden 2020 vastgesteld. Met de jaarlijkse middelen geven we uitvoering conform het plan van aanpak.

08 Samen verder

Voorgenomen nieuwe investeringen programmabegroting 2024-2027

Omschrijving	2024	2025	2026	2027
Uitvoeringsmaatregelen GVVP (aanleg voetpaden, gedragscampagne, bereikbaarheid monitoring vrachtverkeer etc.) (dateert uit begroting 2022)	94.000			
Vervanging kunstwerken (bruggen)	277.000	160.000		
Vervanging voetpaden	165.000	165.000	165.000	165.000
Klimaatadaptatie (geen RWP)	165.000	165.000	165.000	165.000
Realiseren fietspaden uit fietsnota		431.000		
Totaal investeringen	701.000	921.000	330.000	330.000

Toelichting:

Uitvoeringsmaatregelen GVVP

Volgens het vastgestelde 'Gemeentelijk Verkeer- en Vervoer Plan gaan we de maatregelen (aanleg ontbrekende voetpaden aanleggen, een gedragsbeïnvloedingscampagne starten en de bereikbaarheid van vrachtverkeer monitoren).

Vervanging kunstwerken (bruggen)

Op basis van de visuele instandhoudingsinspectie kunstwerken en nadere technische inspecties gaan we de komende jaren een aantal kunstwerken vervangen. De basis hiervan is een meerjarig onderhoudsplan van de uitgevoerde inspecties.

Vervanging voetpaden

In de komende jaren gaan we asfalt-en halfverharde paden vervangen. Deze verhardingen zijn geïnspecteerd en voldoen niet meer. De paden zijn aangetast door opdrukkende wortels en zijn niet vlag genoeg.

Klimaatadaptatie (geen RWP)

De Lokale adaptatiestrategie (LAS) en uitvoeringsagenda (LUA) zijn opgesteld en medio 2023 door de raad vastgesteld. In de strategie wordt inzichtelijk welke niet riolering gerelateerde maatregelen getroffen worden om knelpunten op het gebied van wateroverlast, droogte en hittestress op te lossen. Ook wordt bepaald hoe klimaatadaptatie aan de voorkant beter geborgd kan worden in processen en werkzaamheden zodat klimaatadaptief ontwikkelen de norm wordt.

Realiseren fietspaden uit fietsnota

Het komende jaar gaan we de nog niet gerealiseerde fietspaden uit de vastgestelde fietsnota 2021-2026 voorbereiden. Daarnaast gaan we een subsidieaanvraag 'Strategisch Plan Verkeersveiligheid' indienen bij het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Hierna weten we wat de totale gemeentelijke bijdrage gaat worden.

Voorgenomen nieuwe investeringen riolering programmabegroting 2024-2027

Omschrijving	2024	2025	2026	2027
Vervanging/afkoppelen riolering	803.786	556.427	484.000	484.000
Vervanging gemalen el.m/pompen/schakelkasten etc.	642.176	642.176	642.176	642.176
Vervanging IBA's	105.000	105.000	105.000	75.000
Maatregelen klimaatadaptatie (wel RWP)	100.000	100.000	100.000	100.000
Totaal investeringen	1.650.962	1.403.603	1.331.176	1.301.176

Toelichting:

De raad heeft op 22 december 2022 het Riolering en Water Programma De Wolden 2023-2028 vastgesteld. Om deze ambities en doelstellingen te halen, gaan we de komende jaren met verschillende activiteiten en maatregelen aan de slag.

Vervanging/afkoppelen riolering

Aan de hand van rioolinspecties en daar uitvloeiende maatregeladviezen gaan we de komende jaren de riolering vervangen en/of daar waar kan afkoppelen. Op dit moment van schrijven is er opdracht gegeven om de rioolinspecties van Ruinerwold en Linde te gaan beoordelen en te komen tot een maatregeladvies.

Vervanging gemalen el.m/pompen/schakelkasten

In deze planperiode zijn forse investeringen noodzakelijk voor het instandhouden van gemalen, pompen en schakelkasten. Vanaf 2023 zijn we gestart met een renovatieproject om op diverse locaties in de buitengebieden van onze gemeente hoofd- en minigemalen te renoveren.

Vervanging IBA's

De komende jaren gaan we complete helofytenfilters vervangen. Daarnaast gaan we bij de compact systemen de elektrische onderdelen en indien nodig volledige systemen vervangen.

Maatregelen klimaatadaptatie (wel RWP)

De Lokale adaptatiestrategie (LAS) en uitvoeringsagenda (LUA) zijn opgesteld en medio 2023 door de raad vastgesteld. In de strategie wordt inzichtelijk welke riolering gerelateerde maatregelen getroffen worden om knelpunten op het gebied van wateroverlast, droogte en hittestress op te lossen. Ook wordt bepaald hoe klimaatadaptatie aan de voorkant beter geborgd kan worden in processen en werkzaamheden zodat klimaatadaptief ontwikkelen de norm wordt.

Totaalbeeld investeringen MJB 2024-2027

Onderstaande tabel laat het meest actuele overzicht zien van de investeringen in de periode 2024-2027.

Omschrijving	2024	2025	2026	2027
Vervanging speelvoorzieningen	67.500	67.500	67.500	67.500
Uitvoeringsmaatregelen GVVP (aanleg voetpaden, gedragscampagne, bereikbaarheid monitoring vrachtverkeer etc.) (dateert uit begroting 2022)	94.000			
Vervanging kunstwerken (bruggen)	277.000	160.000		
Vervanging voetpaden	165.000	165.000	165.000	165.000
Klimaatadaptatie (geen RWP)	165.000	165.000	165.000	165.000
Realiseren fietspaden uit fietsnota		431.000		
Vervanging/afkoppelen riolering	803.786	556.427	484.000	484.000
Vervanging gemalen el.m/pompen/schakelkasten etc.	642.176	642.176	642.176	642.176
Vervanging IBA's	105.000	105.000	105.000	75.000
Maatregelen klimaatadaptatie (wel RWP)	100.000	100.000	100.000	100.000
Totaal investeringen	2.419.462	2.392.103	1.728.676	1.698.676

5. Reguliere investeringen nieuwe jaarschijf 2028

Deze investeringsnotitie wordt ook als basis gebruikt voor de kadernota 2025-2028. In deze kadernota wordt daarmee ook een doorkijk gemaakt voor de nieuwe jaarschijf 2028. In de investeringsbegroting staan investeringen opgenomen die structureel terugkomen. Dit betreft doorgaans de vervangingsinvesteringen van bestaande voorzieningen waar we een wettelijke taak hebben. Voorbeelden hiervan zijn de investeringen in wegen, fietspaden en onderwijshuisvesting. In dit hoofdstuk worden alleen deze structurele investeringen voor de nieuwe jaarschijf 2028 geïnventariseerd. Dit wil overigens niet zeggen dat de hoogte van de investering daarmee ook vaststaat. De hoogte van de investeringen is afhankelijk van de integrale afweging van de volledige begroting.

Samen Vooruit

Omschrijving	2028
Vervanging speelvoorzieningen	67.500
Totaal investeringen	67.500

Toelichting:

Op 29 oktober 2020 is door de raad het plan van aanpak speelruimtebeleid De Wolden 2020 vastgesteld. Om hier uitvoering aan te geven hebben we in deze actualisatie investeringen de jaarschijf 2028 toegevoegd.

Samen Verder

Omschrijving	2028
Klimaatadaptieve maatregelen (geen RWP)	165.000
Vervanging voetpaden	165.000
Totaal investeringen	330.000

Toelichting:

Klimaatadaptieve maatregelen (geen RWP)

Op 28 september 2023 is door de raad, voor de planperiode 2023-2028, de Lokale adaptatiestrategie (LAS) en uitvoeringsagenda (LUA) vastgesteld. Om hier uitvoering aan te geven hebben we in deze actualisatie investeringen de jaarschijf 2028 toegevoegd.

Vervanging voetpaden

Om hier uitvoering aan te geven hebben we in deze actualisatie investeringen de jaarschijf 2028 toegevoegd.

Voorgenomen nieuwe investeringen riolering programmabegroting 2024-2027

Omschrijving	2028
Vervanging/afkoppelen riolering	484.000
Vervanging gemalen el.m/pompen/schakelkasten etc.	642.176
Vervanging IBA's	75.000
Maatregelen klimaatadaptatie (wel RWP)	100.000
Totaal investeringen	1.301.176

Toelichting:

De raad heeft op 22 december 2022 het Riolering en Water Programma De Wolden 2023-2028 vastgesteld. Om deze ambities en doelstellingen te halen, gaan we de komende jaren met verschillende activiteiten en maatregelen aan de slag. In deze actualisatie investeringen is jaarschijf 2028 toegevoegd.

Totaalbeeld reguliere investeringen nieuwe jaarschijf 2028

Omschrijving	2028
Vervanging speelvoorzieningen	67.500
Klimaatadaptieve maatregelen (geen RWP)	165.000
Vervanging voetpaden	165.000
Vervanging/afkoppelen riolering	484.000
Vervangen gemalen/pompen/schakelkasten	642.176
Vervanging IBA's	75.000
Maatregelen klimaatadaptatie (wel RWP)	100.000
Totaal investeringen	1.698.676

Ontwikkelingen*Sportpark de Beate*

In 2024 wordt gestart met het opstellen van een stedenbouwkundig plan met kostenraming voor de herinrichting van sportpark de Baete in Ruinen. In de eerste fase wordt een stedenbouwkundig plan opgesteld waarin de gebiedsvisie op basis van onderzoek en ruimtelijke analyse wordt uitgewerkt. Daarnaast wordt een kostenraming opgesteld waarin de realisatiekosten inzichtelijk worden gemaakt. Verwacht wordt dat deze fase doorloopt tot in 2025. Gedurende het proces waarin het stedenbouwkundig plan en de kostenraming worden opgesteld, wordt de gemeenteraad hierbij betrokken; bij de besluitvorming over de conceptvarianten voor het stedenbouwkundig plan met kostenraming en bij de vaststelling van het definitieve stedenbouwkundig plan met kostenraming.

In de vervolgfase wordt een omgevingsplan en een ontwerp voor de herinrichting opgesteld. Dit proces start naar verwachting in 2025. Hiervoor zal budget beschikbaar gesteld moeten worden. De hoogte van het benodigde budget is nog niet bekend. Gedurende het proces waarin het stedenbouwkundig plan en de kostenraming worden opgesteld, zullen de te verwachten kosten voor realisatie en vervolgproces verfijnd worden. Bij de besluitvorming over de vaststelling van het stedenbouwkundige plan en de kostenraming zal de gemeenteraad geadviseerd worden over het beschikbaar stellen van het benodigde budget voor het vervolg.

Ontsluiting Ruinerwold-Blijdenstein

Gezien de toekomstige ontwikkelingen in Ruinerwold (uitbreiding bedrijventerrein en uitbreiding woningen Kerkweg-Zuid) is een goede ontsluiting belangrijk. De raad heeft in 2022 besloten dat de verkeerssituatie Blijdenstein als speerpunt mee moet in de kaderbrief en de begroting van 2023. In 2023 is € 50.000 beschikbaar gesteld voor onderzoek en planstudie. In 2023 heeft de raad aangegeven welke richting we daarvoor uit kunnen gaan werken. In 2024 zal er nog het nodige moeten worden onderzocht. We komen in 2024 met een concreet voorstel met een bijbehorend investeringskrediet.

Buddingehof

Het multi functioneel centrum fungeert voor Ruinerwold en omstreken als dorps huis, als sportkantine, het huisvest de bibliotheek en diverse lokale organisaties en activiteiten. De vraag naar ruimtes groeit. Verbouwing en verduurzamen is noodzakelijk.

Linderveldweg in Linde

Gebleken is dat de zijkanten van de huidige wegconstructie een andere fundering hebben dan de rest van de rijbaan. Het is dan ook reëel om te bepalen dat in de toekomst deze verzakkingen vaker gaan optreden waardoor gevaarlijke situaties kunnen ontstaan. Vanwege het constant verzakken van de wegkanten is het noodzakelijk om dit te gaan herstellen.

Buitenhuizerweg in Ruinerwold

Vanwege de geringe draagkracht van de weg dienen we de fundering te verbeteren. Dit is ontstaan door droogte en te weinig draagkracht door zijdelingse steun van naastgelegen kanaal.

Noorderkanaalweg in Koekange

Vanwege de geringe draagkracht van de weg dienen we de fundering te verbeteren. Dit is ontstaan door droogte en te weinig draagkracht door zijdelingse steun van naastgelegen kanaal.

6. Ontwikkelingen nieuwe investeringen

Naast de investeringen die in de meerjarenbegroting staan opgenomen spelen er ook diverse ontwikkelingen en vraagstukken. Voorbeelden zijn klimaat, woningbouw, ontheemden en duurzaamheid. In de huidige meerjarenbegroting 2024-2027 is geen lijst opgenomen van dit soort ontwikkelingen. Hierdoor bestaat er geen volledig beeld van ontwikkelingen die mogelijk nog om een investering vragen.

In dit hoofdstuk worden lopende ontwikkelingen geschetst en vraagstukken die we op ons af zien komen waarin nog keuzes voor investeringen moeten worden gemaakt. De investeringen zijn ook ingedeeld in een categorie om prioriteiten te kunnen stellen. De prioritering is vervolgens per investering ook gemotiveerd. De prioriteiten die zijn gehanteerd zijn als volgt:

1. Noodzakelijk (onontkoombaar/wettelijke plicht)
2. Maatschappelijk urgent
3. Vrije keuze/politieke wens

01 De Wolden een veilig thuis

Omschrijving	jaar uitvoering	bedrag	prioriteit
Warmtepomp brandweerkazerne	2025	12.000	1
Totaal investeringen		12.000	

Toelichting per investering:

Bij de brandweerkazerne in Ruinen wordt de bestaande CV ketel vervangen. Dit wordt (duurzaam) uitgevoerd met een warmtepomp. Hiervoor wordt in 2025 een bedrag van € 12.000 begroot. Deze vervanging zit niet in het reguliere onderhoudsplan voor de brandweerkazernes.

06 Sportief met elkaar

Omschrijving	jaar uitvoering	bedrag	prioriteit
Verduurzamen gemeentelijke kleedaccommodaties fase 1	2024-2026	2.134.499*	2
Verduurzamen gemeentelijke kleedaccommodaties fase 2	2026-2028	411.654	2
Verduurzamen gemeentelijke kleedaccommodaties fase 3	2028 e.v.	309.310	2
Vervangen kunstgrasveld ZZVV/VV Zuidwolde	2025	500.000	1
Totaal investeringen		3.355.463	

Toelichting per investering:

Verduurzaming kleedaccommodaties

In 2024 gaat er een onderzoek plaatsvinden naar het verduurzamen van onze gemeentelijke kleedaccommodaties. Tijdens dit onderzoek zullen ook de financiële consequenties hiervan voor de meerjarenbegroting duidelijk worden. Hierboven genoemde bedragen zijn nog concept en afhankelijk van besluitvorming. Er is in eerder stadium € 1,5 miljoen* beschikbaar gesteld door de raad om te investeren in het verduurzamen van kleedaccommodaties in gemeentelijk eigendom. Dit reeds beschikbaar gestelde krediet zal worden gebruikt voor de bekostiging van de hierboven genoemde verduurzaming.

Vervangen kunstgrasveld

Het in 2014 aangelegde kunstgrasveld van ZZVV en VV Zuidwolde is toe aan vervanging. De afgelopen jaren zijn er tijdens keuringen al verschillende gebreken verholpen. De levensduur van het veld nadert zijn einde.

08 Samen verder

Omschrijving	jaar uitvoering	bedrag	prioriteit
Vorbereiding herinrichting Dorpsstraat Koekange	2025	45.000	3
Vorbereiding reconstructie Wold Aaweg in Ruinerwold en de Drogreropslagen in Drogreropslagen	2025	50.000	3
Totaal investeringen		95.000	

Toelichting per investering:

Vorbereiding herinrichting Dorpsstraat, Koekange

De Dorpsstraat is de belangrijkste verkeersader door het dorp en is daarbij een belangrijke bewoningsas van het lintdorp. De verkeerssituatie in de Dorpsstraat wordt door veel inwoners als onveilig ervaren en daarbij is de kwaliteit van de openbare ruimte (groen, parkeren en trottoirs) matig en gedateerd. In de dorpsvisie Koekange 2021-2030, die is opgesteld door de Belangenvereniging Koekange e.o., is de aanpak van de Dorpsstraat één van de belangrijkste thema's. Met dit voorbereidingskrediet zal via een participatief proces met de inwoners en belanghebbenden een plan worden gemaakt om de Dorpsstraat veilig een aantrekkelijk te maken.

Vorbereiding Reconstructie Wold Aa-weg in Ruinerwold / Reconstructie Drogreropslagen in Drogreropslagen

Vanwege het ontbreken van ondergrondse voorzieningen bij aanwezige bomen, langs de Wold Aa-weg in Ruinerwold en Drogreropslagen te Drogreropslagen, blijft het opdrukken van het asfalt een continu proces. Het uitvoeren van een reconstructie waarbij de wegconstructie opnieuw wordt opgebouwd en er ondergrondse voorzieningen kunnen worden getroffen om boomwortelopdruk in de toekomst te voorkomen is dan ook gewenst. Daarnaast kent de Wold Aa-weg verzakking over langere afstand door droogte. De weg ligt vrij direct naast waterlossing de Wold Aa. De huidige fundering is ontoereikend voor het dragen van het huidige en toekomstige verkeer in combinatie met de gevolgen van de klimaatverandering. Het opnieuw opbouwen van de weg geeft ook de mogelijkheid om een betere fundering aan te brengen die voorkomt dat deze weg verder verzakt. In 2025 gaan we de reconstructies voorbereiden zodat we de juiste benodigde middelen bij de begroting 2026-2029 aan kunnen geven.

09 Cultuur

Omschrijving	jaar uitvoering	bedrag	prioriteit
Vorbereidingskrediet Het Echtenest	2025	180.645	1
Vorbereidingskrediet De Wezeboom	2025	221.762	1
Vorbereidingskrediet De Klimtoren	2025	218.362	1
Investeringskrediet Het Echtenest	2026	1.625.809	1
Investeringskrediet De Wezeboom	2026	1.995.861	1
Investeringskrediet De Klimtoren	2027	1.965.255	1
Investeringskrediet De Rozebottel	2027	426.527	1
Vorbereidingskrediet Johan Friso	2027	226.090	1
Totaal investeringen		6.860.311	

Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP)

De gemeenteraad heeft het Integraal Huisvestingsplan De Wolden "Onderwijs in verbinding" (IHP) inhoudelijk vastgesteld in april 2023. Er is in het IHP een planning opgenomen in welke volgorde de gebouwen of vervangende nieuwbouw krijgen of vernieuwbouw (volledige renovatie) krijgen. Om dit IHP te kunnen uitvoeren zijn in de Kadernota 2024 middelen (om de kapitaallasten te dekken) beschikbaar gesteld.

Beschikbaar gesteld is:

2024	2025	2026	2027	I/S
-	-	-	-	Incidenteel
80.000	160.000	240.000	320.000	Structureel

Toelichting per investering:

De gemeenteraad heeft het Integraal Huisvestingsplan De Wolden "Onderwijs in verbinding" (IHP) inhoudelijk vastgesteld in april 2023. Er is in het IHP een planning opgenomen in welke volgorde de gebouwen of vervangende nieuwbouw krijgen of vernieuwbouw (volledige renovatie) krijgen.

Totaalbeeld nieuwe investeringen

Omschrijving	jaar uitvoering	bedrag	prioriteit
Warmtepomp brandweerkazerne	2025	12.000	1
Verduurzamen gemeentelijke kleedaccommodaties fase 1	2024-2026	2.134.499	2
Verduurzamen gemeentelijke kleedaccommodaties fase 2	2026-2028	411.654	2
Verduurzamen gemeentelijke kleedaccommodaties fase 3	2028 ev	309.310	2
Vervangen kunstgrasveld ZZVV/VV Zuidwolde	2025	500.000	1
Voorbereiding herinrichting Dorpstraat Koekange	2025	45.000	3
Voorbereiding Wold Aaweg en Drogtropslagen	2025	50.000	3
Vorbereidingskrediet Het Echtenest	2025	180.645	1
Vorbereidingskrediet De Wezeboom	2025	221.762	1
Vorbereidingskrediet De Klimtoren	2025	218.362	1
Investeringskrediet Het Echtenest	2026	1.625.809	1
Investeringskrediet De Wezeboom	2026	1.995.861	1
Investeringskrediet De Klimtoren	2027	1.965.255	1
Investeringskrediet De Rozebottel	2027	426.527	1
Investeringskrediet Johan Frisco	2027	226.090	1
Totaal investeringen		10.322.774	

7. Totaalbeeld investeringen

Hieronder staat in de tabel een overzicht gegeven van alle ontwikkelingen met betrekking tot de investeringen. In het overzicht staan:

- Actueel beeld huidige investeringsbegroting 2024-2027.
- Nieuwe jaarschijf 2028.
- Nieuwe investeringen als gevolg van nieuwe ontwikkelingen.

In de onderstaande tabel staan de (eventueel aangepaste) investeringen zoals vermeld in de begroting 2024-2027. Het jaar 2028 is toegevoegd.

Omschrijving	2024	2025	2026	2027	2028 (nieuw)
Vervanging speelvoorzieningen	67.500	67.500	67.500	67.500	67.500
Uitvoeringsmaatregelen GVP (aanleg voetpaden, gedragscampagne, bereikbaarheid monitoring vrachtverkeer etc.) (dateert uit begroting 2022)	94.000				
Vervanging kunstwerken (bruggen)	277.000	160.000			
Vervanging voetpaden	165.000	165.000	165.000	165.000	165.000
Klimaatadaptatie (geen RWP)	165.000	165.000	165.000	165.000	165.000
Realiseren fietspaden uit fietsnota		431.000			
Vervanging/afkoppelen riolering	803.786	556.427	484.000	484.000	484.000
Vervanging gemalen el.m/pompen/schakelkasten etc.	642.176	642.176	642.176	642.176	642.176
Vervanging IBA's	105.000	105.000	105.000	75.000	75.000
Maatregelen klimaatadaptatie (wel RWP)	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000
Subtotaal investeringen	2.419.462	2.392.103	1.728.676	1.698.676	1.698.676
Nieuwe investeringen	2024	2025	2026	2027	2028 (nieuw)
Warmtepomp brandweerkazerne		12.000			
Verduurzamen gemeentelijke kleedaccommodaties fase 1		2.134.499			
Verduurzamen gemeentelijke kleedaccommodaties fase 2			411.654		
Verduurzamen gemeentelijke kleedaccommodaties fase 3				309.310	
Vervangen kunstgrasveld ZZVV/VV Zuidwolde		500.000			
Voorbereiding Herinrichting Dorpstraat Koekange		45.000			
Voorbereiding Reconstructies Wold Aaweg en de Drogeropslagen		50.000			
Subtotaal nieuwe investeringen	0	2.741.499	411.654	309.310	0
TOTAAL investeringen	2.419.462	5.133.602	2.140.330	2.007.986	1.698.676

8. Advies

In de voorgaande hoofdstukken is het actuele beeld opgehaald met betrekking tot investeringen. Op basis van deze inventarisatie vallen een aantal zaken op. De meest opvallende aspecten worden in dit hoofdstuk uiteengezet.

8.1 Prioriteit

Geen besluit over investeringen

Uit de inventarisatie is gebleken dat er diverse investeringen zijn aangedragen waar nog geen besluit over is genomen. Geadviseerd wordt om over deze investeringen eerst een afzonderlijk besluit te nemen voordat deze worden opgenomen in de investeringsbegroting. De informatie uit deze notitie kan alvast gebruikt worden om van deze investeringen aan te geven of ze prioriteit krijgen of niet.

Keuzes vereist

Uit de inventarisatie blijkt dat er een groot aantal investeringen op stapel staat voor de komende jaren. De financiële omvang van de investeringen maakt, kijkend naar de ravijnjaren die op ons afkomen, het noodzakelijk om keuzes te maken. Het onderscheid moet gemaakt worden tussen investeringen die noodzakelijk uitgevoerd moeten worden en investeringen die meer tot een 'wensenlijst' behoren en die dus niet, of later of gefaseerd gerealiseerd worden.

8.2 Nadere uitwerking

Indexering investeringen

Investeringen worden op een gegeven moment vastgesteld en verwerkt in de meerjarenbegroting. Soms staan investeringen meerdere jaren in de begroting en worden bedragen niet aangepast op basis van prijsontwikkelingen in de markt. Hierdoor bestaat de kans dat bij definitieve realisatie begrote investeringen niet aansluiten op werkelijke marktprijzen.

Geadviseerd wordt om jaarlijks de investeringen te actualiseren op actuele marktprijzen en haalbare planning. Voor de genoemde investeringen in deze notitie geldt dan ook de disclaimer dat de investeringen op het prijspeil van nu of zelfs eerder zijn gebaseerd.

Efficiënte investeringen wel uitvoeren

Het is niet altijd gezegd dat een investering extra geld kost. Soms kosten bestaande voorzieningen in de exploitatie meer geld ten opzichte van een nieuwe investering. Het kan daarom voordelig zijn om een investering wel uit te voeren. Een nieuwe investering brengt weliswaar hogere kapitaallasten met zich mee. Maar de voordelen in de exploitatie kunnen ervoor zorgen dat er slechts een beperkte toename is in de jaarlasten.

Personele capaciteit

Naast de beschikbare investeringsruimte, speelt ook mee welke hoeveelheid investeringen er jaarlijks gerealiseerd kunnen worden. De ambtelijke capaciteit in projectleiders, adviseurs en uitvoering is niet ongelimiteerd. Hetzelfde kan gesteld worden van de beschikbaarheid van externe partijen. Bij externe partijen gaat het enerzijds om maatschappelijke organisaties die betrokken zijn bij investeringen. Anderzijds betreft het de capaciteit bij aannemers en leveranciers. De afgelopen jaren heeft geleerd dat de beschikbaarheid van marktpartijen geen vanzelfsprekendheid is en dat dit van sterke invloed kan zijn op de planning van een investering.

Bijlagen

Overzicht activeringscomponenten en termijnen

De materiële vaste activa met economisch nut worden in principe lineair afgeschreven, in maximaal de onderstaande afschrijvingstermijnen.

Afschrijvingsbeleid materiële vaste activa met economisch nut

Activa met economisch nut en een verkrijgingsprijs van minder dan [bedrag] worden niet geactiveerd, uitgezonderd gronden en terreinen. Gronden en terreinen worden altijd geactiveerd. De volgende materiële vaste activa met economisch nut worden lineair afgeschreven in maximaal:

Actief	Componenten	Afschrijvingstermijn
Gronden en terreinen	Gronden	Niet afschrijven
	Erfpachtgronden	Niet afschrijven
Woonruimten	Woningen	40 jaar
Bedrijfsgebouwen	Bedrijfsgebouwen (o.a. Integraal accommodatiebeleid en gemeentelijke gebouwen)	40 jaar
	Loodsen/onderkomens	15 jaar
	Noodlokalen	10 jaar
	Kunstgras, atletiekbaan	Afhankelijk en overeenkomstig de in het plan van aanleg genoemde termijnen.
	Renovatie, restauratie en aankoop bestaande woonruimten en bedrijfsgebouwen	25 jaar
	Technische installaties in en rondom bedrijfsgebouwen	15 jaar
	Overige inventaris	10 jaar
Grond-, weg-, en waterbouwkundige werken		
Riolering	Vrijvervalriolering	60 - 65 jaar overeenkomstig GRP
	Druk- en vacuümriolering	30 jaar
	Mechanisch, elektrisch en pompen	15 jaar overeenkomstig GRP
	Overige riolering	Zie GRP
Begraafplaatsen	Begraafplaatsen	40 jaar
	Urnenmuur/tuin	15 jaar
	Groenvoorziening	30 jaar
Vervoersmiddelen	Bedrijfsauto's	8 jaar
	Personenauto's	7 jaar
	Aanhangwagens	10 jaar
	Tractoren/vrachtauto's	10 jaar
Machines, apparaten en installaties		
Automatisering- klantsysteem	PDA	2 jaar
	Thin Cliënt	5 jaar
	Computer	3 jaar
	Telefoon-mobiel	2 jaar
	Telefoon-vast	5 jaar
	Monitor	4 jaar
	Laptop	3 jaar
	Beamers	3 jaar

Actief	Componenten	Afschrijvingstermijn
	Printers	3 jaar
	Tokens	3 jaar
	Automatiseringsapparatuur/kasregisters	4 jaar
Automatisering- centraal syst.	SAN	5 jaar
	Brandbeveiligings install.	10 jaar
	UPS	7 jaar
	Switchers	6 jaar
	Servers	3 jaar
ICT	Implementatie systemen	5 jaar
	Software	4 jaar
	Scanapparatuur	5 jaar
	Schermen vergaderzalen	5 jaar
	Smartboards/televisie	5 jaar
Installaties	(Veiligheids)installaties	5- 15 jaar
	Parkeermeters	10 jaar
Apparaten/machines	Gereedschap	5 jaar
	Diverse apparaten	5 jaar
Overig	Meubilair	10 jaar
	1e inrichting onderwijs	10 jaar
	Beelden	10 jaar

Afschrijvingsbeleid materiële vaste activa met maatschappelijk nut

Actief	Componenten	Afschrijvingstermijn
Grond-, weg-, en waterbouwkundige werken		
Wegen	Aanleg wegen/asfalt/bruggen/viaducten/tunnels/rotondes/pleinen	20 jaar
	Geluidswal	20 jaar
	Openbare verlichting	20 jaar
	Straatmeubilair	20 jaar
	Reconstructies	20 jaar
Water	Havens/kades/sluisen/waterkeringen	20 jaar
	Waterwegen/waterberging/walbeschoeiing	20 jaar
Aanleg sportvelden	Aanleg sportvelden	15 jaar
Speelvoorzieningen	Speelvoorzieningen	10 jaar
Openbaar gebied	Openbaar gebied/parken	20 jaar

Bron: Financiële verordening gemeente De Wolden 2023.

